

EGY ÚJSÁGÍRÓ KÁLVÁRIÁJA

ÍRTA:
SZEKERES MÁRTON

NYOMATOTT AZ „OTTHON” NYOMDÁBAN
BUDAPESTEN

Előszó.

A sajtó világítótorony, a közélet hullámai fölött...

S a sajtó munkásai, — a hírlapírók, — ennek a világítótoronynak a papjai, katonái...

Az ő munkájok azonban sokkal fontosabb, mint a papok munkája... És sokkal fontosabb, mint a katonáké... Mert a hírlapírók — papok és katonák egy személyben...

Ők figyelik a sajtó világító tornyából, hogy az állam és a társadalom szövevényes gépszerkezete hogyan és miképen működik?... Hogy eleget tesz-e minden kis és nagy kerék a rárótt követelményeknek? ... Hogy egynémelyik nem siet, nem késik, nem 8ántit-e?... Megmarad-e tengelyében és keretei között?... Nem köll-e kicserélni? ... Nem tesz-e több kárt, mint hasznot? ... Nem vált-e fölöslegessé, — sőt veszedelmessé? ...

Mint hajdan, a körözve száguldó csillagokból az asztrológusok, úgy ma a sajtó világító tornyából a hírlapírók horoszkópot állítanak föl... Amely horoszkóp rámutat arra, hogy az álladalom és a társadalom egén, ilyen és ilyen, káros és veszedelmes jelenségek észlelhetők, — melyek orvoslandók...

Ez a sajtó... Ez a hírlapíró... Az állam, a társadalom éber lelkiösmerete ... Kakasa ...

A lelkeket tisztán tartani igyekvő pap...

A puskaport szárazon tartam igyekvő — katona . .

Tiszteljétek a hírlapírókat!...

Mert ahol üldözőbe veszik a sajtót, ahol eloltogatják a közélet világító tornyának lámpásait, — élnémítva a hírlapírókat, — ott már sötét szándékok forrnak! . . .

Világosságot!... Minél több világosságot és minél több levegőt!... Minél több igazságot!...

Hisz a templomokban még nappal is gyertyák égnek . . . , Hogy annál tökéletesebb legyen a világosság! . . .

Hogy mit jelent az, mikor a sajtót és a hírlapírókat, a közélet világító lámpáit lebunkózzák, annak elrettentő példájául szolgál ez a könyv, Szekeres Mártonnak „Egy újságíró kálváriája” ...

Meg fogod látni, hogy ez ellen a hírlapíró ellen, — akit a független magyar bíróság is hiába vett védelmébe, — a panamázó cenkek, de főként a nem magyarok, — amit talán előbb köllött volna mondanom, — úgy összefogtak, mint a haramiák! . . .

Hiába védte a független magyar bíróság, — mint a böcsület bayardját... A cenkek, a bitangok, a panamisták, meg a gyütt-mentek, éjjel, orozva, hátulról, félig agyonverették ...

Levágták a kakast, hogy ne hirdethessen hajnalt... Hogy mindig sötét legyen... Jó Szekeres Mártonból így lett zsványpecsenye ...

A fején akkora lyuk van, mint az öklöm... És ezt a lyukat csak bőr fõdi... A csontot eltávolították... És a vékony bőr alatt lüktet az agyvelõ ...

Olvassátok ezt a könyvet és láthatjátok, hogy kiknek nem köll a magyar sajtó.

Magyar hírlapírók!... Én az ősmagyar, az Árpád-unoka, — azért a sok jóért, amit nektek köszönhet a haza, — meghajlok előttetek olyan mélységesen, amilyen mélységesen csak lehet)!...

Budapest, 1927. április 11-én.

zalai Szalay, László dt.

Bevezetés.

„Seltsam ist des Dichters Lied, doppelt seltsam, was geschieht” — mondja Goethe . . .

Azt a mély igazságot, mely ebben a gondolatban rejlik, akkor értjük meg teljességében, ha olyan történéseken estünk át, melyek képzeletünket is túlszárnyalták és melyeket hihetetlennek tartottunk.

Bennem életrekel a nagy német költő gondolata, amikor emlékezetemben elvonulnak a közelmúlt eseményei, melyek Zalaegerszegen, „Göcsej” székhelyén, alig egy esztendőn belül peregtek le...

Tíz hónapig szerkesztettem egy zalaegerszegi napilapot. De ennek a tíz hónapnak a tanulságai jóval túlszárnyalták négy évtizednek változatokban bővelkedő tapasztalatait és képzeletem legmerészebb álmait is.

Zalaegerszeg szinte megközelíthetetlen ... akárcsak Göcsej többi, világvégi községe. És ez a megközelíthetlenség nemcsak a szó közlekedési értelmére, hanem kulturális fejlődésére is vonatkozik.

Mikor Vass József, munkaügyi- és népjóléti minisztert. 1925. augusztus 31-én. Zalaegerszegen. dísz-

a díszpolgári oklevél átvételekor, ezt mondta:

— Zalaegerszeg az ország legelmaradottabb városa!

Ebbe a hirtelen, sajnálkozó nyilatkozatába — talán önkéntelenül is — shawi malícia vegyült, mert ami-

kor a miniszter a tizenöt esztendővel azelőtt megválasztott közgyűléstől átvette a díszpolgári oklevelet, ugyanakkor megállapította azt is, hogy ezzel a kiüntetéssel az ország legelmaradottabb városa tisztelte meg ...

A miniszter őszinte szavait a közgyűlés zajos helyeslése kísérte . . .

Köll-e ennél a zajos helyeslésnél súlyosabb beismerés?

*

És mégis, ez a város — az utóbbi években — gyakran tette nevét emlékezetessé. Sőt híressé is. Valahányszor hosszabb-rövidebb időre megállott a haladás ke-reke. Vagy amikor ez a kerék — visszafelé fordult.

Ilyenkor — hirtelen — föl-fölbukkant az ismeretlenség homályából. És valamilyen sajtóságos formában fölköltötte az ország érdeklődését.

Kevesen ismerik közelebről ezt a csinos kis várost. És még kevesebben tudják az okát, hogy miért épen Zalaegerszegen rakta a legerősebb fészket a reakció, valahányszor ez a megviselt nemzet élet-ha[^]ál harcot vívott külső, vagy belső ellenségeivel.

Hiszen már évtizedekkel ezelőtt, a nyolcvanas években, a tiszaezlári rémdráma hullámai is Göcsejben csapdostak legmagasabbra ...

*

Tíz hónapon köröszül figyeltem a zalaegerszegi közhangulat minden mozzanatát. És azt hiszem, hogy az a sok visszáság, amely ott kiütött — mint a salétrom a nedves lakások falán — megérdemli a nyilvánosság figyelmét.

Göcsej két nagy szülöttének: Deák Ferencnek és

Wlassits Gyula bárónak liberalizmusa és a göcseji reakció sok világnézete között hatalmas úr tátong és ebbe az ürbe bele köll világítani.

Meg köll ismertetni ezt a kultúrában míveletlen földet, melyben a háborút és forradalmakat követő konszolidáció magvai legkésőbbben vertek gyökeret, fs ahol a közmegnyugvás fiatal hajtásain káros érdek« szövétségek rágódtak hosszú időn át...

A zalaegerszegi tíz hónap rövidsége mellett is hosszú harc áll mögöttem, melyet ott, látható és láthatatlan erővel folytattam ...

Ma, amikor ezekre a küzdelmekre visszatekintek, arra a meggyőződésre jutok, hogy bármilyen szép igazságokért, a jogtalanságokban összeölelkezett emberek ellen küzdeni rettenetes dolog! . . .

Midőn a göcseji életről írt könyvem első kötetét útnak indítom, kérem a tisztelt olvasó közönséget, fogadja megértéssel munkámat.

I. FEJEZET.

Sajtó sorsa . . .

Kakas Ágoston, zalaegerszegi nyomdász, 1925. elején meglátogatott budapesti lakásomon. Elhozta még a feleségét is.

Váratlan vendégeimet csak félig-meddig ismertem, mégis mingyárt legbizalmasabb dolgaikkal hozakodtak elő, amint azt a tanácstalan, vagy elkeseredett emberek teszik.

Rögtön kitűnt, hogy nem annyira ügyük fontossága, mint inkább megsértett hiúságuk forralta őket.

— Nagyon kellemetlen elutasítás ért bennünket — kezdette — ha nem is kenyérkérdésben, de böcsület dolgában.

Felesége haragos pillantásokkal kísérte a megindult panaszkodást. Mintha még ellenem is készülne valami.

— Kérem — védekeztem — rendelkezésükre állok, vagy felelek érte, ha talán valami miatt hibáztatnának.

— Nem, óh nem önről van szó — vetették közbe egyszerre — inkább azért jöttünk ide, hogy segítséget kérjünk...

— Ha tehetem, szívesen — mondtam — mi a panaszuk?

— A Zalavármegyéről van szó. Ugye ismeri a lapomat? 1922-ben alapítottam. Nehéz küzdelmek után. A szélső irányzatnak is van Zalaegerszegen lapja, a

Zalamegyei Újság. A Zrinyinyomda részvénytársaság tulajdona. Ennek Pehm József, zalaegerszegi apátplébános az elnöke. Csak harminchárom éves, de nagy politikai hatalmat hasított magának a göcseji közéletből. Papi hivatását nem is akarom érinteni. Csak a templomban maradna!... De minden téren vezető, irányító hatalmasság akar lenni. Pedig nem hivatott erre a szerepre. Tapasztalatlan ember. És politikai türelmetlenség fűti. Aki nem követi, be nem hódol eszméinek, azt ellenségének tartja és aszerint cselekszik is vele ...

— Más volt szegény, megboldogult Legáth Kálmán apáturunk. De Pehm József? Megyei bizottsági tag. Városi bizottsági tag. A megyei bank igazgatósági tagja. És a kurzuslap elnöke. Ezzel a lappal támogatja politikai hatalmát és ambícióját.

— Valamikor, forradalmak idején, szenvedélyes beszédet mondott a zalaegerszegi főtéren a Habsburgok ellen és az alsópapság nehéz helyzetéről. Néhány évvel később pedig, a második királypuccs idején, a Bethlen kormány kénytelen volt — egy időre — betiltani a lapját. Féktelen legitimista izgatása miatt. A politikai pálfordulást mi vidékiek is megértjük. De jellemző Pehm József politikai magatartására az a gyorsaság, mellyel a Habsburg ellenes szélsőségből a legitimista szélsőségbe lendült. Azt pedig csak nem köll magyarázni, hogy a királypuccs idején milyen felelőtlen játék volt az ország érdekeivel a királykérés feszegetése és a legitimizmus erőszakos terjesztése!

— A Zalavármegye csak háromszor hetenként jelenhetik meg. A város haladóbb érzelmű polgárainak segítségével indítottam meg, mert a tizenhárom-

ezer lakosú városban — megyeszékhelyen — nem bírtuk már elviselni a Zalamegyei Újság egyoldalúságát, korlátlan uralkodási törekvéseit, fölényeskedését és felekezetieskedését.

— És bármennyire is mostohája a vidéki sajtó az utóbbi esztendőök közéletének, mégis tagadhatatlan, hogy a konszolidáció csak ott haladt gyorsabban és a békés fejlődés lehetőségei is csak ott bontakozhattak ki zavartalanul, ahol a közönséget nem egyirányban és különösen nem túlzó egyoldalúsággal tájékoztatták és vezették ...

— Mint a harmat a fonnyadó növényre, úgy hatott a Zalavármegye megjelenése a göcsej közéletre. Lazítottunk is hamarosan a Zalamegyei Újság¹ egyeduralmán.

— Tulajdonképen Bethlent támogattuk. De egyébként a magunk útján haladtunk. Nem ellenzékieskedtünk. Csak olyankor kiáltottunk föl, amikor a megyében a józan ész szenvedett súlyosabb sérelmet. Bizony, ez is gyakran megtörtént . . . Mert a göcseinél helytelebber helyi politika nincs még valahol az országban.

— Tizenöt esztendeje nem volt képviselőtestületi választás! És még ebben a képviselőtestületben sincs ellenzék. Vájjon megértik-e ennek a vidéki átoknak a lehetetlenségét Budapesten? Az örökös városatyák teljesen megbarátkoztak mozdulatlanságukkal. Ellenvéleményt — éveken át — még hallani sem lehet. Egyetlen szál embere van az „ellenzéknek”, de ezt úgy dobálja a szavazás vihara, mint a forgószél a falevelet.

— Ezért alapítottuk a Zalavármegyét. . . . Hónapoókkal ezelótt kértem a főispántól, hogy engedje meg

a Zalavármegye naponkénti megjelenését. Hiszen a kormánytól havonként — félmillió korona szubvenciót kaptam. Hát annál inkább hihettem, hogy kérésemnek nem lesz akadálya.

Mégis tudtam, hogy elutasítja. Még a miniszterelnökséghez se terjesztette föl. Rövid úton intézte el. De nem nyugodtam bele. A miniszterelnökséghez fordultam. Onnét a főispánhoz küldték kérvényemet — véleményezésre. És mi lett az eredménye? Elutasították . . .

— Ilyen ferde-furcsa helyzeteket teremt a vidék. Egyfelől kormánytámogatást kapok, másfelől pedig a naponkénti megjelenésünket megakadályozzák. És ezenfölül a másik napilap ellenzéki, kurzus újság! Tehát a napnál világosabb, hogy nem a közérdek, hanem a konkurrencia befolyása, erőssége akadályozza meg a megjelenésünket!

— És mialatt a Zalamegyei Újság és környezete, az elutasítás óta még jobban lobogtatja hatalmát, a megye demokratikus polgársága egyre hangosabban követeli naponkénti megjelenésünket. Mivel pedig enélkül a Zalavármegyét továbbra fönntartani nem tudnók, megszűnésünk előtt mégegyszer meg akarom kísérelni az engedély megszerzését. Ehhez kérem a segítségét. Szeretném, ha megismertetné az illetékes körök előtt a való helyzetet . . .

A vidéki nyomdász alaposan ismerte a göcseji viszonyokat. Azt is tudta, hogy akkoriban néhány zalaegerszegi ellenfelem, vidéki furfanggal, okkal és ok nélkül, halomszámra zúdította rám böcsületsértési panaszeit a zalaegerszegi járásbírószágon. Majdnem he-

tenként Zalaegerzegrre idéztettek följelentéseikkel és céljuk az volt, hogy — megutaztassanak, foglalkozásomtól elvonjanak és „hivatásos vádlottat” formáljanak belőlem. Ha fölmentenek — gondolták — ami rendszerint meg is esett, megfizetik majd azt a néhány százezer koronát, amit a bíróság ilyenkor mérsékelt összegben megítél. De ezt is csak a végrehajtónak...

Ezért jött el hozzám Kakas Ágoston azzal a javaslatával is, hogy ha megszerzem a napilap engedélyét, annak szerkesztését is vállaljam. Amivel elejét vehetném a szüntelen zalaegerszegi utazásoknak is. Ajánlata tehát kedvezett. Nagyjában meg is állapodtam vele.

*

Távozása után több helyen tájékoztam a helyzetről. Miután pontos értesüléseket szereztem, 1925. július 29-én fölterjesztést intéztem a miniszterelnökhöz, aki akkortájt a somogy megyei Inkén töltötte szabadságát.

Föltártam azon körök aknamunkáját, melyek a Zalavármegye ellen, a kurzuslap érdekében megmozdultak.

A főispán politikai támogatását pedig már előzően visszautasítottam:

— Ezek után — írtam fölterjesztésemben — dr.

Tarányi Ferenc főispán, ajánlására nem is reflektálnék és tartsa fenn jóindulatát eddigi pártfogoltjainak . . .

... A kő el volt hájtva ...

Tudtam, hogy föllépésemnek következményei lesznek. Bármilyen lesz is az elintézés.

Politikai hatalmat gyakorló és féltő emberekkel kerültem ellentétbe ...

És ezenfölül néhány nem hivatalos tényezővel, vi-

déki kiskirályal is szemben állottam ... Akik nem politikai múltjokból, nem egyéniségük erejéből és nem kiváló képességeikből táplálkozva szökkentek a ma? gasba, hanem a földrengés vetette föl őket.

Óh! Ha a tapétás ajtók beszélhetnének! . . .

Mit fognak mögöttük kieszelni?!...

Hogyan bűnhődöm az — igazságért?!...

*

Két hét se tellett bele, mikor a miniszterelnöki ség sajtóosztályának a döntése megérkezett:

Magyar királyi miniszterelnök.

4695/M. E. III.

A 4578/1920. M. E. számú kormányrendelet 6. §-a alapján megengedem, hogy a „Zalavármegye” című politikai hetilap napilappá alakuljon át.

Ezen engedély nem mentesít az 1914. évi 14. t. c-ben előírt hatósági bejelentés kötelezettsége alól.
Budapest, 1925. évi augusztus hó 10.

A miniszterelnök rendeletére:

Szudy s. k.

miniszteri o. tanácsos.

Tekintetes

Szekeres Márton úrnak

Budapest,

Alkotmány ucca 16.

Nemcsak az elintézés gyorsasága lepett meg, hanem kedvező eredménye is. így van ez mindig: a legtermészetesebb események lepnek meg leginkább bennünket.

Csak aztán nagyobb baj ne származzék belőle, mint amekkora örömet szerzett!

A rendeletet megkapta Zalamegye alispánja is. Futótűzként terjedt el a hír a kis városban. Ott az ilyen eseményt fontosabbnak tartják a legnagyobb bu-

dapesti szenzációnál. Mert mindönkit érdekel és ezeket érint — egyben ...

És vele elsőízben roppant meg a zalaegerszegi kurzus dereka!

— Mi ez? — kérdezték — nagyobb hatalom is van a Zalamegyei Újságnál?

Akkor legalább volt ...

A hír szele megborzongatta a göcseji kurzus törhetetlennek hitt híveit. De csak pillanatnyilag. Amíg a megdöbbenésükből magukhoz tértek . . .

*

Augusztus végén már Zalaegerszegen voltam. Előkészítettem a napilap megindítását.

Nem hevítettek különös remények. Hiszen a vidéki hírlapírásnak mindig nagy nehézségei voltak . . . Hát még akkoriban! És Zalaegerszegen! Ahol társadalmi rétegek és hitfelekezetek elszántan néztek farkasszemet. Ahol önző érdekszövetségek veszélyeztették a lelkek megnyugvását. Ahol a politikai elvakultság és türelmetlenség az emberek szenvedélyességét használta föl önző céljaira. Ahol a bőven burjánzó bűnöket csak újabbakkal leplezhették. És ahol ütközőként préselődik közibök a sajtó ... A hírlapíró ...

Gyülölködő léggör fojtó sűrűséggel feküdte meg Zalaegerszeget, melyben minden lélekzetvételeért küzködni köllött.

Így hát nem is remélhettem, hogy pár üveg tintával és néhány tollszárral gátat vetek az áradat elé.

S talán épen a reménytelen helyzet buzdított. Hiszen mikor, veszedelmek közepette, egyedül marad az ember, akkor elszánttá lesz.

Ajándéknak tekintetem az életemet... És nem ok nélkül...

Mihelyt a Zalamegyei Újság tudomást szerzett az új fordulatról és meggyőződött arról, hogy eddigi aknamunkája kárbaveszett, egy elkeseredett cikkben hordult föl ellenem:

ZALAMEGYEI ÚJSÁG

- POLITIKAI NAPILAP -

Nyílt levél

a vártnegye főispánjához, alispánjához, a
kir. ügyészség vezetőjéhez, a m. kir.
rendőrkapitányhoz !

Zalaegerszeg, IQ25 szeptember 14.'

Hónapok óta csúnya játék folyik Zalaegerszegen. - A Kakas-nyomdában megjelenő „Zala vár megye”, című lap hasábjain nap-nap után hasonló jelenségek mutatkoznak, mint 1918. őszén.

Akkor ugyanezen nyomdában megjelent és a maival azonos című újság hasábjain hasonló játék indult meg és a kommunizmusban végződött.

Akkor a Tüskés Dezsők, a Dandyak végezték ezt a munkát, ma a gabonavigécből szocialista párttitkárrá vedlett Szekeres Mártonok kezdik meg suba alatt a bomlasztást. Stb.

. . . Mindezt pedig az a lap teszi, melynek az első oldala csak úgy hemzseg a legfőbb hatalmat tömjénező cikkektől, amely lap — közhit szerint — a kormány politikáját támogatja és állítólag kormánytámogatásban is részesül . . .

Ez a körülmény még súlyosabbá teszi azt a csúnya játékot, mivel tény az, hogy a hatóságok néma szemlélői ennek az egész suba alatti bomlasztásnak.

Vagy talán az abban a lapban megírt cikkek teljesen ártatlanok? Nem rombolják a bíróság, a rendőrség tekintélyét, nem támadják a vallásos élet épségét? . . . Vagy talán olyan *tettek* szükségesek, mint a

fejbeverés,

hogy a hatóságok közbelépjenek és rendet teremtsenek?! Bevárjuk, hogy fejünk fölött kigyulladjon a ház, hogy a csalárdul elhelyezett csóvát eloltsák?

A békés, konstruktív lelkű, a hagyományokat édes anyaként tisztelő és a Trianonban megrontott hazának újjá, egészszé építéséért és boldogságáért minden testi és szellemi megfeszítésével dolgozó Zala, nem tűrheti azt, hogy a szennyes nagyváros mintájára itt is gyújtogatok, a vidéki társadalom békés együttélésnek megzavarói garázdálkodhassanak! Itt további elnézésnek, további gyengeségnek helye nincs és reméljük, hogy a hatóságok elég erősek lesznek ahhoz, hogy végre cselekedjenek.

Gyors cselekvést várunk, nehogy illuzórius legyen a közrend fogalma s nehogy a garázdálkodók erősebbeknek bizonyulván, mint a nép közös üdvére vigyázni köteles hatalom, csendes városunkban felüsse fejét a bellum omnium contra omnes . . .

Az ilyen közlemény nem szorul cáfolatra. Magán hordja bélyegét. De hangja figyelemreméltó. Köll-e szemléltetőbb, meggyőzőbb bizonyíték a göcseji kulturnívó felől, mint a zalagerszegi apátplébános lapjának ez a közleménye?

Történelmi dokumentum ez arra, hogy avatatlan, lelkiösmeretlen emberek mivé romlásítják a toll hatalmát! Vagy kölke cáfolni az olyan cikk valótlanságait, mely „békét” és „konstrukciót” hirdet — „fejbeveréssel”?! ...

Mikor már szerte az országban örvendetesen haladt a konszolidáció és minden komoly ember restelkedve gondolt azokra az „egyéni akciókra”, melyek a lassanként múltba merülő időben a társadalmi rendet veszélyeztették, ugyanakkor a megyeszékhely egyetlen napilapja, a szelídlelkű apátplébános újságja, fejbeveréssel fenyegeti meg ellenfelét!

Pedig erre más oka nem volt, mint a múltjától és konkurencióktól való félelme.

És ez az újság tájékoztatta, oktatta, irányította, vezette öt éven köröskörül a göcseji közvéleményt! Kizárólagos jogon...

Szerkesztését pedig egy Pozsonyból menekült közepes intelligenciájú börtüvető, egy húszesztendőes jogász és egy viharos múltú, volt fayence-ügynök végezte...

1925. augusztus 31-én a Falu Szövetség kiállítást rendezett.

Nagy ünnepséget terveztek vele ... Vass József népjóléti minisztert is meghívták. Röviddel azelőtt díszpolgárrá választották és a kiállítás megnyitása megfelelő alkalom volt a díszpolgári oklevél ünnepélyes átadására.

Vass József akkor a kormányelnököt is helyettesítette.

Amikor a városba érkezett, mindenütt lelkesen fogadták és ünnepelték ... Meg is érdemelte ... Jószívű nagybácsija volt a városnak. Amit Zalaegerszeg az évek során elkótyavetélt, azt a sárvári kisiparos gyereke, Zalaszentgrót kedvelt képviselője, a kalocsai nagypost és miniszter bőkezűen és szívesen pótolta.

Mintha Göcsej titkos jötevője lett volna...

A miniszter csak másnapig tartózkodott Zalaegerszezen, de a kétségbeesésükből fölocsúdott ellenségeink ezt a rövid időt is alaposan kihasználták arra, hogy szájukize szerint tájékoztassák, ellenünk hangolják. Körülsereglették, mint a bogarak a fényes lámpást.

Fangler Béla, az ellenforradalmi idők nagyszavú, sokat szereplő nemzetgyűlési képviselője, a zsidó kataszter lelkes szószólója, a díszközgyűlés zsúfolásig megtelt termében csókolgatta a belépő miniszter talárját, aki a nagy tolongásban észre se vette a ragaszkodásnak és szeretetnek ezt a szokatlan megnyilvánulását...

A miniszterlátogatás megint erőt, bizakodást öntött beléjük. Új fordulatot vártak tőle.

A miniszter elutazása után — este — nagy cécót csaptak az egyik kiskocsmában ... Bennünket temettek ... Tort ültek fölöttünk ... Bízta a dolgukban ... Készen volt a halotti levelünk ...

Reggelig tartott a dinomídánom...

És mire a borgőzös mulatózók hazaszállingóztak a kocsmából, már a kezünkben volt a miniszterelnök helyettesének a rendelete:

Magyar Királyi Miniszterelnökség.

5072/M. E. III.

1925.

Folyó évi augusztus hó 10-én kelt 4695/M. E. III. számú azon rendeletemet, mellyel megengedtem, hogy a kiadásában megjelenő „Zalavármegye” című politikai hetilap napilappá alakulhasson át, — további intézkedésig felfüggesztem.

Vass s. k.

miniszterelnöki teendőkkal megbízott
m. kir. népjóléti és munkaügyi
miniszter.

Mirevaló volt a nagy sietség? Augusztus 31-én még Zalaegerszezen volt a miniszter, szeptember elsején a főispán társaságában Zalaszentgrótra utazott és másodikán már megkaptuk a fölfüggesztő rendeletet.

Pokoli gyorsaság . . .

— Ha a népjóléti intézkedések mind ilyen gyorsak lesznek — jegyezte meg Schmidt Győző, ipartestületi alelnök — akkor jövőre már nem lesz boldogtalan ember az országban.

— Furcsa — mondotta Brenn Zoltán, városi aljegyző — az engedélyt fölfüggesztették, mielőtt a napíap megjelent volna. Hát akkor miért nem szüntették be egészen? Hetenként háromszor megjelenhetik, de hatszor nem? ... A miniszterelnök megengedi, a helyettese visszavonja? Hol itt a logika? ...

Most már világosan láttuk, hogy a minisztert félrevezették . . .

A Zalamegy Újság ujjongott . . . Nagy volt az ő gyönyörűsége . . . Másnapi cikkében kinevezte Vass Józsefet miniszterelnökké, gróf Bethlen Istvánt pedig kegyesen megtette — „névleges” miniszterelnöknek ... Pedig Bethlen István grófnak telán mégis csak köszönhet annyit az ország, mint — Pehm Józsefnek?! . . .

*

Most már mi se tágítottunk. A fölfüggesztés napján Kakas Ágostonnal Inkére utaztunk és eljuttattuk panaszunkat a miniszterelnökhöz. Egyben Vass József miniszterhez is beadványt intéztünk. Csak azt kértük tőle — aki Zalaegerszezen az „objektív alázatosság” miniszterének mondotta magát — hogy legalább a fölfüggesztés okát közölje velünk. Más akkor nem is érdekelt bennünket.

Harmadnapra megérkezett a miniszter válasza:

Budapest, 1925. szeptember 10.

Tekintetes

Szekeres Márton úrnak

Zalaegerszeg.

Hozzám intézett felterjesztése kapcsán értesítem, hogy felfüggesztő rendeletemet Zalamegye főispánja meghallgatásával adtam ki. Magam személyesen a szóban levő lapok közül egyiket sem ismerem. Azért adtam felfüggesztő és nem hatálytalanító rendeletet, mert lehetőséget kívántam hagyni arra, hogy az ügyet a Miniszterelnök úr az egyedül illetékes főispán meghallgatásával újra megfontolás alá véve, véglegesen eldöntse a kérdést. Ez rövid időn belül meg fog történni. Hozzám intézett levelét és jelen levél másolatát egyidejűleg megküldöttem a főispán úrnak.

Fogadja kiváló tiszteletem kifejezését

Vass s. k.

A miniszternek ez a néhány sora nemcsak a Zala vármegyének, hanem egész Zaíamegyének is szólt . . .

— Befellegzett a kormányfőtanácsosi kinevezéseknek — állapították meg a jólétesültek.

Pedig már befejezett dolog volt, hogy Pehm József közvetlen hívei közül jó egynéhányan kormányfőtanácsosok lesznek . . .

Vass József miniszter leveléből pedig sejtettük, hogy a zalaegerszegi tájékoztatásokat a jövőben nagyobb óvatossággal fogja fölülbírálni és a két ellentétes miniszteri rendelkezés okozói nem valami szembetűnő módon érdemelték ki a kormány kitüntetését. Rossz tanácsot adtak ... És ennek következményeit viselniök köllött . . .

Ezalatt lázasan továbbszervezkedtek . . . Egyesek a sajtóirodában próbálkoztak azzal, hogy a fölfüggesztést továbbra is föntartassák. Mások pedig magas összeköttetéseiket mozgatták meg ellenünk. Még a

szombathelyi püspök közbejárását-is kieszközölték... Aztán számottevő, közszereplő zalaegerszegi személyiségeket rávettek arra, hogy a megye közönsége névében tiltakozó íveket írjanak alá megjelenésünk ellen. Nem is szólva azokról a kivédhetetlen rágalmakról, amiket úton-útfélen terjesztettek felőlünk és illetékes helyekre eljuttattak.

Ezekben a napokban ismertem meg dr. Roth Andor tanácsost, a zalaegerszegi államrendőrség vezetőjét. Védelmet kértem tőle, ha ellenfeleink kellemetlen kudarcra támadásokká „fejbeveréssé” fajulna.

— Sok ellensége van a megyében — mondotta — amint meggyőződtem felőle. Pedig ezek jobbára nem is ismerik. Ők tulajdonképen a Zalavármegye politikai irányának az ellenségei. Sokan viszont a személye *eb* len indított hajszanak a hatása alatt állanak.

— Pedig nyilvánvaló — feleltem — hogy komoly és mérsékelt politikai irányt követünk. A közérdek lelkes szószólói akarunk lenni. De úgy látszik — ez a hibánk, bajunk, bűnünk . . .

— És magatartásuk a városi politikában. Mert néhány ügy állandó ébrentartásával és bírálatával föl-kavarták a csöndes vizeket ...

— A mocsárvíz is többnyire csöndes és ha ilyenre találunk, azt bizony kötelességünk lecsapolni.

— Minket a sajtó nem érdekel — vágta el a beszélgetést. — Ami pedig személye védelmét illeti, min? denkit egyformán részesítünk benne. Ha tudomást szer-zek konkrét esetről, tessék följelentést tenni.

Majd meglátjuk, miként fordultak később a dolgok . . .

A Zalavármegye ezalatt hetenként háromszor rendelkezsen megjelent és minden támadás ellenére nyugodt, tárgyilagos hangon foglalkozott az eseményekkel.

Egyszerre csak fölrobbant a bomba! ...

Varkas Kálmán, volt novai főszolgabíró, közzétette a Zalavármegyében azokat a kellemetlenkedő leveleket, melyeket megbízottai egy lovagias ügyben dr. Tarányi Ferenc, volt zalamegyei főispán, megbízottaival váltottak. A lovagias ügy két évvel azelőtt keletkezett közöttük, de akkor még nem intézték el.

Farkas Kálmánt a közbeeső időben elmozdították főszolgabírói állásából. Fegyelmi hatóságának határozata szerint szembehelyezkedett fölötteseivel és a határozat indokolása — többek között — megállapította azt is, hogy: „a jogfolytonossághoz való merev ragaszkodás az anarchiához vezetne” . . .

Az „anarchista” Farkas Kálmán pedig a levelek közzétételének akkordjával fejezte be az elmúlt években folytatott küzdelmét a főispán ellen . . .

Mikor az eset már országos ügygé dagadt, különösebb állásfoglalás nélkül mi is megemlékeztünk felőle:

Levelek . . .

Zalaegerszeg, 1925. szeptember 16.

Farkas Kálmán, Farkas Tibor nemzetgyűlési képviselő öccse, a novai járás volt főszolgabírája, Zalavármegye egyik első familiájának a gyermeke, akinek kitűnő nevelése volt és akinek semmije se kisebb, mint az anyagi gondjai, tegnapelőtt közzétette azokat a leveleket, melyeket még 1922-ben, dr. Tarányi Ferenc főispán megbízottaival váltott. A főispán séretőnek találta Farkas Kálmán bizonyos tényállításait, de Farkas Kálmán nem adott elégtételt a főispánnak. Helyesen-e, vagy helytelenül, ezt a kérdést nem érintjük. Nem tartozik ránk.

Viszont dr. Tarányi Ferenc ügye az; hogy megelégedett a lovagias, tehát finomabb formájú elintézés kísérletével és a sikertelen kísérlet után, más irányban nem intézkedett. Dr. Tarányi Ferenc azonban főispán is. És főispánja a kormánynak oly időben, amikor exponenseitől többet várunk a jegyzőkönyvi elintézésnél, többet kívánunk a finom formák betöltésénél, az érdemi cselekvés hiányánál és a megtorló lépés elmaradásánál.

Példát kívántunk volna Zala- és Vasvármegye főispánjától arra, hogy támadóját a finom formájú kísérlet meg hiúsulása után a bíróság elé állítsa és ott süsse rá a rágalom bélyegét. Mert erre a bélyegre nemcsak a főispánnak, hanem nekünk is szükségünk lett volna és mi most, három évvel a levelek után, végtelenül fájlaljuk, hogy a főispán megsárgulni hagyta tárcájában azt a levelet, melyről biztosan tudhatta, hogy a párja kikíváncozik türelmetlen gazdjának türelmetlen táskájából és melyről tudhatta, hogy amilyen kevéssé jelentős volt a megírásakor, annyira növekedett az ereje és hatása az idő haladásával, akárcsak egy erkölcsi pokolgépé, melyet 1922-ben megindítottak, hogy aztán 1925-ben eldurranhasson. Lehet, hogy Farkas Kálmánból kiintrikálták, vagy kiprovokálták a levelek közlését, sőt hisszük, hogy Farkas Kálmán valami ellen védekezett azok nyilvánosságra hozatalával, lehet, hogy lappangó vádak és szállingózó kísérteteket hessegetett el velők, melyek a zsáknak és szegnek példáját vigyorogják felénk . . .

Farkas Kálmán levele 1922-ben erőtlen jószág volt, de ma, 1925-ben, hatásosan és határozottan durrant. De ez nem Farkas Kálmán érdeme, hanem a főispán elnézésének sajnálatos következménye. Ha a főispán 1922-ben Farkas Kálmán levelét a bíróság elé vitte volna, akkor ez a kicsi féreg alig tudott volna megnőni és Farkas Kálmán levelei ma nem apellálhatnának a közönség ítéletére.

És a főispánnak mégis csak meg köll tennie azt, amit megtehetett és amit meg köllött volna tennie 1922-ben: Farkas Kálmán levelét a bíróság elé vinni.

És ha most Farkas Kálmán leveleivel végzünk, végezni akarunk egy másik levélhistóriával is.

Amikor a zalaegerszegi pénzügyigazgatóhelyettesnek or-

szágosan ismert ügyét bizonyos okokból Vasvármegye közigazgatási bizottságának fegyelmi választmányára bízták, mely fegyelmi' választmánynak, dr. Tarányi Ferenc, mint Vas- és Zalavármegye főispánja, szintén elnöke, a főtanácsos írásbeli kérelmet terjesztett a fegyelmi választmány ügyészéhez és ezen beadványában, melyet két héttel a fegyelmi választmány döntése előtt küldött el, a terhelt — dr. Tarányi Ferenc főispán ajánlására hivatkozott.

Mi kötelességünknek tartjuk a főispán figyelmét fölhívni arra, hogy a pénzügyigazgatóhelyettesnek ebből a leveléből Számos hivatalos és egyszerű másolat forog kézen, mely levél tartalmának valóságát a főispán bizonyára sürgősen meg fogja dönteni. Távolról se hisszük, hogy a főispán valóban ajánlást adott volna a fegyelmi' terhelt pénzügyigazgatóhelyettes, pénzügyi főtanácsos részére annak a fegyelmi választmánynak ügyészéhez, mely választmánynak ugyancsak — dr. Tarányi Ferenc főispán volt az elnöke, hiszen ez olyasféla lenne, mintha egy oláh bíróság elnöke, bírósága ügyészének ajánlást adna a terhelt érdekében.

Egyéb se köllött! A főispán, mint közvetlenül érdekelt fél, legkevésbé borzongott közleményünk miatt. Annál nagyobb volt a műfelháborodás ellenfeleink oldalán.

— Máglyára a Zalavármegyét! . . .

— Tönkreteszi az országot!

Ez volt a legenyhébb kívánság és vélemény, ami ellenünk fölhangzott.

És megint megkísérelték, hogy elnémítsanak bennünket.

Még a belügyminisztérium közbenjárását is kieszközltek a miniszterelnökség sajtóosztályán, hogy lapunkat betiltsák.

Malomkövek között teljesítettük kötelességünk ket . . .

Mialatt tücsköt-bogarat kiáltottak ránk és halálunkat követelték, lássuk csak, ellenségeink mit cselekedtek . . .

Pehm József szerint a zalaegerszegi plébánia temploma egyszeriben kicsinek bizonyult.

A hívők számarányában ugyan nem állott be semmiféle eltolódás vagy változás, de az idők változása csodálatosan megérlelte a második templom szükségességét. Elhatározták tehát, hogy a templomot fölépítik. Közadakozásból . . . Az elhunyt Károly király emlékére.

Mikor az építés terve fölmerült, az országban még virágzott a konjunktúra. Bőven volt pénze a lakosságnak. És a templomalapítók némi joggal számíthattak a hívők bőkezűségére. De később, az építés során, bekövetkezett a gazdasági válság. Mélyen szántott a szánálás és hirtelenében elfogyott a lakosság pénze. A létért való küzdelem csatasorba állította az embereket és halomra szedte áldozatait. Nem tellett többé adakozásokra. És a megkezdett építkezés hamarosan válságba jutott . . .

A templomalapítók minden kísérlete veszendőbe ment. Az egész országban megindított gyűjtések csak csurrantották-csöppentették az adományokat.

A bukás elkerülésére egyetlen megoldást találtak. A hívek megadóztatását.

Erre a célra egy új, eddig ismeretlen egyházi jogi testületet alakítottak. A zalaegerszegi autonom katolikus hitközséget, mely aztán fölruházta magát korlátlan adókivetési joggal. Mint az ég a mezők liliomát...

Öt-hat milliárd köllött még az építéshez, az adakozásokból befolyt néhány száz millió koronán fölül.

Ekkor az új autonóm hitközség Zalaegerszeg katolikus hitű polgárait, évi összes egyenes adóik száz százalékát, két éven át, templomadóban kivetette . . . IV. Károly király emlékére . . .

Ezt az érthetetlen adókivetést a lakosság elkeseredett fölzúdulása követte. Elviselhetetlen volt a nyomasztó megterhelés . . . Amikor munkátlanság, kényszeregyezségek, csődök pusztítottak a gazdasági életben és a polgárok még az állami adóikat se bírták fizetni.

Fellebbezésekkel, tiltakozásokkal, gyűlésekkel próbálkoztak. És amikor minden igyekvésök hiábavalónak bizonyult, a Zalavármegye kelt a közönség védelmére a jogtalan megadóztatás miatt, melynek behajtása körül hihetetlen dolgok történtek . . .

Pehm József minden zalaegerszegi közhivatal vezetőjéhez átiratot intézett, hogy a tisztviselőkre kivételt templomadókat, fizetésökből havonként, részletekben vonják le. Ugyanekkor névsort kért azokról a tisztviselőkről, akik a templomadó fizetését megtagadják.

Ezután nyilvánosságra hoztuk a templomadó ügyét:

Pénz és szerepei.

Zalaegerszeg, 1925. szeptember 1.

Pehm József apátplébánostól senki se kívánhatja, hogy pénzügyi műveletek kieszelésében otthonos legyen.

A zalaegerszegi apátplébános egészen fiatalon, példátlanul kevés évszámmal a vállán, került mai díszes állásába, ahova mások és más körülmények között deres fejjel és számottevő múlttal is csak ritkán emelkedhettek. Pehm Józsefnek bizonyára rendkívüli érdemei lehettek, hogy Krisztus hitének hirdetésében böcsülettel megöregedett és tisztelettel övezett pap-társait messze hagyta maga mögött anélkül, hogy vetélytársuk

lett volna azoknak, akik a magyar papminiszter gyönyörű szavai szerint maguk is az objektív alázatosságot hirdetik és gyakorolják.

Pehm József apátplébánosban tehát kereshetjük az objektív alázatosságot, a krisztusi szeretet ragyogását, de nem kívánhatunk tőle pénzügyi műveletek kieszelését és lebonyolítását. Az új templomépítés 6—7 milliárdjának előteremtése súlyos jogi és pénzügyi probléma lett és nem lehet, hogy a megoldás terhe a zalaegerszegi apátplébános vállaira nehezedjék. A templomépítés 6—7 milliárdjának helyes előteremtéséhez a hozzáértők előzetes gondoskodása köllött volna és a szabályszerűen buggyanó pénzforrást idejében meg köllött volna nyitniok.

A zalaegerszegi apátplébánosnak nem lehet a föladata az sem, hogy a helytelenül kivetett egyházi adó behajtásának módzatait létrehozza, a behajtás eszközeit megállapítsa és a behajtás különféle helytelen eszközeinek fölhasználásával oly meglepő tevékenységet fejtsen ki, mely súlyos kritikát és elutasítást vont maga után. A mi kritikánk sem az apátplébános tisztas talárjának szól, hanem Pehm Józsefnek, az új templomépítő bizottság fejének.

És mi hisszük, hogy mialatt Pehm József, a templomépítő bizottság feje, a 6—7 milliárd korona egyházi adó beszédését intézi, ugyanakkor Pehm József, apátplébános, a 6—7 milliárdot milliószer fölülmúló szeretetnek és békességnek egyforma elosztásán szorgoskodik. Mert a 6 —7 milliárdot milliószer felülmúló békességnek és szeretetnek elosztása után még mindig mérhetetlen szeretetnek és békességnek kell nemes elhivatását betölteni, hiszen a szeretet olyan kincse Krisztus hitének, hogy mennél több részre osztják, annál nagyobb.

Azokra a köztisztviselőkre, akik a háború alatt és után nemes lemondással viselték nehéz sorsukat és még mindig egyszerű szegénységben teljesítik fontos államföntartó hivatásukat, bizonyára jókorán fog jutni a 6—7 milliárdot milliószer felülmúló szeretetből és békességből, még akkor is, ha az egyházi adónak rájuk kivetett összegeit nem tudják megfizetni, mert nem tudják nélkülözni és a 6—7 milliárdot milliószer felülmúló szeretetből azoknak is kijut a részük, akik-

ről névsort kívánt az apátplébános úr, ha a rájuk kivetett egyházi adó fizetését megtagadnák.

Sőt mi azt is hisszük, hogy a névsorra azért lesz szüksége, hogy az apátplébános úr szeretettel fizethessen nekik, amiért nem bírták és így megtagadták az egyházi adó fizetését. Még a kőnek és kenyérnek bibliai példáját se alkalmazhatjuk, hiszen itten körül egyik oldalon se lehet szó, csak kenyérről és erről is csak egyik oldalon, azon az oldalon, ahol a kenyérral sajnálatosan nem dobálózhatnak, mert kevés van belőle és ezt a keveset igen meg köll böcsülni és okosan be köll osztani, hogy legalább annyi jusson belőle, amennyi eddig a 6—7 milliárdot milliószer felülmúló szeretetből és békességből jutott rájuk.

Föllélegzettek az emberek Mintha lidércnyomástól szabadultak volna meg.

De csak ez köllött!

Míngyárt megszületett utána a Zalamegyei Újság — „Nyílt levele”, melyben fejbeveréssel fenyegetőzött . . .

Büntetlenül . . .

Bár a templom építése ellen soha szót nem emelünk, csupán a megadóztatás miatt keltünk ki cikkeinkben, a Zalamegyei Újság vallástalansággal, istentelenséggel, „szabadkőmívesi cinizmussal” vádolt bennünket és fékeveszetten uszított ellenünk. Pedig teljes joggal írhattunk volna a második templom építésének időszerűtlensége és célszerűtlensége miatt is. Mert egyfelől a már meglévő templom is megfelelt a céljának, másfelől a zalaegerszegi gyerekek iskolának nevezett nedves, piszkos, sötét, egészségtelen odúban tanulták a bötüvetést . . .

Istennek kedvezőbb cselekedetet nem is mívelhettek volna, mint ha az új templomadó milliárdjaiért a

tuberkulózis statisztikájában vezető Zalaegerszeg iskolás gyerekeinek alkalmas iskolákat építettek volna.

Ezt az állásfoglalásunkat is arra használták föl, hogy a kormány előtt a destrukció terjesztésével, a vallásos érzés semmibevételével és kommunizmussal vádolhassanak bennünket. De — szerencsénkre — kimutattuk, hogy míg a zalaegerszegi állami adók behajtásánál milliárdos hátralékok voltak, addig a templomadók behajtását végrehajtásokkal erőszakolták és ezzel veszélyeztették a lakosság adózási képességét. Tehát a kincstár érdekei is veszélyben forogtak . . .

Fejünk fölött éreztük Damokles kardját . . . Hiszén a lapfölfüggesztést a minisztérium még nem vonta vissza . . . Mégis mentünk a magunk útján . . . Nem tágitva elveinktől ... És állandóan fölszinen tartottuk a város polgárságának ezt az indokolatlan megtérne; lését. Hogy hova fejlődött a templomadó ügye, arra é!énk fényt vet annak elintézése:

Köll-e fizetni templom adót?

Zalaegerszeg, 1926. február 28.

A hitközség vezetői azt állítják, hogy a híveknek ezt a horribilis megadóztatását a hitközségi testület az érvényben lévő alapszabályok alapján szabályszerűen elfogadta, tehát ezáltal teljesen a zalaegerszegi katolikus hitközség belső ügye, hogy mikor és mennyi adót vet ki tagjaira. Ez igen szépen hangzik. A törvény alapján megalakult hitközségek ugyanis valóban szedhetnek bizonyos előre megállapított célokra és előre megállapított nagyságú adót. Ezt az adót aztán tagjainkon közigazgatási úton be is hajthatják, akárcsak bármely magánegyesület, mely jóváhagyott alapszabályok alapján szintén kérheti a tagsági díjakkal közigazgatási úton való behajtását.

Szeretnők azonban, ha valaki igazolná:

1. hogy a zalaegerszegi katolikus autonóm hitközség melyik magyar törvénycikk alapján létesült?

2. hogy a zalaegerszegi katolikus hitközség melyik törvénycikk alapján vehet ki minden tagjára ugyanakkora templomépítési adót, mint amennyi egy-egy tagnak évi összes egyenes adója?

Hiszen ilyen módon a hitközségek ad absurdum vihetnék az adóztatást és sokkal nagyobb jogkörrel rendelkezének, mint maga a kincstár, mely az adóztatás terén az Óadóztatás elve mellett az instanciális eljárást követi.

A törvény alapján megalakult autonóm hitközségek is az instanciális eljárással adóztatnak, vagyis az adókövető bizottságok fölött a felszólamlási bizottságok szerepelnek felelőzései főrumként.

Hol vannak ezek az instanciák a zalaegerszegi katolikus hitközség kebelében?

Ezt a kérdést Zalaegerszegen másként oldották meg. A hitközség tagjai vagy egyenként, vagy kollektív felebbezésekkel támadták meg a sérelmes adóztatásokat. Ezeket vagy visszautasították, vagy elfogadták olyképen, hogy a felebbezéseket a szombathelyi püspökhöz, illetve a kultuszminiszterhez terjesztették föl. Mások viszont panaszíratot készítettek, melyet Farkas Tibornak, Zalaegerszeg nemzetgyűlési képviselőjének adtak át azzal, hogy a pénzügyminiszterhez juttassa el.

A pénzügyminiszter ezideig nem válaszolt a panaszbeadványra, de hiszen a pénzügyminiszter tényleg nem is illetékes ennek az ügynek elintézésére.

A kultuszminiszter azonban a kollektív kérvényezők felebbezését a szombathelyi püspökhöz intézett következő átirattal utasította el:

... szám.

A zalaegerszegi plébánostól.

192 ...

MÁSOLAT.

M. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium. 8342/I. ü. o. 1926. Méltóságos és főtisztelendő Püspök Ur! ... János és társai zalaegerszegi lakosok I% alatt csatolt panaszos beadványban kifejtett abbéli kérelme, hogy a zalaegerszegi egyházközség megalakulása és eddigi működése, valamint annak alapszabályai felülvizsgáltassanak, illetve módosíttassanak

és hogy ezek alapján az egyházközségek hívei megadóztatására vonatkozó határozata megsemmisíttessék, figyelembe vehető nem volt. — A zalaegerszegi róm. kath. egyházközség ugyanis 1916. évi december hó 8-án szabályszerűen megalakult és alapszabályai jóváhagyást nyertek. Az alapszabályok felülvizsgálatának szüksége nem forog fenn, főként oly irányban, hogy hitközségi adó gyanánt az állami adónak legfeljebb 5%-a legyen kivethető, mert ilyen megkötöttség ellenkezik a hitközségi autonómia lényegével. Végül az egyházközségek hívei megadóztatására vonatkozó határozata, tekintettel arra, hogy az alapszabályszerűen jött létre, nem hatálytalanítható. — Erről Méltóságodat hivatkozással múlt évi december hó 10-én 3155. szám alatt kelt nagybecsű átiratára, panasztevők szíves tudósíttatása végett van szerencsém tisztelettel értesíteni. Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását. Budapest, 1926. január 21-én. A miniszter rendeletéből: Angeli Róbert s. k. miniszteri tanácsos. Méltóságos és Főtisztelendő gróf Mikes János szombathelyi Püspök Urnák, Szombathely. Ezen másolat hiteles, bizonyítom.

Zalaegerszeg, 1926. február 15.

Vöröss György sk.
jegyző.

Pehm József sk.
apátplébános.

Sajnos, ebben az átiratban:

1. sehol se történik hivatkozás arra a törvénycikkre, mely az egyes hívekre kivetett templomépítési adók jogosságát igazolná;

2. sehol se történik hivatkozás még a zalaegerszegi katolikus hitközség alapszabályainak azon pontjára se, mely bizonyos előre megállapított hányadon fölül, adóknak, különösen templomépítési adóknak és végül ily nagy mérvű adóknak kivetését és végrehajtás útján való behajtását igazolná.

Eszerint mi a törvényt erősebb hatályúnak tekintjük a miniszteri átiratnál és a törvények alapjára helyezkedve, a *zalaegerszegi katolikus hitközség által kivetett templomépítési adók törvényességét tagadjuk és azoknak közigazgatás útján való végrehajtását törvénytelennek minősítjük.*

Véleményünk szerint tehát a hitközség tagjai a rájuk kivetett nagymérvű templomépítési adók fizetését joggal megtagadhatják,

A Zalaegerszegi II. Templom Építő Bizottsága a kultusz-miniszternek a szombathelyi püspökhöz intézett átirata alapján a következő megkeresést intézte a polgármesteri hivatalhoz:

A Zalaegerszegi II. Templom Építő Bizottságától.
164—1926.
Tekintetes Polgármesteri Hivatalnak
Helyben.

Tisztelettel kérem a mellékeltlen bemutatott 19 kath. hitközségi adózón méltóztassék az 1925., valamint az 1926. évi első negyedi hitközségi adót és vele összesen 5% kamattal végrehajtani.

Nevezettek semmit se fizettek, ámbár több ízben felhívást bocsátottunk ki: szószékről, hírlapban. Sőt ismételten névre szóló és egyszer ügyvédi fölszólítást is küldöttünk. Tisztelettel

Zalaegerszeg, 1926. február 20.

Vöröss György
hitk. jegyző.

Pehm József
hitk. elnök.

ZALAEGERSZEG VAROS TANÁCSA.

Érkezett 1926. február 20.

1415. szám.
Előszám: Új.
(Adóhivatal.)

2 drb melléklet.
Előadó: Ah.

Meg köll állapítanunk, hogy ezen megkeresést a polgármester a városi adóhivatalra szignálta, annak referense tehát a városi adóhivatal vezetője. A polgármester azonban eddig nem adott írásbeli utasítást az adóknak végrehajtás útján való behajtására.

Ebben a fontos ügyben fölkerestük a polgármestert, aki kérdéseinkre a következőkben tájékoztatott bennünket:

— Mi a Templom Építő Bizottság megkeresését megkaptuk és mint közigazgatás hatóság nem kutajuk annak jogosságát, hanem a megkereséshez csatolt miniszteri átirat alapján az adók behajtását foganatosítjuk.

— De mi — mondottuk — az adókat nemcsak törvénytelenek tartjuk, hanem a mostani gazdasági helyzetben egyenesen katasztrofális következményűeknek is.

— Belátom, hogy a rossz gazdasági helyzet az utóbbi

időben még súlyosabbá lett és ezért kíméletesen fogunk eljárni, ha a fizetési jószándékot tapasztaljuk a felek részéről.

— De még a jószándék mellett is teljesen lehetetlen, hogy polgáraink jelenleg ilyen horribilis templomépítési adót fizesse-
senek.

— Épen ezért először felszólításokat bocsátottunk ki, ezeket is csak olyanoknak, akik eddig se nem adakoztak, se nem fizettek semmit. Ha a felszólítások eredménytelenek lesznek, akkor kerül csak sor a végrehajtásra.

— Polgármester úr bizonyára figyelemmel kíséri, hogy a város adózó polgárai közül hányan tönkrementek az utóbbi időben, hány fizetéseképtelenség van a városban, mégis híve a behajtásnak?

— Aki tönkrement, azon nem lehet behajtani és különben is mondom, hogy a legkíméletesebben járunk el.

— Nem gondolja polgármester úr, hogy aki eddig tönkre nem ment, azt a nagy egyházi adó teheti tönkre?

— Tudom, hogy a polgárság helyzete nehéz, hogy a többi adó mellett ez az egyházi adó súlyos terhet jelent, de ismétlem, hogy én ehhez a kérdéshez nem nyúlhatok. Ezt nem tehetem annak kényessége miatt sem. A városnak számos baja és teendője van, iparkodunk is a közóhajnak megfelelni, a sürgős alkotásokat körösztilvinni. Én a szívemen viselem a város sorsát, a tőlem telhetőt megteszem; adósságainkat kifizettük, csak függő adósságaink vannak; az utak javítása rövidesen megtörténik, azután egymásután sor kerül a többi óhaj megvalósítására. Ezt kötelességemnek tartom, de a templomépítési adó nem ránk tartozik. Mi kötelesek vagyunk végrehajtani a kivetett adókat.

Ezért voltunk — destruktívek, kommunisták . . .

*

A templom fölépült . . . Adóból... verejtékből...
elárverezett fejpárnákból ...

A templomadót pedig az állami adókkal egyesítve hajtják be a lakosságon, mert a külön városi behajtások, végrehajtások botrányokba fulladtak.

Talán valószínűtlennek tűnik föl, mégis valóság, hogy más és más vidékeken a politikai nézetek, fölfogások milyen elképesztő szélsőségek között hullámzottak.

A göcseji klerikális gócpontban, ahol a kurzusjelszavakkal fölvirágozott és fölpántlikázott faj védelem alatt svábok kiskirálykodását értették, még gróf Bethlen István miniszterelnököt is „zsidóbérenc”-nek tartották. Gyűlölettel kísérték sikereit, érdemeit és lekicsinyelték, megvetették konszolidációs munkásságát. És mindenkiét, aki nem követte a cseh és sváb ivadékok komikus magyar fajvédelmének kusza gondolatát.

És ezen a jogcímen követelték a mi megszűnésünket is, a Zalamegyei Újság vezérlete mellett, . . . Ez a kurzuscsoppség magára akasztotta a korszellem bírói palástját — mint Mefistofeles Faust köpenyét — hogy ítélkezzék fölöttünk és mindenk fölött . . . „Doch hilft es nichts, sich so zu nennen; wo sind die Leute, die sie anerkennen?!”

*

Szeptember végén a miniszterelnökség sajtóosztálya telefonon értesített bennünket, hogy a miniszterelnök rendeletére október elsejétől naponként megjelenhetünk.

Azt hittük, hogy ezután már nyugodtan folytathatjuk munkánkat.

Vájjon? ...

A napilap első számában röviden megismertettük a Zalavármegye céljait, amiket a göcseji kurzus kommunizmus gyűjtőnéven foglalt egybe:

Mit akarunk?

Zalaegerszeg, 1925. október 1.

. . . Irredenták vagyunk a böcsületében megsebzett magyar minden elkeseredésével. Irredenták vagyunk a magyar föltámadás rendületlen hitével és irredenták vagyunk az isteni örök igazság diadalának hirdetésével.

Arra törekszünk, hogy a gyűlölködés és meghasonlás mérgeét eltávolítani segítsük a nemzet testéből.

Hűséges örei kívánunk lenni a köztisztességnek és a közélet tisztaságának. Mert a sajtó kötelessége kiemelni a közélet mellékvágányai alól a talpfákat. Elszántan fogunk küzdeni az egyéni érdekek tüzeiben összekovácsolt klikkuralom meghonosulása és hatalmaskodása ellen, a központi hatalom érvényesüléséért s a hivatalok hatáskörének megvédéséért . . .

Mire ez az első számunk a miniszterelnökség sajtóosztályába eljutott, már odaérkezett a belügyminiszteriumnak egy megdöbbenően szokatlan átirata is, mely a Zalavármegye beszüntetését követelte.

Ennek az átiratnak a hatása alatt telefonon hívott föl bennünket a miniszterelnökség:

— Halló! Itt dr. Rákóczy — szólalt meg a pesti ismeretlen — a miniszterelnökség sajtóosztályának vidéki előadója.

— Tessék! . . .

— Szekeres úrral óhajtanék beszélni.

— Mivel szolgálhatunk?

— A sajtófőnök úr megbízásából beszélek, öméltósága azt a föltételt szabja a lap további megjelenéséhez, hogy az ön neve a lap éléről lekerüljön. A belügyminiszteriumtól kaptunk ilyen tartalmú megkeresést.

— Úgy látszik, — feleltem — hogy dr. Rákóczy úr az Ocskayval kívánt beszélni, nem velem.

— Kérem én csak közvetíték — mentegetőzött. —

Ez öméltósága szigorú utasítása es föltétele. Azt is megmondhatom, hogy ez az intézkedés csak átmeneti. Rövid időre vonatkozik. Mihelyt az első napok izgalmai lecsillapodnak, neve megint szerepelhet a lapon.

— Nálunk nincsenek izgalmak. Itt csöndes és serény munka folyik. Ezt a furcsa kívánságot természetesen nem teljesítem. Eddig azért szerepelt a nevem a lapon, hogy annak demokratikus irányát biztosítsa, de azt ezekután a legfontosabb formai kelléknek is tekintem.

— Akkor — sajnálatunkra — kényszerítve leszünk végső eszközökhöz nyúlni.

— Ezt, ha joggal nem is, de hatalmukkal megtehetik.

— Pedig szeretnők elkerülni ezt az intézkedést.

— Nem kérünk semmiféle kíméletet. De nem hiszünk, hogy ezt a miniszterelnök úr öexcellenciájának tudomásával hajtják majd végre.

— A sajtófőnök úr öméltósága kénytelen volt így rendelkezni. A főispán úr állását kötötte hozzá.

— Ezt tudjuk, hiszen ellenfeleink is így híresztelik. Ép ezért bizakodnak sikerükben. De számunkra ez nem probléma. A főispán úrnak joga van a következőket levonni ... De nekünk nem kötelességünk.

— Kár, hogy ma szombat van és a sajtófőnök úr már nincs hivatalában. Engem bízott meg, hogy az ügyet elintézzem. A betiltó rendelet a fiókomban van. Eddig visszatartottam. De ezekután — úglátom — elköll küldeni. Talán hétfőre ott is lesz.

— Nem félünk. És nem alkuszunk. Ha köll, inkább megszününk, de gyáván nem élünk. Azt üzenjük vissza a sajtófőnök úrnak, hogy ügyünkben nem tekintjük

törvényes fórumnak. Csak tisztelt hatalomnak. Dolgozni akarunk: becsülettel. Ha ennek már előre — hálál az ára, hát szívesen és gavallérosan fizetünk. Nem szolgáltunk rá semmiféle intézkedésre. Ennek szemes lyes háttere van. Ha ez egzisztenciák elgázolására elég ok, akkor állunk elébe . . .

— Magam is azon vagyok, hogy elkerüljük a betiltást. Mégegyszer előterjesztést teszek majd óméitól ságának.

A betiltás veszedelme ellenére megmaradtunk elhatározásunk mellett és nem teljesítettük a sajtóiroda szokatlan kívánságát . . .

Néhány nap elteltével megint fölszólított bennünket a miniszterelnökség sajtóosztálya:

— Itt dr. Rákóczy.

— Méltóztassék!

— A sajtófőnök úr megbízásából közlöm, hogy a Zalavármegye ügyét ismét megvizsgáltuk. Alapos utánjárással meggyőződünk mind a tárgyi, mind a személyi kifogások alaptalanságáról, amelyeket különböző helyekről önök ellen emeltek. A történetek miatt sajnálatunknak adunk kifejezést.

— Ez hát a múlté, de a legközelebbi támadások sötét hírnökei már a fejünk fölött kóvályognak . . . Mindenre el vagyunk készülve . . .

— Azt hiszem, túlzottan sötétnek látja a helyzetet . . .

— Szívesen csalódnék . . .

Ezután rövid ideig zavartalanul dolgozhattunk.

A kurzussajtó nyelvöltögetésein kívül nem ért bennünket nagyobb szerencsétlenség.

Ez pedig inkább használt, mint ártott.

II. FEJEZET.

Zalai zavaros . . .

Békés idegenek — kiket sorsuk rövid időre véletlenül Zalaegerszegrre vet — dolgavégzetükkel elsietnek, elrázkódnak a városból . . . Hogy az éjszakát már Nagykanizsán, vagy Szombathelyen tölthessék . . .

Annyi vonzóereje sincs a városnak, mint egy por-szemnek . . .

Zalaegerszeg nem fekszik a fővonalon. Az egyet-
déli megyeszékhely az országban, melynek egyetlen
irányban sincs közvetlen vasúti összeköttetése a fő-
várossal, meg a többi gócponttal. Ósdi kis állomására
néhányszor napjában összekötő vicinális kullog be
kényszeredetten. A délivasút fővonalának Zalaszent-
iván a legközelebbi állomása. öt-hat kilométernyire
Zalaegerszegtől. A fejlődésben versengő Szombathely
és Nagykanizsa közé préselve.

A tizenháromezer lakosú Zalaegerszeg mégis Zala-
megye székhelye. És ezt az egyetlen nevezetességét a
huszonötezer lakosú Nagykanizsa eddig nem tudta el-
hódítani tőle. Pedig régóta próbálkozik vele.

Zalaegerszeg késhegyig védi megyeszékhely jelle-
gét. Mert ha ettől az értékétől, díszétől megfosztanák,
féléven belül bugaci kisközséggé zsugorodnék. Hiszen
még így is — távol a lüktető élettől, kulturpontoktól,
gazdasági forgalomtól — egyre jobban halódik . . .

Mint megyeszékhelyet legalább eltartják külön

féle hivatalai. Ezekben talán még ezernél is több köztisztviselő dolgozik. Zalaegerszeg tehát hivatalnokváros. S a tisztviselők jobbára idegenek. Semmi közösségük a várossal nincsen. Mert nem tudja kielégíteni kultúrigényeiket. Hivatalaiknak élnek . . . Nem keverednek . . . Boldogok és fellelegzenek, ünnepelnek» ha hivatásuk végkép elszólítja őket kénytelen-kelletlen állomáshelyükről De amíg ott vannak, ott is költik el jövedelmüket. Mint a legnagyobb és rendszeres fogyasztók eltartják a város kereskedőinek és iparosainak zömét.

E emberek, intézmények állandó közelségben és érintkezésben vannak. Mégis hatalmas szakadékok választják el őket egymástól. Születés, rang, felekezet társadalmi állás, sőt hivatalok szerint is.

Az olaj nem keveredik a vízzel . . .

Ezt a bölcseséget Zalaegerszegen találták ki. És göcseji jelszó lett belőle ... Ez aztán jellemzi is a zalaegerszegieket. Maguk osztályozzák magukat — olajosokra, meg vizesekre . . . Mintha valami láthatatlan fűszeres, vagy szatócs vigyázna rájuk, hogy ne keveredjenek. Persze, megesik, hogy az olaj ejti a foltot . . . Ezt aztán örömet próbálják vízzel tisztogatni, rendbehozni . . . Ha még lehet . . .

Az emberek konvencionális bókokkal köszöntik egymást az uccán ... De szemük — ugyanakkor — gyűlöletet szikrázik . . .

A kétlelkűségnek furcsa példáit termi ez a vidék. Egymásra utalva, egymásból élve, egy kanál vízben megfojtaná egymást két máshitű, más világnézetű, más foglalkozású ember, ugyanabban a pillanatban, amikor barátságos mosollyal hogylétük felől érdeklőd-

nek, jó napot, jó munkát, vagy kellemes ünnepet kívannak egymásnak . . .

Zalaegerszegnek nagy katolikus többsége van.

Istenfélő emberek. De nemcsak az alsóbb néprétegek vallásosak, hanem a vezetők is. Dr. Body Zoltán alispán lakásának elfogadó szobájában imazsámoly figyelmezteti a belépőt az ájtatosságra. Bódy Zoltán, meg Pehm József két lélekben összenőtt testvér . . . Politikai kétegy pár . . . Göcseji ikrek ... És maga az alispán a világi elnöke a katolikus hitközségnek is. Példáját követik a város előkelőségei is, kivétel nélkül.

A mély vallásos érzést azonban egyesek néha túlzásba menő külsőségekkel zavarták, melyek végül felekezeti türelmetlenségbe csaptak át . . .

Úrnapi körmenet volt Zalaegerszegen . . .

Minden épkézláb ember kivonult az ünnepségre.

Bezárták az üzleteket, amerre a körmenet haladt.

Gyertyák fénye ünnepélyesen lobogott a házak ablakában . . .

Dr. Mándi Jenő, zalaegerszegi gyógyszerész pátikája azonban félig nyitva maradt . . . Az ajtókat behajtotta, hogy az ünnepséget meg ne bántsa. De benn a gyógyszerertárban, siető küldöncök sürgős recepteket szorongattak és türelmetlenül várták a megváltó gyógyszereket. Dr. Mándi Jenő persze híven teljesítette törvényes és emberi kötelességét. Kiadta a gyógyszereket. Ezzel szolgálta az egy Isten törvényét . . . Betegek gyámolítását mindenekfölött . . . Ahogy Krisztus is tette . . .

Igen ám! De dr. Mándi Jenő — zsidó!

A zsidó patikus pedig nem mérhet gyógyszereket

a körmenet alatt . . . Még ha arra kötelezi is az élő törvény. A zsidó patikus tehát nagyot vétkezett . . .

És ezért bűnhődnie köllött . . .

Másnap már megindult ellene a bujtogatás és a hajsza ... A Zalamegyei Újság fütötte, izgatta a hangulatot. Tüzet kiáltott a patikus ellen ... És leszámolást követelt vele Heteken körösztül kavarta a kedélyeket gyalázkodó cikkeivel, melyek veszedelmessé, robbanóvá tüzesítették a szenvedélyeket ...

A bíróság vetett azután véget a Zalamegyei Újság gyűlöletszításának tapintatos igazságosztásával, amikor a Zalamegyei Újság szerkesztőjét a cikkek miatt elítélte ...

Veszedelmes kicsiségek ezek, amikkel vidéken megküzdeni a legnehezebb föladat volt . . .

*

A protestáns és zsidó felekezetet néhány száz család képezi. Ennek a két kisebbségnek — a forradalmak után — bizony igen nehéz helyzete volt. Lelkészek és vezetőik higgadtsága, komolysága, meggondotsága és békeszeretete óvta meg őket a torzsalkodásoktól, összeütközésektől és ezek mélyrehatóbb következményeitől.

Kutas Kálmán, református lelkész és dr. junger Mózes, zsidó rabbi, nem egyszer voltak a feszült helyzetekből kipattant villámok elhárítói.

Kutas Kálmán, az országosan ismert finom tollú író és tudós» ismeretterjesztő tudományos előadásokat tartott a város közönségének. A fiatal lelkész népszerű és vonzó előadásait szokatlanul nagy érdeklődés kísérte.

A Zalamegyei Újság azonban rossz szemmel nézte ezt a szellemi térhódítást. Féltekeny lett. Lázasan ke-

resett valami okot, hogy beleköthessen a lelkészbe, kedvét szegje és elhallgattassa. És ezúttal is volt eredménye.

A lelkész előadásai díszére váltak a városnak. Távol minden politikától, mély értelmű, tudományos és irodalmi kérdéseket fejtegettek. Ezt a szörnyű vétkét bűnvádi följelentésekkel torolták meg. Nem volt ugyan alapjuk a följelentéseknek, de eredményük igen. Mert Kutas Kálmán minden nyilvános szerepléstől végleg visszavonult. És azóta a város közönsége megint csupán a Zalamegyei Újság emlőiből szívta magába a tudományt, kultúrát, irodalmat és bölcseséget . . .

Sok nemes törekvést, akarást, lendületet törtek így le Zalaegerszegen ... A kurzus örök dicsőségére . . .

*

Dr. Junger Mózes, izraelita rabbit is hasonló módon szégyenítették meg.

Néhány évvel ezelőtt állították föl a város elesett hőseinek emléksobrát. A harctéren maradt katonák között több zsidóhitű is volt. Méltó ünnepségek keretében rótták le a közönség háláját és tiszteletét az elhalt hősök síremléke előtt. A rabbinak is föl kellett volna szólalni a műsor szerint, hogy a zsidóhitű elesetteket elbúcsúztassa . . . De nem engedték meg, hogy a zalaegerszegi szülők hősi halált halt fiait a közbecsülésnek átadhassa.

Éppen amikor a szószékre lépett, hogy beszédébe fogjon, távozásra szólították föl . . . És hallgatásra kényszerítették ... Az imádkozó papot . . .

De ugyanakkor Kutas Kálmánt se engedték szóhoz jutni ...

A lelkész azonban nem tágított . . .

Kiszabadította magát az akadékoskodók gyűrűjéből, szigorú és bátor léptekkel a síremlék elé állott és emelkedett hangon fohászkozta el rövid imáját a hős magyarokért ... És annál nagyobb volt a hatása . . . Megdermedten hallgatták a zengő imát . . . Olyan jelenét volt ez, mint amikor Imre király, pálcájával ment a fegyveres, ellenséges táborba . . .

Ez a kicsinyes gyűlölködés nem a közönség lelkéből fakadt . . . Néhány féktelen ember zavarkeltése, uszítása veszélyeztette a lelkek megértését . . .

Nem túrtuk szóltanul az ilyen romlasztásokat. Hiszen a lakosság józan része velünk tartott. De valahányszor megemlékeztünk a kártékony széthúzásokról, a háttérben bujtogatok fertőző munkájáról, mindannyiszor — feleletül — valami uccai botrányt, támadást terveztek, rendeztek ellenem és tanúik — előre megállapított szerepök szerint — vallottak a támadók mellett . . . Mintha csak a könyvből olvasták volna...

Harmincnyolc év alatt soha, semmilyen ügyben, semmiféle incidens miatt nem kerültem a rendőrség elé . . . De abban az időben majdnem hetenként „bekísértek” . . . Szinte sportszerűen . . . Látványosan . . .

Hogy a zalaegerszegi rendőrség milyen buzgalmat fejtett ki ügyeimben, arra élénk fényt vet egy járásbírószági tárgyalás.

A Zala megyei Újság megtagadta egy helyreigazító nyilatkozatom közzétételét. Csak másodfokon, a zalaegerszegi törvényszéken tudtam célt érni panaszomémai. A járásbírószági tárgyaláson, Molnár János rendőrfelügyelő vezetésével, öt rendőr vonult föl ellenem tanúságtételre. Tehát az egész zalaegerszegi rendőrség

hatodrésze. Anélkül, hogy idézést kaptak volna a tárgyalásra! Közöttük két érdekelt rendőr is volt, akiket — Molnár János rendőrfelügyelővel együtt — érdekeltségüknél fogva — meg se esketett a bíróság . . .

Vájjon helyes, pártatlan, tekintélyvédő volt-e az ilyen magánszorgalmi alakulat fölvonultatása?

Fölhasználható-e a város rendőrségének egyhatoda arra, hogy egy magánügyben, idézés nélkül a bírósághoz pártfogalással fölvonuljon? . . .

*

Szerettünk volna segíteni a bajokon ... De minden jószándékunk veszendőbe ment ...

A városi képviselőtestületet még a háború előtt választották és a sok vihart látott együttes belevénhedt, belefáradt a tehetetlenségbe. Zsidó tagjai a főradalmakat követő időkben, éveken át, feléje se nézhetek a közgyűléseknek. Maguk is távol maradtak minden közéleti szerepléstől. Másrésről pedig jócskán akadtak a képviselőtestületnek olyan tagjai, akik a várossal — különféle címeken — függő viszonyban voltak. Ezeknek a közéleti tevékenysége bizony nem sok áldást hozott a városra ...

Politikájuk meg is látszott aztán a gazdálkodás eredményén . . .

Zalaegerszeg megyeszékhelynek nincsen rendes kórháza. A meglévő kórház, még a múlt évben is, egy istálló színvonalán állott . . . Szenny és bűz lepte el az egész ócska épületet. Ezt a siralmas intézményt bárhol az országban bezáratták volna közegészségbe ütköző tisztátalansága miatt.

1926-ban egy fiatal orvos került — ideiglenesen —

a kórház élére. Lelkiösmeretét követve, saját felelősségére, különféle javítási munkálatokkal tűrhetőbbé, tisztábbá és büztelenné tette a kórházat.

Hát nem furcsa?! Egy megyei és városi közkórház, mely a közegészségbe ütközik?!

És így mehetünk odébb ...

A városnak nincs csatornázása. Nincsen vízvezetéke. Még nyilvános fürdője sincs. Csak olyan, amelyről nyilvánosan beszélni nem volna ízléses dolog . . .

Azután a kétségbeejtő, hajmeresztő iskolák!

Szegény kis gyerekek!

Kilométereket gyalognak, bandukolnak, amíg a nedves, sötét, egészségtelen odúkba eljutnak, melyeket — iskolatermeknek neveznek!

Szülők, tanítók kínlódva viselik elszomorító helyzetüket és belefásultak tehetetlenségükbe. Szerencsére a tanítók Zalaegerszegen példás, képzett, lelkes szókigálói a kultúrának. Szegényen, küzködve, rendületlen hittel nevelik Zalaegerszeg reménységét, gyermekifjúságát egy jobb jövő Magyarországnak . . .

Kár, hogy a fölnötteket nem lehetett nevelni . . . Talán kevesebb hibát követtek volna el . . .

Egymásután adta el a - város legértékesebb ingatlanait. Potom árért. Előfordult az is, hogy az ingatlan- eladásokból keletkezett vesztes pörökre többet ráfizett a város, mint amennyit a vétel fejében kapott!

1926-ban a városnak már egyetlen ingatlana se volt . . .

De volt annyi adóssága, hogy a valóságos pótdó háromszorosára emelkedett a békebelinek. Ez a pótdó természetesen az adóalap emelkedésében volt elrejtve.

Mást se tettünk, mint tükröt tartottunk a múlt eseményei elé és ezektől az élethű képektől megijedi tek az emberek . . .

Úgy tettünk velük, mint amikor a súlyos beteg hó? napok sorvasztó gyötrelmei után a tükörbe pillant. Föl-sikolt . . . megretten magától. Amikor nemcsak érzi, de látja is, hogy mekkora rombolást vitt végbe benne a betegsége . . .

De mialatt olvasóközönségünkkel mindjobban összeforrottunk, és a józan ész szavának súlyt és szerepet biztosítottunk, ugyanakkor ádáz, elszánt ellenségeink buzgón forralták ellenem a gyűlöletet és elgáncsolást a bosszú katlanában . . .

Éreztem, hogy esetről-esetre csökkenik még a személyi biztonságom is.

Keserűvíz képviselő . . .

A sötét, borongós október sötét eseményeket is szült.

A kávéházakban fölcsendült az erger-berger nóta. És ilyenkor a keserű dalnak és édes italnak melódiájától megittasult honmentők eszeveszetten ugráltak föl asztaluk mellől, nagyokat kurjantva:

— Zsidók, ki innen! . . .

Míntha övék lett volna a kávéház . . .

Vájjon vétkeztünk-e az ország, a társadalom, az erkölcs, a tisztesség és a magyarságunk ellen, amikor védelmükre keltünk a galádul megfélemlített, megalázott, csendesen olvasgató, szórakozó polgároknak? . . .

Nagy dolog volt akkor az ilyesmivel nyilvánosan foglalkozni! . . . De mi vállaltunk minden kockázatot és minden felelősséget . . .

Cikkeinkkel belekiáltottunk az erger-berger ének-karába:

Ergersberger.

Zalaegerszeg, 1925. október 30.

Néhány évvel ezelőtt hirtelen fölbukkant egy fiatalember Zalaegerszegen, aki azóta sokat hallatott magáról. Nem mondhatnók, hogy a konszolidáció körül szerzett volna magának érdemeket és hogy etéren akár levelenként, akár koszorúban járna ki részére a borostyán.

Hírnevét inkább egynéhány bravúros legénykedésének és virtuosos egyéni akciójának köszönheti, ha valóban szó lehet arról, hogy köszönetet talált ebben a rövidlélegzetű hivatásá-

ban és működésében. Az idő múltott, a viszonyok megváltoztak, az emberek meghiggadtak, az erkölcsi kiegyenlítődés gyors léptekkel haladt előre, minden komoly polgárát e honnak csak egyetlen nagy probléma foglalkoztatta és egyetlen cél hevítette: ennek a szerencsétlen kis országnak a boldogítása.

A mi hevesvérű emberünk úglátszik nem tudta megszokni Zalaegerszeg polgári csöndjét és Zalaegerszeg polgári csöndje nem tudott hozzászokni a mi hevesvérű emberünk vérmérsékletéhez, tehát kölcsönös megegyezéssel szétváltak, ami azt jelenti, hogy jóemberünk gavallérosan elhagyta a várost, mert a válás másként nem is történhetett volna, hiszen az egész város amúgy se költözhetett volna el egy polgárától, vagy egy polgára miatt.

Így aztán, ha némelykor ellátogatott városunkba, hogy a maga kellemes emlékeit föllevenítse a maga számára, egyzersmind föllevenítette azokat az emlékeket is, melyeket kitörölhetetlenül itthagytott a város számtalan polgárában. És mely emlékek felejthetlenné tették volna nevét még akkor is, ha távozása után személyes jelenlétével többé soha se testesítette volna meg azokat az időket és emlékeket, melyeket époly szívesen átengedünk a múltnak, mint amilyen szívesen lemondunk róluk a jövőben.

Tegnapelőtt megint eljött közibénk, hogy a múlt emlékeinek oltárán áldozzon és ez az oltár egyik zalaegerszegi kávéház volt.

Túltengő jókedvvel lépett a kávéházba és régmúlt szokás szerint és régen a múlté lett emlékeinek gyönyörűségére mingyárt az erger-berget rendelte meg a cigánytól. De ehhez nemcsak a melódiára, hanem a zsidók eltávolítására is szüksége lehetett, mert csöndesnek épen nem mondható hangon követelte a jelenlévő húszegynéhány zsidó vendég azonnali távozását a kávéházból. Talán azon a vendégjogon, hogy ő nemcsak a kávéházban, hanem Zalaegerszeg városában is vendéggént szerepelt — reprizével. Véletlen szerencse, hogy ebből a vendégszereplés okozta kellemetlen és Zalaegerszeg józan lakossága körében szokatlan incidensből még csúnyább botrány nem keletkezett.

A magunk részéről senki jókedvébe, vagy vigalmába nem avatkozunk. Ennek módját mindenki a maga ízlése szerint

válogatja meg. De a jókedv és vigalom nem terjedhet a mások boszantásáig, vallásfelekezetének nyilvános megsértéséig. De legkevésbé terjedhet odáig, hogy a városnak egy szerény állású vendége egyik nyilvános helyiségből kiparancsoljon olyan zalaegerszegi polgárokat, akik ottan fáradtságos napi munkájuk után egy kis szórakozást és üdülést keresnek.

Ezért egymagában igazán nem volt érdemes bennünket megtisztelni vendégségével. Mert az erger-berger lejárt a magát Zalaegerszezen. És lejárták magukat azok is, akik a konszolidáció és honmentés munkájában való részvételük, vagy legalább részvételük látszata helyett a faji és felekezeti gyűlöletet szítják a kocsma gőzében és a kocsma nótáival.

Célzatosan elhallgatjuk ezúttal a kávéházi parancsnok úr nevét már amiatti félelmünkben is, mert tegnap este egyik ismert barátjával megállapodott abban, hogy miként fog megtámadni bennünket ott, ahol talál. De elhallgatjuk a kávéházi parancsnok úr nevét a társasága kedvéért is, melynek jóhírért a kávéházi parancsnok úréval kapcsolatosan csorbitani nem kívánjuk. És végül elhallgatjuk a kávéházi parancsnok úr nevét azért is, mert mi józan fővel a cselekményt és az eseményt tartottuk elsősorban megemlítésre és elítélésre méltónak, az elkövetőjének neve ezúttal nem kíváncszott a tollunkra.

És reméljük, hogy a kávéházi parancsnok urat a magunk meggondoltsága szintén meggondolásra fogja készíteni, amihez tiszta főt és józan belátást kívánunk a felekezeti gyűlölet és türelmetlenség és az erger-berger kávéházi karmesterének és minden egyéb nótás hívének és hódolójának.

Egyik délután izgatottan rontott be hozzánk Herbely Zoltán, zalaegerszegi köztisztviselő:

— Fontos, sürgős mondanivalóm van — kezdte.

— Mi történt? — kérdeztük mindnyájan egyszerre a szerkesztőségben.

— Igen diszkrét, személyes ügy — titkolózott és félrevont engem. — Tegnap a Gecztonyi korcsmájában vacsoráztam és szomszédságomban öten-hatan ül-

tek. Boros hangulatban. Nem titkolóztak előttem, önkénytelenül is megfigyeltem, hogy önről beszélnek. Arról tárgyaltak, hogy alkalmas időben inzultálni fogják. Meg is állapodtak. Még arról is gondoskodni fognak, hogy a támadásnál tanúik is jelen legyenek, akik később majd vallomásukkal bizonyítják, hogy a támadást ön kezdeményezte.

— Meg is nevezte a társaságot . . .

— Úgy látszik, mégis komoly a dolog — vettem közbe — mert hallottam már más, hasonló tervekről.

— Most már az ön dolga, hogy miként védekezik.

— Azonnal bejelentem az esetet a rendőrségnek.

Másnap délelőtt bizalmas följelentést tettem dr. Roth Andornál:

— Megint védelmet kérek a tervezett orvtámadás ellen és kijelentem, hogy minden eszközzel megvédem az életemet, ha megtámadnak és a rendőrség segítése bármily okból elmaradna.

Dr. Roth Andor, rendőrtanácsos, tudomásul vette bizalmas följelentésemet, miután névszerint felsoroltam a támadás tervezőit.

De, hogy valamilyen intézkedést tett volna, arról nem szereztem tudomást.

A jelek nem arra vallottak . . .

Annyit azonban megtudtam, hogy az elkövetkező napokban, a merénylet megbeszélő! sorjában fegyver« tartási engedélyeket kértek a rendőrségtől . . .

Egykedvűen vártam a merényletet a hideg, késő őszi estéken . . . Nem féltem . . . Volt egy megbízható kísérem . . .

A revolverem . . .

Pár nap múlva — vacsora végeztével — „Kummer

bácsi” mulatós kávéházában, cigányzene mellett kéziratot készítettem.

Nem nekem húzta a cigány . . . Fangler Béla, volt nemzetgyűlési képviselőnek és pajtásainak. Kocsmából jöttek. . . Hangosak voltak . . . Ottót *éltették* ... És halált kiáltottak a szabad királyválasztókra . . . Nem tudtam, hogy a mulatózok kicsodák. Csak annyit, hogy — legitimisták . . . Hadd legyenek.

Fangler Bélát is csak híreből ismertem. Meg a parlamenti szerepléséből , . . Akkorákat éljenzett a királyfi tiszteletére, mintha azt hitte volna, hogy még mindig a — Parlamentben van . . .

Sietve befejeztem a munkámat. És eltávoztam, ügyet se vetve a mulatózókra.

De alig tettem száz lépést az uccán, amikor a sötét templomkert hajlásához értem, egyszerre csak egy erős ütést éreztem a tarkómon. Kalapom — szerencsére — tompította az ütés erejét. Amint szédülő fejjel megfordultam, hát ki áll ott? . . . Fangler Béla... Kabát és kalap nélkül, egy kapukulccsal a kezében hadonászik, sistereg, mint a rakéta . . .

Vészlövést tettem a magasba, nehogy a már velem szemben álló Fangler Bélát érje. És hogy a rendőr őrszem értesüljön a veszedelemről.

Fangler Béla meghökkent a lövéstől ... És még hevesebben csapkodott felém a kulcsával. Megfordítottam a revolveremet és ennek faagyával védekeztem ... A sötétség miatt és a meglepő támadás izgalmának hatása alatt szinte vaktában vagdalkoztam . . . Több sebet ejtettem a fején . . . Szerencsére egyik se volt súlyos. Az én tarkóm is erősen vérzett.

Mire a közelharc véget ért, odaérkezett a rendőr-

országom. Előzetes följelentésem folytán azt hitte, hogy az én bajomat látták el . . .

— Jaj! Meglőtt a gyilkos! ... — hörögte Fangler Béla, rekedt, borgőzös hangon.

A rendőr most már ijedten kérdezte:

— Mi történt az Istenért?

Erre elmondottam a rendőrnek az eset lefolyását . . .

— De hiszen ez a Fangler nagyságos úr?! — csodálkoztak a rendőr. — Csúnyán vérzik a feje . . . Talán mégis fejbőlötték? . . .

— Szép kis nagyságos! — szólalt meg valaki az odasereglettek közül.

— Jaj, meghalok! ... — nyöszörögte Fangler — meghalok! . . . Fejbe lőtt. . . . Végem van! . . . Két golyó van a fejemben! ... — hajtogatta szüntelenül.

A rendőr kérdőleg nézett rám.

— Van ám pálinka! — mondtam, de már kezdtem sajnálni a — támadómat . . .

Bekísérték a rendőrségre. Röviden kihallgattak és aztán elbocsátottak. Fangler Béla azonban nem volt ott. Pedig előzőleg őt is megneveztem följelentésemben azok között, aki a támadást ellenem a vendéglőben megbeszélték, őt nem kísérték a rendőrségre. Az orvoshoz hajtattott, aki bekötözte sebeit. A képzelt golyók — mámorával együtt — elpárologtak a fejből... És a kávébarna arcszínű, másfélmázsás óriás, habfehér turbánjában — amit az orvostól kapott — úgy füstött a gyérvilágítású zalaegerszegi éccakában, mintha a göcseji Abd-el-Krim lett volna ...

A Zalamegyei Újság — Fangler Béla „lájbszurnálja” — mélyen hallgatott . . . Pedig melegében, pon-

tosan értesült mindenről. De most meg se mukkant. Röstelkedett. Tudta, hogy miért hallgat. Pedig más-kor mindig csak velem foglalkozott . . . Ezúttal megint csak póruljárt a „fejbeverő” szervezet . . .

Másnap délelőtt már jelentkeztek a tanúink. El-mondották, hogy előző estén, Fangler Béla kávéházi asztala mellett ültek és s mikor a kávéházból távoz--tam, így szólt felőlem szomszédjaihoz:

— No, most utána megyek és megkopogtatom egy kicsit a fejét . . .

És azt is látták, hogy utánam rohanva, hátulról fej-beütött.

Aztán Fangler Béla, annak rendje és módja sze-rint följelentett engem súlyos testi sértés miatt . . . De majdnem egy esztendőn át, minden igyekezetem ellenére se tudtam elérni, hogy a bírósági tárgyaláson szembekerüljünk.

De mikor Fangler Bélát megbízottaim fölkeresték, az orvtámadás végrehajtója így tagadta meg a lova-gias elégtételt:

Zalaegerszeg, 1925. október 9.

Tekintetes

Huhn Gyula úrnak

Helyben.

Tegnapi felhívásukra vonatkozólag tisztelettel közlöm, hogy köztem és Szekeres Márton úr között felmerült ügyet lovgias úton elintézhetőnek nem tartom, mert amíg egyrés-zről nem felel meg a valóságnak az, hogy én őt megsértettem volna, másrészt az engem ért sértés olyan természetű, hogy azért a bíróságnál fogok magamnak elégtételt keresni.

Tisztelettel

Fangler Béla s. k.

Számítottam erre a feleletre. Mert lovagias ügyekben a felek — itt-ott — szemben állanak egymással... Amiben egy kis kockázat is van . . .

Sokan pedig irtóznak a — kockázattól . . .

Nekem tiszta ügyem volt . . .

A támadást előre bejelentettem, utána be is következett, a rendőrség vezetőjétől preventív védelmet nem kaptam, hát úgy védtem meg a testi épségemet, ahogy bírtam.

És ki nem védekeznék, ha éjjel, sötétben, vas-kulccsal, hátulról fejbeütnék?

Amikor még kenyér se volt nálam, amivel visszadobhattam volna ...

Fangler Béla fejsebei hamarosan meggyógyultak ... És ettől fogva tartózkodó lett . . . Nem igen szerepelt már a göcseji közéletben . . . Legföllebb mint a katolikus hitközség elöljárója buzgólkodott, Pehm József rendíthetetlen híve és barátjaként . . .

Egyik zalaegerszegi mellékucában kis bolthelységet bérelt ... És ügynökségi irodát nyitott . . .

Fával, szénnel, meg keserűvízzel kereskedik . . . Elismerésre méltó szorgalommal látogatja vevőit . . . És amikor benyit a Mayerék . . . Grünbaumék . . . Kleinék . . . Grünhuték fűszeres boltjába, vagy a Kohn szatócshoz, mindenütt szívesen fogadják Fangler Bélát ... A keserűvíz-képviselőt . . . Mindenestre szívesebben, mintha egy kis zsidó kataszttert, meg miegymást ajánlana nekik . . . Miként azt a Parlamentben tette . . .

Tekintélytisztelet . . .

A Zalamegyei Újság uszításai tehát — a tettegességek terén — sikert arattak, de máskülömben csak növelték erkölcsi erőnket, bizodalmunkat. És egyre nagyobb olvasóközönség figyelme, együttérzése terelődött felénk. Közérdekű panaszokkal ostromoltak bennünket és lassanként panaszközponttá fejlődünk. A sajtó nyilvánosságába menekültek az emberek. Rendszerint nem eredménytelenül. De nem bántani akartunk, hanem segíteni. Akin csak lehetett . . . Ha zsidó volt, ha tatár . . . Igazságosnak hitt ügyekben a legmagasabb instanciák elé is járultunk . . . Díj, jutalom, sáp nélkül . . . Nem kértünk semmit . . . Nem vártunk semmit . . . Se elismerést, se — hálát . . .

Singer Tóbiás, jónevű polgára a városnak. Déd-őregapja is odavalósi volt. Háztulajdonos. Virilista. Mokány zsidó. Aki fiaival együtt — pöcsétes hatósági bizonyosság tanúsítja — a kommunizmus alatt puskával harcolt Alsólendván a kommunisták ellen az ellenforradalmárokkal . . .

Legkisebb fia: Zoltán. Szelíd, dolgos fiatalember. Három éve érettségizett. Orvos akart lenni. Kedve volt hozzá. Minden félévben kérezkodott az egyetemre. De szép sorjában elutasították . . . Nem fért be a numerus clausus szűk kapuján . . . Három éven körösz-tül minden beiratkozáskor mindenütt próbálkozott.

Egyetemi tanárok, képviselők, főispánok ajánlása segűtette. Hiába ... Ez se használt . . .

Kilós csomagba gyűltek már az írásai . . . Szépszavú, márkás ajánlások, címeres papírokon. Épen csak a fölvételi engedély hibázott közöttük. Ekkor aztán hozzánk kerültek. Borítékba tettem az írásokat és a sok kárbaveszett ajánlással együtt elküldöttem a miniszterelnöknek.

Talán érdemesnek találja a pártfogásra . . .

Egyszerre a Singer fiú a pécsi egyetemtől kapta vissza az írásait. És szomorúan, lemondóan, csalódottan adta át az egyetem hivatalos értesítését:

Postán ér. Reuter dékán úr
címére 1926. január 19-én

izr.

Singer Zoltán zalaegerszegi lakosnak kérvénye a
karra felvétel iránt.

Ajánlja gróf Bethlen miniszterelnök
gróf Klebelsberg útján.

Beiratkozási kérelmét a tanári testület nem találta teljesíthetőnek.

Pécs, 1926. január 30-án.

RHORER

P. H.

REUTER

e. i. orvoskari dékán.

Egyik felére rávezették a miniszteri ajánlásokat, a másik felére az elutasítást.

Budapestre vittem a szokatlan fölzetet. És berautattam dr. Vogler Béla, osztálytanácsosnak, a miniszterelnök titkárának:

— Osztálytanácsos úr — mondtam — elhoztam a pécsi egyetem döntését Singer Zoltán fölvételi kérvényére, melyet önagyméltósága volt szíves támogatásával kitüntetni.

— Mutassa kérem — szólt — és már nyúlt is utána. Átnyújtottam. Elolvasta.

— Hogy került ez a folyamodó kezébe? — kérdezte aztán csodálkozva.

— Postán. A dékáni hivatal küldötte a címére.

— Tessék a határozatnak ezt a részét itthagyni hogy öexcellenciájának bemutatthassam — mondotta és mingyárt letépte a fölzetnek azt a felét, melyen a miniszteri ajánlásokat föltüntették.

— Ezt nem tehetem tanácsos úr — tiltakoztam.

— Miért nem?

— Mert nem az enyém.

— Hát kié? . . .

— Singer Zoltáné.

— No, azért itthagyhatja — mondotta udvarias mosollyal — csak nem lesz baj belőle . . .

— Itthagynom a tanácsos úr óhajára. De bevallom, számítottam erre és fényképet készítettem az érdekes írásról. Szíveskedjék csak megnézni . . . E'ég jól sikerült.

— Igen — felelte — ez sikerült — de meg se nézte meglepetésében a fényképet. S én se tudtam, mire mondta, hogy — sikerült . . .

Köllött az írás . . . Eltettem emlékebe a fényképet. Mert a kormányelnök ajánlása ebben a jelentéktelen ügyben talán mégis több figyelmet érdemelt volna . . .

A Singer-fiú pedig hiába várta fölvetését az egyetemre. Elkeseredését nem bírta magába fojtani. Mindenütt elpanaszolta szomorú esetét, melynek a kis városban gyorsan híre terjedt. És a túlzóknak megint alkalmuk akadt a fölzúdulásra. A zsidók ellen . . .

De senkit se hibáztattak jobban, mint engem... Még a numerus clausust sem . . .

— Micsoda perfidia! Egy újságíró ilyen ügybe is beleavatkozzon! Nem tűrjük tovább ezt a destrukciót! Ezt a burkolt kommunizmust! . . . Most aztán jól járt a Klebersberg a Singer-kölyök miatt! . . . Úgy köll neki! . . . Köszönje meg a firkászainak! . . . Még csoda, hogy a lapba ki nem tették! . . . Meglássátok meglesz ez is! ... De hol marad a rendőrség?! Szó nélkül tűri ennek az embernek a garázdálkodását?!... No, ezután majd mi folytatjuk! . . .

Egy jóemberem vetette papírra ezeket a kifakadásokat, melyeket akkor felőlem a zalaegerszegi kis-kocsmák egyik nevezetes kancellárja — nagy helyeslések közepette — elmondott . . .

Egész sorát ismertük a Singer-fiú esetéhez hasonlónak, azonban soha, még csak célzást se tettünk rajok a nyilvánosság előtt. De nem ám a göcseji kurzus szép szeméért! . . . Egyszerűen nem találtuk időszerűnek — országos érdekből . . . Abban az elmoradott kis városban. És hallgatásunkkal nem magunkat védelmeztük . . . Még csak a Singer fiút sem . . .

Póruhárt parancsnok . . .

Mint a hóékének a gőzmasina előtt, mentől előbbre haladtunk, annál több akadály gyülemltt az utunkba. Vihar . . . Főreteg ... A Zalamegyei Újság személyes hájszája . . . Gyalázkodás . . . Becsmérlés . . . Útonállás . . .

Persze, mi sem bántunk aztán — hímes tojásként — támadóinkkal . . . Erre megindultak a sajtóperek. Itt is, ott is. Százával.

Tehetetlen haragjukban már a hamis vádaskodás vődrébe is mártották tollúkat ...

A celebesi vadon meztelenjei hirtelenében gavalérokka lettek a göcseji mérték alatt . . .

Egyízben a Zalamegyei Újság lehangosabb munkatársa közelembé osont és észrevétlenül kivette zsebemből a — revolveremet . . .

Aztán szenzációs cikket közölt az újságban, hogy a revolverrel szándékos emberölést akartam elkövetni.

A cikk nyomán megindult ellenem a bűnvádi eljárás, melynek folyamán maga a cikkíró is beismerte, hogy „revolveremet a zsebemből kiemelte, mert azt hitte, hogy használni akarom” . . .

Persze az ügyészség a bűnvádi eljárás alatt lefoglaltatta a budapesti rendőrséggel a revolveremet és csak a bíróság ítélte azután vissza számomra . . .

De engem mégis csak meghurcoltak a hamis váddal, ha az nem is jutott tovább az ügyészségnél, ahol az eljárást hamarosan megszüntették ellenem:

289/1925· k. ü. sz.

A zalaegerszegi kir. ügyészségtől.

I.

HATÁROZAT.

Szekeres Márton ellen szándékos emberölés büntetének kísérlete miatt teljesített nyomozást a Bp. 101. §-ának 3. pontja alapján megszüntetem s az összes iratokat a fenforogni látszó közcsend elleni kihágás illetékes elbírálása végett a Bp. 92. és 16. §-ai alapján a zalaegerszegi kir. járásbírósághoz áteszem, mert: a nyomozás adatai nem szolgáltattak bizonyítékot arra nézve, hogy gyanúsított sértettre ölési szándékkal revolvért szegzett volna. Annak elbírálása pedig, hogy gyanúsítottnak a tanuk vallomásai alapján megállapítható cselekménye a közcsend elleni kihágás tárgyi tényálladékát megállapítja-e, a kir. járásbíróság hatáskörébe és illetékessége alá tartozik. — Zalaegerszeg, 1926. január 18. — Dr. Kiss Dénes sk. kir. ügyészségi elnök. — A kiadmány hitelül: Pintér Sándor sk. irodafőtiszt. P. H. Kir. Járásbíróságnak Helyben.

II.

A zalaegerszegi kir. járásbíróság. Főljstromszám: 3306—1925. január 23-án. Példány: 1. Melléklet: iratok. Horváth sk.

Tekintettel arra, hogy a közcsend elleni kihágás a nyomozás adataiból kiteszöleg fenforogni nem látszik, a vád képviselőt nem veszem át. Zalaegerszeg, 1926. január 24-én. Dr. Kecskeméti sk. ügyészségi megbízott.

A Zalamegyei újság sorozatos sértegetéseire végül egy rövid nyilatkozattal feleltem melyben többek között az állítottam hogy:

„A Zalamegyei Újság valótlanságoktól hemzsegő tendenciózus közleményeivel még foglalkozni sem érdemes”...

Erre a Zalamegyei Újság munkatársa és a cserkészcsapat példás parancsnoka — Szabó Gyula — aki a „fejbeverő”-cikknek is a szerzője volt, panaszt

tett ellenem a bíróságon. Hosszasan tárgyalta a törvényszék ezt az ügyet — egyéb tényállítások megítélése miatt is — míg aztán a bíróság is megpöcséltelte ítéletével a sértett Zalamegyei Újság viselkedését:

„Való tehát — mondja szószerint az ítélet —, hogy a főmagánvádló — Szabó Gyula — a vádlottra — Szekeres Mártonra — vonatkozóan, folytatólagosan olyan cikkeket közölt, melyek a vádlotról többrendbeli valótlan tényállítást és sértő kijelentéseket tartalmaznak.

A vád tárgyát képező „Nyilatkozat” erre vonatkozó tényállításainak *valósága* tehát a fentiek szerint bizonyítást nyerően, ezen tényállítások miatt a vádlott bűnössége az 1914. XLI. t. c. 16. §-a értelmében meg nem állapítható”...

Más esetben a vádlottak rendszerint nem tudják állításaik valóságát bebizonyítani. De ebben az esetben a zalaegerszegi apátplébános lapja volt a sértett és vele szemben állításainak valótlanosságát mint vádlott bizonyítottam be. Tehát nem elégedett meg sértegetéseivel és rágamazásaival, hanem amikor azokra rámutattam — érzékennyé lett, összefutott, mint nyáron a tej és panaszosként fordult a bírósághoz. Ott aztán megállapították felőle azt is, hogy nyilatkozatomat jogos fölháborodásomban tettem közzé, a Zalamegyei Újság jogellenes, kihívó cikkei és viselkedése miatt . . .

Így szólt a bírói ítélet Pehm József lapjának közle menyéről . . .

Szabó Gyuláról, Pehm József munkatársáról és barátjáról, aki a göcseji erkölcsbíró szerepét is betöltötte és aki a fejbeverést, mint meggyőző érvet ki-nálgatta az apátplébános közvéleményének, még egyebet is megállapított a bíróság — ítéletében . . .

A sorsnak mekkora iróniája:

Szabó Gyula főmagánvádlo 1922. év végétől 1925. év október haváig a zalaegerszegi „Csányi” cserkészcsapat parancsnoka volt.

1923. június 29-én a főmagánvádlo azon a napon megtartott cserkészmulatság bevételeiből 10.000 koronát átvett a csapat akkori pénztárnokától, Lukács Aladártól, abból a célból, hogy a csapatot lefényképeztesse. Ezt követően a főmagánvádlo érintkezésbe lépett Rosenkrantz Andorral, majd Serényi Béla fényképésszel, tőlük azonban azt a felvilágosítást nyerte, hogy a 10.000 korona a csapat lefényképezésére nem elegendő. A főmagánvádlo ennél fogva a fényképezés megrendelését mellőzte, de a 10.000 koronát ennek dacára sem adta vissza a pénztárnoknak, hanem magánál tartotta, jóllehet július közepén Lukács Aladár pénztárnok és Omaisz János segédtsízt személyesen, majd levélben felszólították, hogy a pénzt adja vissza, vagy arról számoljon el. A levélbeli felszólítás után a főmagánvádlo személyesen azt mondotta Lukács Aladárnak és Omaisz Jánosnak, hogy vele szemben ilyen hangot nem használhatnak, mert ez éppen olyan volna, mintha az ezredest a bakája vonná felelősségre. Ezután Lukács Aladár és Omaisz János felkeresték Pásztor Imre megyei cserkészfőtitkárt és jelentették neki, hogy a főmagánvádlo az általa felvett összegről nem akar elszámolni, s intézkedést kértek, mert a csapat bizalma a főmagánvádloban megingott. A főtitkár az intézkedést meg is ígérte, az azonban meg nem történvén, Lukács Aladár és Omaisz János 1923. július 28-án a csapatból kiléptek, s Lukács Aladár a pénztárt átadta a következő pénztárosnak, Lukács Istvánnak.

Fenti tényeket a kir. törvényszék Lukács Aladár járásbírószági írnoknak és Omaisz János magántíszviselő tanuknak, továbbá magának a főmagánvádlobnak a vallomása alapján állapította meg. A főmagánvádlo ugyanis maga is megerősítette nevezett tanuknak a fenti tényekre vonatkozó előadását, kiegészítve azzal, hogy a 10.000 koronán még 1923. nyarán dohányt vásárolt a csapat részére, mert meghallotta, hogy a dohány 100%-al drágulni fog, s így azt a bevásárlást jó befektetésnek tartotta. Felhozta, hogy neki, mint a csapat parancsnokának joga volt a csapat pénztét magánál tartani, s .

a csapat céljaira eszközölt kiadásokról a csapat tagjainak elszámolni nem volt köteles.

Tényként megállapította továbbá a kir. törvényszék, hogy a 89. számú Csány cserkészcsapat gazdasági ügyei a főmagánvádló parancsnokságának ideje alatt oly módon kezeltettek, ami egyrészt nem felelt meg a magyar Cserkészszövetség központi irodája által kibocsátott általános ügyrendben előírt szabályoknak, másrészt pedig a kezelés ellenőrzését és a csapat anyagi helyzetéről való tájékozódást teljesen lehetetlenné tette.

Tény ugyanis, hogy amidőn a főmagánvádló 1923. június elején Lukács Aladárt megbízta a pénztárnoki teendővel, a pénztárkönyvet és a pénztárt, ami a főmagánvádló birtokában volt, nem adta át a pénztárnoknak, hanem továbbra is magánál tartotta, s ennek következtében Lukács Aladár egy új pénztárkönyvet fektetett fel az előző számadások figyelembe vétele nélkül és abba vezette be a pénztárnoki tisztség átvétele óta kezeihez befolyt bevételeket és általa eszközölt kiadásokat. Ettől az időtől kezdve a csapat pénztárát részben a pénztárnok, részben a főmagánvádló kezelte. A főmagánvádló ugyanis nemcsak a már megelőzőleg kezei között lévő pénztári készletet nem adta át az újonnan kinevezett pénztárnoknak, Lukács Aladárnak, hanem azután is, úgy Lukács Aladárnak, mint utódjának, Lukács Istvánnak, pénztárnoksága alatt a csapat bevételeinek egy részét a főmagánvádló vette át. Így különösen a főmagánvádló kezeihez folytak be a csapat részére érkezett adományok. Ezeket az összegeket a főmagánvádló a csapat pénztárába nem szolgáltatta be, hanem magánál tartotta. Azokból tetszése szerint s minden ellenőrzés nélkül kiadásokat teljesített, anélkül, hogy a hozzá befolyt bevételekről és általa eszközölt kiadásokról a cserkész ügyrend utasításainak megfelelően nyugtát és ellennyugtát szerzett volna be. Ezek a bevételek természetesen a pénztárnok által vezetett pénztárkönyvbe sem vezettettek be, jöllehet a cserkészügyrend utasításai szerint a pénztárkönyvbe a bevételek és kiadások előfordulási sorrendben bevezetendők. Tény az is, hogy a főmagánvádló a csapat pénztárnokaitól több ízben különböző összegeket vett fel, így Lukács Istvántól, aki 1923. július 28-tól 1924. évi végéig volt a csapat pénztárnoka, egy ízben 87,000 koronát, egy ízben 225,000 ko-

ronát, egy ízben 23,600 koronát vett fel, ezekről az összegekről a pénztárnoknak nyugtát nem adott, azoknak hova fordítását senki előtt nem igazolta, s így nem csupán a kezeihez közvetlenül befolyt összegeket, hanem még a csapatpénztároshoz befolyt összegek egy részét is elvonta úgy a pénztárnok kezelése alól, mint a pénzkezelés ellenőrzésére kirendelt csapattagok ellenőrzése alól. Tény továbbá az is, hogy midőn Lukács István pénztárnoki minősége Budapestre történt eltávolítása miatt, 1924. év végén megszűnt, utódjául senki sem nevezetett ki s ez okból Lukács István csak a pénztárkönyvet adta át Lőrinc Imre és Varga Imre ellenőröknek. A pénztári készletet azonban, ami 100,000 korona körül volt, magánál tartotta s azt mindezeig senkinek át nem adta s azzal ezideig senkinek el nem számolt.

A fenti tényeket a kir. törvényszék Lukács Aladár, Lukács István, Varga Imre és Beliczki Géza tanúk vallomásai alapján állapította meg, amely tanúvallomásoknak a fenti tényekre vonatkozó adatait maga a főmagánvádló is megerősítette, azt hozván fel eljárásának magyarázatául, hogy a cserkész ügyrend utasításait nem ismerte, egyébként is neki, mint a csapat parancsnokának, joga volt a csapat pénztét kezelni, arról vele alantasi viszonyban állóknak elszámolni nem tartozott, felettes hatóságához pedig a csapat pénzkezeléséről szóló elszámolást évenként felterjesztette.

A főmagánvádlónak ez utóbbi tényállítását megerősíti ugyan, Pásztor Imre, megyei' cserkészfőtitkárnak, a főtárgyaláson tett az a tanúvallomása, hogy a vádlott évi jelentésével együtt a csapat pénzkezeléséről szóló elszámolást is minden esetben felterjesztette, de ugyanennek a tanúnak a vallomása szerint az elszámolás adatai okmányyszerűleg igazolva nem voltak, s a tanú az elszámolás helyességét csupán oly módon vizsgálta meg, hogy annak egyes tételeit a saját feljegyzéseivel összehasonlította.

Nyilvánvaló tehát, hogy a főmagánvádló által évenként felterjesztett elszámolás és annak a kerületi főtitkár részéről történt átvizsgálása nem lehetett alkalmas a csapat pénzkezelésének és a főmagánvádló által kezelt pénzüsszegek hova fordításának ellenőrzésére.

Mellözve tehát annak a kérdésnek az elbírálását, vajjon

a főmagánvádló jogosítva volt-e egyáltalán a pénzkezelésre, tényként megállapítható, hogy a főmagánvádló az általa kezelt pénzüsszegekről nem csupán alantasainak, hanem felettes hatóságának sem számolt el oly módon, ami a pénzkezelés helyességének és a pénz hovafordításának ellenőrzésére alkalmas lett volna.

Egyébként a pénzkezelés szabálytalanságát és a kellő ellenőrzés hiányát a legjobban mutatja az a tény, hogy Lukács István, akinek pénztárosi minősége 1924. év végén megszűnt, a pénztári készletet ezideig sem adta át, azzal senkinek el nem számolt, s a főmagánvádló felettes hatósága az évi elszámolást ennek dacára rendben levőnek találta.

Kétségtelen tehát, hogy a főmagánvádló a csapat pénzének kellő ellenőrzés és elszámolás nélküli kezelésével önmaga idézte elő azt a bizalmatlanságot, ami a csapat tagjai között a tanúvallomások szerint szóbeszéd tárgyát képezte, ami Lukács Aladár és Omaisz János csapattagoknak és egyúttal a csapat tisztviselőinek kilépésére vezetett.

A Zalamegyei Újság publicistáját a törvényszék ítélete kimozdította a szerkesztői székéből és a cserkészcsapat parancsnokságából.

Azóta sokkal alkalmasabb foglalkozásban érvényesíti kiváló képességeit.

Biztosítási ügynök lett . . . Halál ... tűz ... és betörés ellen . . . Talán még fejbetörés ellen is . . . Ha előbb rászánja magát erre az emberbaráti pályára, talán még — üzleti összeköttetésbe is kerülhetünk volna. És most szedegethetném a busás járadékot . . .

Szabó Gyula meg a províziót . . .

Fogdáról-fogdára ...

Három hónapos volt a Zalavármegye 1925. Karacsonyán. Begyökeresedett a göcseji közéletbe. Kétszeresére emelkedett a példányszáma . . .

Nem hajhásztunk szenzációkat. De a közérdekű eseményeket nem hallgattuk el. Amelyek tömegeket érdekeltek, vagy károsítottak . . .

Hogy fájnak az igazságok? . . . Igen, fájnak . . .

Hogy az igazságok kíméletlenek? . . . Igen, kíméletlenek ...

December elején egyik zalaegerszegi városfertály bajai sűrűsödtek panaszba. Meg is szólaltattuk a panaszokat ...

Az utóbbi években épült zalaegerszegi Jánkanegyed lakossága különféle kifogásokat tett a közbiztonsági állapotok ellen. Az új városrész több uccájában még világítás se volt. És azon a részen nem teljesítettek rendszeres éjjeli rendőri szolgálatot.

A mérnöki hivatal fõlszólalásunk után mingyárt pótolta is a mulasztásokat. A rendõrség két megnevezett tagja azonban — a jelek szerint — megbántódott. Pedig tárgyilagos közleményeink miatt nem indulnott ellenünk eljárás. De a rendõrséget utasították, hogy azontúl az új városrészben is rendszeres õr-szolgálatot teljesítsen.

Ebben az idõben tûzte ki a zalaegerszegi törvénye szék elnöke — 1926. január 15-ére — a fõtárgyalást abban a nagyszabású ügyben, mely a zalaegerszegi pénz-

ügyigazgatóhelyettes följelentésére indult meg ellenem. Súlyos hivatali visszaélésekkel vádoltam meg a pénzügyigazgatóhelyettest és a bíróság elrendelte a valóság bizonyítását arra a körülményre, hogy a pénzügyigazgatóhelyettes, hivatali állásában panamázottíe?

A pénzügyigazgatóhelyettes szűkebb környezete csatlakozott azokhoz az akciókhoz, amelyeket ellenem szöttek, vagy végrehajtottak.

Közöttük volt egy Rákospalotáról odavetődött, ébredő gyógyszerészegéd, egy sváb pincér ivadéka, aki zalaegerszegi tartózkodása alatt már több uccai támadást intézett ellenem. Egyik ilyen támadása után a közönség lincselte meg.

Karácsony második napján — kora délután — a zalaegerszegi főuccán szembetalálkoztunk. A gyógyszerészegéd megint durván megsértett. Ebből azután — elkerülhetetlenül — összetűzés támadt.

Előre megfontolt, előkészített inzultusok voltak ezek azon célból, hogy a kitűzött főtárgyalás előtt botrányt rendezve, valamilyen módon a letartóztatásomat kieszközöljék . . .

Rendőri beavatkozásra került a sor. Két arrahaladó csendőr pedig ugyanakkor vitába keveredett a két pártra szakadt és százakra menő nézők közül egy katonával, akire — szóváltás közben — ez egyik csendőr kardot rántott. Szerencsére nem történt komolyabb baj. Az igazoltatás után elszéledtünk.

El is feledkeztem már erről a karácsonynapi köszöntőről, amikor dr. Roth Andor rendőrtanácsos 1926. január 9-ére maga elé idézett:

— Ön — mondotta — karácsony délután Boncz Imre, rendőrőrmestert, ennek feljelentése szerinī, az uccán kétszer arculütötte.

Míntha engem kólíntottak volna fejbe . . . Nem tudtam: sírjak-e vagy kacagjak? . . . Irtóztató, hogy mit ki nem találnak már ellenem! . . . Ezer gondolat cikázott köröszűl a fejemen . . . Elöntött a keserű méltatlankodás . . . Amit csak az tud megérteni, akit már megvádoltak olyasmivel, amit el nem követett... De legyűrtem iszonyomat. És visszanyerve bizodal-mamat igazságom hagyományos diadalában, tiltakozva feleltem:

— Szemenszedett valótlanság az állítás ...

— De hiszen többen is látták . . .

— Nem tudom, kik azok a „többen” — mondót-tam — de való igaz, hogy kétszáz szemtanú is látta az esemény lefolyását. Ha köztük egyetlen polgári egyént megnevez — még ha közismert ellenségem is — aki azt vallaná, hogy a rendőrt bántalmaztam, akkor magam kérem a megbüntetésemet.

— Két csendőr vallotta, hogy ön a rendőrt meg-ütötte.

— Ezek ellen én tettem följelentést, mert egy ka-tonára kardot rántottak.

— Ezt most nem vizsgáljuk — mondotta kurtán — kihirdetem a rendőrség határozatát: önt hatósági közeg ellen elkövetett erőszak miatt letartóztatom...

És egy papírlapról mingyárt fölövasta a határozat hosszúlére eresztett indokolását.

— Indokolás nélkül is megtehetette volna . . .

— Megnyugszik a letartóztatásban? — kérdezte mosolyogva.

— Nem nyugszom meg — feleltem — mert az egész ügyet bosszú művének minősítem. Cikkeim miatt. Előterjesztéssel élek a letartóztatás ellen.

A letartóztatást már olyan nyugalommal fogadtam, mintha valami újévi ajándékot adtak volna . . .

Olyan őrei voltak a törvényeknek Zalaegerszegen, akikre minden igaz ember játszva bízhatta szabadságát, sorsát, életét . . . akkor is, ha rabiógyilkossággal vádolták volna . . . Kíméletlenül igazságos, ősmagyar bírái vannak a zalaegerszegi törvényszéknek ... A szíve kacag a büntelen terheltnék, ha a bírák névsorát olvassa: csikmindszenti Czikó János, kúriai bíró, elnök. Magi Imre kúriai bíró, alelnök, Siposs József, tanácselnök, Kovács János bíró, Janzsó Ferenc bíró, Deseő Árpád bíró, Péntes László bíró, Varjú József bíró, Eröss Sándor, titkár.

Egy darabka ősi, szűz föld, ahol tilosban jár az az ármány, hamisság, hajsza, gyűlölet, bosszú és gonoszság ... S ahol szent hevülettel keresik és lelki-ösmeretesen osztják az — igazságot...

. . . Mialatt a hideg januári délelőttön a rendőrség padlózatlan, piszkos pincehelyiségébe vezettek, — ahol szennyvíztől volt ittas a föld — dr. Roth Andor, rendőrtanácsos elhívatta a Magyar Távirati Iroda zalaegerszegi ügynökét, meg a Zalamegyei Újság munkatársát s letartóztatásomról kommunikét adott nekik, mely aztán bejárta az egész ország sajtóját . . . így lettem máról-holnapra országosan ismert bűnöző . . . Csak épen a büntudat hibázott belőlem. De ezt megpótolta a keserűségem . . .

Három napig sínylődtem a fogdának elköröszölt, nappalsötét pinceodúban, ágy, pokróc, mosdó nélkül.

És vita tárgya lettem egy rögtönzött féregkongresszusnak . . . Aztán a nyakig érő csöndben megszállott a bibliai gondolat: Isten az embert saját képmására teremttette . . . Minden jó lélek — — —

Ebben a pillanatban csikorog a kulcs a faajtó rozsdás zárában. Ott áll előttem az ügyeletes rendőr:

— Gyerünk az ügyészségre — mondja fehérkeztűs gesztussal nekem, a szurtos, tizenhárompróbás cellatölteléknek.

Átkísértek az ügyészségre mint valami féltett attakciót. A göcseji uccagyerekek énekelve, visítva, gúnyolódva szaladtak utánunk és megdobáltak hólabdákai, mint a tanyai gyerekek a sánta tanítót ... jötevőjüket . . . Mire nagyok lesznek, a hólabdák kövekké változnak kezökben . . .

A vádtanács elnöke mingyárt szabadlábra helyezett.

De csak az ügyészség kapujáig jutottam el.

Ott már türelmetlenül várt rám Heimlich László, rendőrírnok, meg két fölpuskázott rendőr.

— A kommunizmus alatt tanúsított magatartása miatt letartóztatom — szólított meg a rendőrírnok.

— Aprópénzhamisításért, vagy hamiskártyázásért nem? — kérdeztem.

— Csak előre, egy-kettő — kommandírozott — nem érünk rá egy kommunistával bajlódni.

— Gyerünk!

Napok óta egyebet se hallottam.

És nem tudtam, hogy miért? . . . Miért?! . . .

Megint rámborultak a nedves pincefogda szörnyű éjszakái ...

Ítélelethozatalig — néhány napon át — fogságban voltam.

Így küzdöttem végig a bűnügyi főtárgyalást a zalaegerszegi pénzügyigazgatóhelyetessel is, mely négy napig tartott.

Ekkor kerültem először szembe — döntő leszámolásra — göcseji ellenfeleimmel. Zalaegerszeg fele népe napokon át valósággal megszállva tartotta a törvénytörések épületét.

Szuronyos fegyőr kísért a tárgyalóterembe . . .

Ezt akarták ádáz gyűlölőim . . .

Akit ártatlanul még le nem tartóztattak, nem ismerheti az élet mélységeit, borzalmait. Amikor elhurcolják... nedves, szennyes veremben fogvatartják, élettelen, lélektelen jószágként kezelik... átadják és átveszik mint a postacsomagot — nyugtával és nyugta nélkül . . . kirázzák az emberségéből, akaratából, mint a répát a zsákból ... és cipelik ide-oda, ki-be, fölüle, összevissza, mint a vágóhidra vitt barmot . . . aki vér szagát szimatolja, vesztét viharozza ... és nem tudja — miért? . . . Alvásra terelik . . . föl-ijesztik . . . ráfordulnak . . . föltuszkolják ... És nincs, aki meghallgassa, megértse, higgyen igaz szavának . . . Mindenki föllebbvalója, ura, parancsolója és — ellensége . . . Mintha csak barátai lettek volna — valamikor.

Künn a fagyos éjszakában jajgatva sír a főrgeteg s benn a cella fekete csöndjében veszettül vergődik a fogoly . . . Szeretne fölördítani, viharral versengve örjöngeni ... a keményre fagyott sötétségben, csapzott hajjal, nekifeszített mellel üvöltöni:

— Ártatlan vagyok!

De nem lehet!... Tiltja a csönd, a dac, az éjszaka . . . Nem szabad! . . . Tiltja a fegyelem, a törvény, az értelem ... S alétan roskad a kemény deszkapallóra . . . Pihenni . . .

csikmindszenti Czikó János, kúriai bíró, a törvényszék vezetője elnökölt. Kovács János dr. és Deseő Árpád dr. voltak a szavazóbírák.

Senki se sejtette, miként dől el a küzdelem. De mindenki érezte, hogy igazságot fognak mérni. A bírói lelkiösmeret parancsára ...

Január 18-án — késő este — ítéletet hirdettek.

Zsúfolásig megtelt a tárgyalóterem. Izzó hangulat fűtötte a lelkeket. Csaknem a fegyőr szuronyán pattant ki az izgalom.

És találgattak jobbra-balra.

— Hat hónap — súgta felém kárörvendezve egyik göcseji gavallér.

— Aztán bankettezünk — duplázott rá széles örömmel a barátja.

Ebben a pillanatban megnyílt a tanácskozószoba ajtaja és bevonult a bíróság . . .

Halálos csönd ...

Még az elnök is elfogódottan kezdett az ítélethirdetésbe:

— A királyi törvényszék Szekeres Márton vádlottat a vád- és következményei alól fölmenti . . .

— Éljen a független magyar bíróság! — zúgott és gig a teremben.

Az elnök erélyes csöndet parancsolt, majd folytatta:

— A királyi törvényszék a főtárgyalás anyagából tényként megállapította, hogy sértett, mint a zalaegerszegi adókerület kincstári előadója, tehát közhivatalnok, azért, hogy magának és családjának jogtalan vagyoni előnyöket szerezzen, olyan adóalanyoktól, akikkel sem rokoni, sem baráti viszonyban nem volt, ajándékokat fogadott el és az ajándékok ellenében az ajándékozó adóalanyokat kedvező adóztatásban részesítette. Sértett, ezzel a cselekedetével megszegte a köteles tisztviselői hűségét, a kincstárnak pedig kárt és szégyent okozott. Mivel a sértettnek ezen cselekedetei kimerítik a panamázás tényálladékát, a bíróság véleménye szerint a vádlottnak sikerült tényállításait bebizonyítani és ezért őt a vád és következményei alól fölmenteni köllött”.

— Megnyugszik az ítéletben? — kérdi az elnök.

— Tisztelettel megnyugszom.

— Megfelelbezem az ítéletet — pattant föl az ügyész — a vádlott fölmentése miatt és elítéltetése végett.

Szétozslott a közönség s engem öreg fegyőtröm visszakísért a fogházba . . .

— Isten az atyám — mondotta útközben — örültem neki. Még ehagatnyi is sok vót . . .

Könnyezett az öreg. Talán eszébe jutott valami. Amit nem köll firtatni.

— A Szentháromság titkát, meg az emberek titkát nem ismeri senki— mondotta aztán elgondolkodva.

Nem tudtam örülni a fölmentésnek. Hibázott mellőle a — szabadságom . . .

Talán a jövő héten. Tárgyalás után . . .

Közmegnyugvást keltett a zalaegerszegi törvényszéknek ez az igazmondása.

Az új sajtótörvény életbeléptetése óta szakszabóság ilyen ítéletet még nem hozott.

Nemcsak a pénzügyigazgatóhelyettes felől ítélték, hanem még egy verdiket mondott vele. A sértett fegyelmi hatósága fölött is . . .

Majdnem egy esztendővel a törvényszéki tárgyalás előtt a pénzügyigazgatóhelyettes ellen a pénzügyminisztérium is vizsgálatot folytatott. Ennek a vizsgálatnak a befejeztével — hogy nagyobb legyen a pártatlanság — nem Zalamegye, hanem Vas megye közgazgatási bizottságának fegyelmi választmányához tették át az ügyet — döntésre. A fegyelmi választmánynak az elnöke azonban — véletlenül — szintén dr. Tarányi Ferenc, zalamegyei földbirtokos lett, aki — akkoriban — nemcsak Zalamegyének, hanem Vas megyének is — főispánja volt. A főispánt pedig, még a fegyelmi eljárás megindítása előtt tanúként jelenttem be a pénzügyigazgatóhelyettes ügyében. Így tehát az ügy eredeti tanújából — bíró lett. A fegyelmi választmány egy másik tagja a főispán rokona volt; vizsgálóbiztosa pedig a Pénzügyigazgatóhelyettes ügyvédjének távoli sógora . . .

A fegyelmi eljárás a pénzügyigazgatóhelyettes fölmentésével végződött. A választmány megszüntető határozatot hozott. Ennek a megállapításait azonban a zalaegerszegi törvényszék, az iratok alapos mérlegelése után mellőzte és külön megállapította a határozat súlyos hibáit és egyoldalúságát. A bírói ítélet tehát kemény bírálatot mondott a fegyelmi választmány határozata felől is . . .

Súlyos erkölcsi és elrettentő hatása volt ennek az ítéletnek és a város társadalma le is vonta következményeit. Csak a pénzügyi hatóságok nem vették tudomásul az ítéletet és annak hatását. A pénzügyigazgatóhelyetttessel szemben nemcsak semmiféle intézkedést nem tettek, hanem néhány nappal, a bírói verdikt elhangzása után — bizonyos tekintetben — elő is léptették ...

Föl is szólaltunk ellene a Zalavármegye 1926. február 16.4 számában:

Az ítélet ugyan nem jogerős, a győri ítélőtábla bölcsességére tartozik annak fölülbírlása, de az ilyen elsőfokú ítéletnek is súlya és jelentősége van. Legalább annyi, hogy másodfokú elbírálásáig a bíróság iránti tiszteletből figyelembe vétessék és a tiszteletnek ilyen megnyilvánulását legelsősorban a pénzügyi hatóságtól reméltük. Nemcsak a zalaegerszegi pénzügyi tisztviselők érdekében, hanem a tekintélyvédelem érdekében is.

Értse meg dr. Balásy Antal, h. államtitkár és Ásmány Zoltán, min. titkár, hogy az ilyen törvényszéki ítélet elhangzása után hiába küldenek leiratokat a pénzügyigazgatóságnak Zalaegerszegre, hogy nem adnak mende-mondákra, mert az ilyen ítélet kötelez, a bíróság iránti tiszteletből és jóízlésből is.

A pénzügyminisztériumnak, mint politikai hatóságnak, legelsősorban köllött volna azonnali intézkedésével respektálnia a független magyar bíróságnak még elsőfokú ítéletét is.

A tábla ítéletéig a pénzügyigazgatóhelyettes hivatalban tartása visszatetszést szült Zalaegerszeg város elökelő társadalmában és sebet ütött a köztisztviselői etikán. Mert ha a zalaegerszegi törvényszék ítéletét a kir. ítélőtábla; helybenhagyja, akkor Pásztor főtanácsos fölöttes hatósága helyrehozhatatlan mulasztást követett el, de ha megváltoztatja, az állásától fölfüggesztett, vagy szabadságolt tisztviselőt mindenkor módjában lenne állásába visszahelyezni és esetleg miniszteri tanácsossá sürgösen előléptetni. De — miattunk — most is előléphet a pénzügyigazgatóhelyettes úr, a zalaeger-

szegi törvényszék ítéletével a homlokán. Mi csak gratulálunk fölöttes hatóságának. No meg a pénzügyigazgatóhelyettes úrnak is. Külön. Talán meg se lepődnénk. De semmiesetre se csodálkoznánk. Láttunk mi már frankhamisítást is. A XIII.—c. osztályon. Ehhez is gratulálunk. A kettő között a pénzügyigazgatóhelyettes a kisebbik . . .

Pusztában elhangzott kiáltás maradt a fõszólasunk és a pénzügyigazgatóhelyettes ma is háborítatlanul forgatja kezében a zalaegerszegi aciópallost.

*

„Vádolt két héttel a kommunizmus kitörése után, 1919. április 11.-én, a kommunisták elõl Bécsbe menekült, de addig is a polgárság érdekében, az õt ért veszélyek ellenére, a kommunizmus ellen tevékenykedett.”

Így hangzott felõlem a bírói ítélet, a Zalamegyei Újság ítéletével szemben.

Mindegy . . . Fõ, hogy sokan voltak, akik börtönbe akartak bujtatni. Minden eszközzel. Ki hosszabb, ki rövidebb idõre. Hogy megint nem sikerült? Nem baj. Majd legközelebb. Hiszen minden letartóztatásom eltartott néhány napig, ami persze lassanként tetemes idõsummává nõtt. És ezen is örvendezhetek valamelyest.

Hét évvel a kommunizmus után ez a vádjuk is kiszenvedett.

Pedig ha ma a kommunizmus miatt mindenkit *bU* róság elé állítanának, vajmi kevesen maradnánk ilyen kiszülõ verebek . . . verebecskék . . .

De már régen volt ... és talán nem is volt, ami igaz volt ...

Hajlongók hálája . . .

Pehm József apátplébános lapja — letartóztatásom idején — kedve szerint öntötte ki mérgét és eresztette ki fulánkjait. Nincs olyan bűncselekménye a vétkes halandóságnak és a jogászok tonnás tudományának, amivel meg ne vádolt volna. Még rablással is, így, szószerint. Tisztességben eltöltött negyven esztendő után ... A göcseji apátplébános komoly, derék munkatársai. És csak nem is védekezhettem. Még ha akartam volna sem. De fölösleges is volt. Mert amikor megint szabaddá lettem, menten elhallgattak. Mintha nyakukat szegték volna . . . Szegények . . .

Letört, elbukott, lebunkózott, vagy tetszhalott embernek nincsenek — barátai. Sajnálói, siratói is csak gyéren. Barátai — ha voltak — elillannak. Ezek a fehér hollók . . . ritkák . . . kivételek. Vagy pedig ellenségeivé lesznek. Ezek a fekete hollók . . . gyászmadarak . . . seregestül . . .

Fele irtózik tőle — fele lakomázik belőle . . .

Kígyókká és férgekké válnak körötte . . .

Mikor kiütötték kezemből a tollat és zivatart jó-solt a leveli béka, mikor elevenen eltemettek a zalaeger-szezi rendőrfogda gödrébe, egyik védencem és alkalmas zottam összeölelkezett a kiskocsmák gőzében az ellen-seggel és a saját lapomban — megtámadott . . . Nem remélt már tőlem semmit... egyet lépett hát odébb... Félre . . .

Herboly Ferenc, lapom felelős szerkesztője . . .

Még néhány hónappal azelőtt kétségbeesett gályarabja volt a vidéki hírlapu ásnak. Kassáról menekült Zalaegerszegre, ahol húsz évig tanítószkodott. 1923 őszén érkezett vissza. Amikor itthon már minden polgári igényét, jogát, törvény szerint elveszítette. Ezre-vei vannak — szerte az országban — ilyen köztisztviselők, akik későn jöttek haza és se állást, se nyugdíjat nem kapnak. Vagy elhelyezkednek valahogyan, vagy a jószerencsét várják — ijesztő nyomorúságban . . . Herboly Ferenc a Zalavármegyénél — mikor még hetilap volt — tengette életét. Kakas Ágoston, a krajcáros, kíméletlen vidéki nyomdász hetenként százegyházezer koronát fizetett néki. Amiért hetenként háromszor telefirkálta a hatoldalal újságot. Ettől bizony éhenpusztulhatott volna feleségével, m'eg három apró gyerekével.

Fűhöz?fához kapkodott kegyelemért, hogy a tanítói státuszba visszafogadják és nyugdíjazzák, de minden kísérlete sikertelen maradt.

Abban az időben volt a Zalavármegye napilappá alakulóban és ezzel Herboly Ferenc sorsának jobbrafordulása is közeledett. De nagy nyomorában nem birt már tovább várni. Családja is elkeseredetten kiáltó-zott segítségért és mindannyian kétségbeesett levelekkel ostromoltak:

Zalaegerszeg, 1925. február 28.

Kedves Kollega Úr !

Ismételten kérem tehát, szíveskedjék ügyemet elintézni, mert mondom, az éhenhalás fenyeget.

Szíves válaszát várva, maradtam

szeretettel
Herboly Ferenc,

Felesége meg már öngyilkossággal fenyegetőzött, ha nem segíték rajtuk:

Zalaegerszeg, 1925 március 9.

Ne vegye tőlem rossz néven, hogy soraimmal zavarom, de a legnagyobbfokú elkéseredés adta kezembe a tollat, hogy önhöz, mint jóakarónkhoz forduljak.

Szíves volt megígérni, hogy az uram ügyét, ha csak lehet, el fogja intézni a minisztériumban, sajnos még eddig nem sikerült ügy-e?

Kedves Szerkesztő Ur! Igen kérem, tegyen meg mindent, amit csak lehet és kérem, értesítsen bennünket, hogy van-e egyáltalán remény arra, hogy megkapja az uram, mert ellenkező esetben igazán csak két választás lenne: vagy valamenynyünköt elemészteni, vagy koldulni menni. E hó 5-én kellett volna s milliót kifizetni háziasszonyunknak. Ki vagyunk annak téve, hogy az utcára rak ki bennünket, kis ártatlan gyermekeinkkel. Mindennap jön, hogy fizessünk, mert neki a pénz kell. Istenem, honnan, miből? Az újság igazán nem nyújt megélhetést.

Azonfelül múlt hónapról fűszer-számla 1,800.000 korona, amit szintén nem tudunk kifizetni. Szegény nagybeteg kis leányunk hála a jó Istennek, már jól van; jól köllene táplálni, amint az orvos mondja. Jaj Istenem! Pedig ismét odajutunk, ahol egy év előtt voltunk, hogy kis gyermekeinknek nem fogunk tudni kenyeret a szájukba adni. A szívem majd meghasad, ha arra gondolok, hogy ártatlan gyermekeimet kell néznünk,, hogy szenvednek és éheznek. Az orvost sem tudjuk kifizetni, pedig ugye már ideje lenne, mert kis betegünk már gyógyult..

Ne vegye rossz néven, hogy oly őszintén írtam, de ugye: megért engem és ismételten arra kérem, kövessen el mindent,, hogy rajtunk segítve legyen. Mert lehetséges, hogyha soká késik a miniszter úr segítsége, talán már nem is kell, legfeljebb a sirhely és egyéb költségek fedezésére.

Szíves válaszát mielőbb várva, mindnyájunk meleg üdvözetét tolmácsolja, maradok tisztelője

Herbolyné.

Leveleik hatása alatt a nyomorult ember rengeteg írását és ajánlásait elküldöttem a miniszterelnöknek és megértést, méltányosságot kértem a vidéki magyar sajtó egyik börtüvetője részére.

A miniszterelnök pártfogásába is vette a menekült tanító ügyét és Vass József, népjóléti miniszter, kedvező elintézésre terjesztette a minisztertanács elé.

A kultuszminiszter különös kegyelemből beiktatta a tanítói státuszba.

1926. január havában — jóidőre visszamenőleg is — már rendszeresen folyósították a nyugdíját.

Nézni is gyönyörűség volt, amikor a feneketlen mélységből fuldoklásból kihorgászott ember nyugodalmat ért . . . Kivirágzott az életkedve, családi boldogsága . . . Meleg lett a tűzhelye . . . Fölcsillantak körötte az apró örömök ... És új tavasz kacagott be piszkos kis hajlékába . . .

De egy hónappal később már — ellenem fordult. Gyűlölő ellenségemmé lett. Talán nem is bántott volna, ha nem segítettem volna rajta.

Rágalmi többet ártottak, mint a többieké együttesen. Hiszen a fészket mocskolta velők . . .

De nemcsak engem, hanem a kultuszminisztert is megtámadta ... A nyugdíjas tanítók jövedelmét keveselette . . . Herboly Ferenc, a tót tanító ...

Kihalóban volt a göcseji kurzus . . .

Elszörtan még szembeszálltak a konszolidációval, de mind többen tértek észre. És cserbenhagyták megtépázott zászlójukat. Félreállottak, vagy elcsendesedtek.

Tömeges bírói ítéletek védték már az igazamat és törték íe rágalmozóim harci kedvét.

De alighogy kihevertem a meghurcolások nyomait, már megint egy újabb eset rázkódtatta meg a közhangulatot.

Brenn Zoltán, nyugalmazott városi aljegyző kopogtatott be hozzánk:

— Magyar Lajos, városi pénztárnok halt meg a napokban — mondotta — aki önt csak látásból ismerte. Látogatóban voltam tegnap az özvegyénél, aki megkért, hogy ezt a borítékot adjam önnek át. Tessék! A megboldogult küldi . . .

Ezzel az asztalomra tette a jókora borítékot, melyen címeres, fekete pöcsétek töredezték.

— Talán rámtestált valamit az öregúr? — kérdeztem.

— Igen, ezt önre hagyta.

— Fölbontsuk?

— Legjobb lesz. Iratok vannak benne. Az özvegy mondotta.

Sárguló hivatalos írások hullottak ki a borítékból.

Magyar Lajos a pogány magyarok mérges fajtájából való volt. Tisztesség, böcsület volt a kenyere.

Mégis keserű emléket vitt magával a sírjába.

A város számvevőségénél — még a háború előtt — súlyos visszaéléseket követtek el. A szigoráról híres Árvay Lajos — akkori alispán — Magyar Lajos pénztárnok ellen is elrendelte a fegyelmi vizsgálatot — fi főnöki felelősség címén. Bár a visszaélésektől teljesen távol állott. Módos ember volt és a város kárát az ő házára táblázták. Évekig hordta magában ezt a tuskét. Közben Czobor Mátyás lett az új polgármester. Magyar Lajos egyszerre csak elveszítette a türelmét és a városháza folyosóján szokatlan hévvel vont a kérdőre a polgármestert:

— Évek óta várok-tűrök hiába polgármester úr — mondotta izgalomtól remegő hangon — de a fegyelmi eljárást nem folytatják le! Nem várok tovább! A sikkasztok bűnhődjenek! — ordította — öreg ember vagyok és látni akarom a halálom előtt, ki volt a bűnös?! Én hát nem fizetek senki fia csalójáért egy vasat se. Itt a szemébe mondom a polgármester úrnak, hogy ha le nem folytatják a fegyelmi eljárást, akkora lármát csapok, hogy Pesten is megsüketülnek bele . . .

Mikor ez történt, Zalamegye alispáni székében már dr. Bódy Zoltán ült, aki néhány hét múlva töröltette a telekkönyvben a városi pénztárnok terhére bekebelezett összeget. És az öreg kuruc „tehermentesen” vonulhatott nyugalomba és örök nyugalomba . . .

De a fegyelmi eljárás végét már nem tudta bevárni. Niem lévén — örökéletű . . . Tizenkét évvel a megindítása után meghalt. És rámtestálta az írásait, hogy legyen, aki harcát folytassa az igazáért. És hogy béke legyen poraira . . .

A megyénél már nem is emlékeztek az esetre.

Persze nem mondtam el, hogy a határozat egyik példánya nálam van.

— Nincsenek meg az iratok — mondták, amikor a halott kívánságára érdeklődni kezdtem — valószínűleg elkallódtak a kommunizmus alatt. Talán Csák Károly, tiszti főügyész úr, többet tud felőlük.

A főügyész — most Zalabaksa követe — ismerte az ügyet. Akkoriban kérte nyugdíjazását. Meglátogattam a hivatalában:

— Főügyész úr — mondtam — tizenkét esztendeje húzódik Fendrik József városi számvevőnek és társainak fegyelmi ügye a városnál, akik súlyos vád alatt állanak. Azóta nemcsak befejezetlen maradt az eljárás, hanem a terheltek közül többen előléptek. Köztük Fendrik József, főszámvevőyé.

Magára vette az ügy ódiumát. Talán eleganciából:

— Harminc évi megyei szolgálat után ez az egyetlen eset — mondotta — melyben én is hibás vagyok.

Az iratok nálam vannak. Itt késtek annyi ideig — folytatta minden leleplezés nélkül — különben pedig az alispán úrnak is az a véleménye, hogy a terheltek harctéri szolgálata expiálta cselekményüket.

Majd így folytatta:

— De most két-három napon belül befejezzük az eljárást. Ígérje meg, hogy addig nem foglalkozik vele a nyilvánosság előtt.

— Nem ígérem meg — feleltem — mert a közlés talán néhány embernek kellemetlen, de — szerintünk — a köznek használunk vele. Lássá és ellenőrizhesse az adófizető polgárság, hogy a hibákat kiküszöbölik-e? Hadd mutasson rá a sajtó. Elintézésük már amúgyse a mi dolgunk.

Közöltük is a határozatot, melyet az elhunyt alispán már kezdetben is nyilvánosságnak szánt:

. . . „Erről Zalaegerszeg r. t. város közönségét értesítem ...”

VÉGHATÁROZAT.

Zalaegerszeg r. t. város következő tisztviselői: Simon József rendszeresített díjnok, c. írnok, Fendrik József számvevő, Kucséra István, II-od aljegyző, Jámbor Henrik végrehajtó, ellen hivatali kötelességeik elmulasztásával és megsértésével elkövetett, az indokolásban felsorolt s az 1886.22. t. c. 90. §-ának a) pontjába ütköző fegyelmi vétségek miatt a fegyelmi eljárást a hivatkozott t. c. 91. §-a alapján elrendelem.

INDOKOK.

A fentemlített számvevőségnek a város 1912. évi házi pénztári zárszámadása megvizsgálásával megbízott tagjai f. hó 5-én azt a jelentést tették hozzám, hogy a zárszámadásnak „Átvonuló katonatisztek és legénység után átvonulási szállás-pénz” c. bevételi rovatán mutatkozó 1008 K 39 fillér hátraléket indokolatlannak találván, annak okát kutatták és megállapították, hogy a hátralékos beszállásolási díjak az 1913. évi zárszámadási főkönyvbe átvezetettek s azok legnagyobb része az 1913-iki főkönyvben lerovásba állított be, azonban később áthúzásokkal töröltetett a főkönyvből és nem fizettetett be a városi pénztárba.

A nyomban megkezdett vizsgálat folyamán megállapított, hogy az 1912. évi katonatiszti szállásdíjakról összeállított kivetési lajstrom az 1913. évi augusztus hó 6-án kelt 8129—1913. sz. határozattal behajtás végett a városi adóhivatalnak kiadott, a pénztárnok pedig azt a bárcakönyvvel együtt 115—1913. sz. a. szeptember 19-én kelt végzésével 30 napi határidő kitűzése mellett Simon József, városi díjnok, címzetes írnoknak adta ki, akit a polgármester 9524—1923. sz. a. szeptember 2-án Jámbor Henrik végrehajtó mellé a végrehajtásokban való ségédkezésre rendelt ki és aki azon végzést szeptember 19-én átvette.

Simon József a mozgósítás folytán katonai szolgálatra Vonulván be, nem volt kihallgatható, azonban az ellennyugtákból és nyugtákból álló bárcakönyvben foglalt ellennyugtái; nyomtatott szövegében olvasható írás, a kihallgatott várost tisztviselők vallomása szerint, Simon József kezeírása és az ellennyugták kiállítói közül kihallgatott háztulajdonosok Simon József kezébe fizették le az ellennyugtáknak megfelelő összegeket s az általuk bemutatott nyugtákat Simon József állította ki.

Az 1—20. fsz. ellennyugták alapján 1913. szeptember 20-tól 1914. évi július 25-ig bezárólag beszedett és a számvevőség kiküldöttjeinek a jelentése szerint összesen 734 K 30 fillért kivető szállásdíjak a pénztári naplók szerint nem fizetettek be: pénztárba és a háztartási számadási főkönyvben most is hátra lékként szerepelnek.

A községi pénzkezelésről és számvitelről a vármegye égés? területére alkotott s így a r. t. városokra is kötelező 5450—1891. sz. megyei szabályrendeletet s az abban hivatkozott 1881. évi 44. tcikk, illetőleg a közadók kezeléséről szóló új törvények és szabályok, valamint a város szervezési szabályrendeletének a városi pénztárra és adóhivatalra vonatkozó rendelkezései értelmében is az adók és egyéb közjövödelmek a befizetés, illetőleg behajtás napján a városi pénztárba helyezendők és csupán abban őrizhetők; Simon József tehát azzal, hogy az általa beszedett szállásdíjakat nemcsak a behajtás napjain, hanem ezideig sem szolgáltatta be a városi pénztárba, a felsorolt törvényes rendelkezéseket és hivatali kötelességét sértette meg s ezzel az 1888. 22. te. 90. §-ának c) pontjába ütköző fegyelmi vétséget követte el, sőt a hivatali sikkasztás büntetnének a jelenségei is fenforognak terhére, miért is a fegyelmi eljárás ellene elrendelhető volt. E tekintetben az a körülmény, hogy nem volt kihallgatható, a hivatkozott törvény értelmében nem képez törvényes akadályt.

A vizsgálat adatai szerint a városi számvevő vezető 1912. óta a háztartási számadási főkönyvet és ennek alapján a szervezési szabályrendelet értelmében a számadási főkönyvben nyilvántartott, a háztartási költségvetésben előírányzott bevételeknél mutatkozó hátralékokat — a városi pótdó kivételé-

vel, amelynek az állami és re egyei adókkal együtt való behajti s a a, városi adóhivatalnak a teendője — behajtás végett íé-évenként kimutatni köteles.

Az 1912. évi beszállásolás folytán felmerült katonatiszti szállásdíjak az 1913. évi számadási főkönyvben a bevételek közt előirattak és azok nagy része s köztük a föntemplített 734 K 80 f a fönfeloadottak szerint még most sem folyt be a pénztárba.

Fendrik József, számvevő beismerte, hogy ezen hátralékokat, amelyekről 1913 júliusban, 1914 januárban és júliusban kimutatást kellett volna a városi tanácshoz beterjesztenie, sohasem mutatta ki.

Az eddigi eljárás folyamán Vidóczy Pál m. kir. pénzügyi számvizsgálónak, mint a zalaegerszegi m. kir. pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőség tagjának és Fülöp József főjegyzőnek a közreműködésével, az 1913. évi háztartási számadási főkönyvből megállapított, hogy az abban előirt katonatiszti szállásdíjak közül sok összeg a főkönyv lezárási oldalán, mint befizetett, bejegyeztetett, azonban a bejegyzés után keresztül húzatott és ezen lerovási tételeknél a naplócikk rovata üresen hagyatott, megállapított továbbá, hogy a keresztülhúzott összegeket Kucsera István II. aljegyző vezette be a főkönyvbe.

Fendrik József — vallomása szerint — f. évi július havában azt észlelte a számadási főkönyvben, hogy Kucsera István, akit a polgármester rendelt melléje a számvevői teendőkbén való segédkezésre, olyan szállásdíjakat is bevezetett a főkönyv io rovási rovatába, amelyek nem lettek a pénztárba befizetve, amiről abból győződött meg, hogy a pénztári napló minden tétele be volt vezetve a főkönyvbe és a főkönyvben lefizetteknek kitüntetett díjak nem voltak a pénztári naplóba bejegyezve, miért is ezen díjakat, illetőleg összegeket a főkönyvben keresztülhúzta.

Fendrik Józsefnek azonban ezen alkalommal nemcsak az volt a feladata, hogy a pénztári naplókat betekintse, a könyvelés és számvitel szabatoságára, a számadatokra ügyeljen, hanem az előzményekről, a tényekről, arról is meggyőződést kellett volna szereznie, hogy mi volt az oka, az alapja anak,

hogy a pénztári naplók szerint be nem folyt díjak a főkönyvbe bevételként bejegyeztettek, illetőleg, hogy miért nem fizettet-tek be azok a bevételezés dacára és nem hajtottak-e be tény-leg az illetőktől. Kötelességében állott volna ez annál inkább is, mert vallomása értelmében nem ő adott utasítást Kucsera Istvánnak arra nézve, hogy ama díjakat a főkönyvbe beve-zeesse. Kötelessége lett volna továbbá az is, hogy az általa ész-leltekről a tényállás kiderítése céljából, a polgármesternek je-lentést tegyen; ő azonban — beismerése szerint — mindezt el-mulasztotta.

Az említett főkönyvből az is megállapított, hogy az még nincs lezárva, jóllehet a pénzkezelési számviteli szabály-rendelet értelmében az év végén, illetőleg a pótkézelési idő-szak letelte után, vagyis a következő év január havának letel-tével azonnal lezárandó lett volna, ezt azonban Fendrik József, aki a főntelődottak szerint a főkönyvet vezette és következés-kép azt lezárni tartozott, beismerése szerint is elmulasztotta,

Fendrik Józsefnek a 3—5 pontok alatt felsorolt bárom rendbeli mulasztása az 1886:22 te. 90. §-ának a) pontja sze-rint minősülő fegyelmi vétségek tényálladékát állapítja meg. Ennélfogva ellene a fegyelmi eljárást elrendelni kellett.

A nevezett számvevő szintén oly ténykörülményeket hoz fel mentségére, amelyek a beszámítást enyhítik. Ezek is csak a jelen határozat alapján fogatosítandó fegyelmi vizsgálat befejezése után a vétkesség tárgyában hozandó határozatba;! lesznek méltathatók.

Kucsera István kisegítőként rendeltetvén a számvevőség mellé, csakis annak felügyelete alatt és csupán azt a munka:-végezhette, amelyet a számvevő reá bízott, azonban az eddigi adatok szerint megbízás és a számvevő tudta nélkül könyvelt σ el a Simon József által behajtott, de a pénztárba be nem fize-tett katonatiszti szállásdíjakat s a könyvelést a fönt előndot-tak szerint nem a pénztári naplók adatainak megfelelően, ha-nem azoktól merőben ellentétesen teljesítette s így a Simon József cselekményében való részesség és az elpalástolás célza-tának a gyanúja mellett legalább is oly mérvű szabálytalanság-és gondatlanság terhelik őt, amelyek az 1886:22. te. 90. §-ának a) pontjába ütköző fegyelmi vétségnek minősítendő s ezért el

lene a fegyelmi eljárást, jóllehet katonai szolgálatra törtért be vonulása miatt nem volt kihallgatható, elrendelni kellett.

Simon József a végrehajtásokban való segédkezésre rendeltetett Jámbor Henrik végrehajtó mellé s ennél fogva jámbor Henriknek állott kötelességében, hogy Simon Józsefet foglalkoztassa és ellenőrizze. Igaz ugyan, hogy a pénztárnok Simon Józsefekre bízta ama díjak behajtását, azonban ez nem szüntette meg Jámbor Henriknek azon ellenőrzési kötelességét, amely az említett kirendelésen alapuló szolgálati viszonyból általában véve, vagyis Simon József összes teendőire és eljárására kiterjedőleg előállott.

Jámbor Henrik azt állítja, hogy nem volt tudomása arról, hogy Simon József megbízott a katonatiszti szállásdíjak behajtásával és sohasem vette észre, hogy Simon József tényleg szedte ama díjakat. Minthogy azonban a behajtás nem néhány, hanem több száz egyén ellen irányult és Simon József nem néhány napig, hanem tíz hónapon át szedte azokat a díjakat, szinte ki van zárva a lehetősége annak, hogy Jámbor Henrik ebben az esetben, ha rendesen gyakorolja ellenőrzési teendőjét, észre ne vette volna, hogy Simon József tényleg szedi ama díjakat. Annál inkább is tudomást szerezhetett erről, mert az előző évben ő volt megbízva ezen díjak behajtásával és így tudomással bírt arról, hogy ezen díjak minden évben behajtás alá kerülnek. Hogy Jámbor Henrik nem úgy teljesítette ellenőrzési teendőit, amint kötelességében állott volna, az abból a beismerésből is kitűnik, hogy állandóan nagy mérvű hanyagságot észlelt Simon József eljárásában, de még sem jelentette fel őt. Eszerint Jámbor Henrik hanyagul teljesítette ellenőrzési kötelességét s így a hivatkozott törvényszakaszbba ütköző fegyelmi vétség jelenségei forognak fenn ellene, mely okból a fegyelmi eljárás vele szemben elrendelendő volt.

A városi végrehajtó 1913. év június 18-án 6739—913. sz., alatt iktatott jelentésében azt jelentette a polgármesterhez, hogy Kucséra István az 1912. év szeptember havában 1 K 20 fillért és 6 K 60 fillért hajtott be, de csak 1913. febr. 7-én fizette be a városi pénztárba, 3 koronát és 40 fillért pedig a jelentés megtételéig sem fizetett be. Ezen utóbbi két összegre nézve a vizsgálat folyamán megállapított, hogy azok múlt év június

hó 18-án a zalaegerszegi m. kir. adóhivatal pénztárába befizetettek. A polgármester a jelentést Fülöp József előadótól *idxi.* április 30-án írásbeli jegyzékkel, azonban Fülöp Józsefnek a polgármesterrel történt szembesítése alkalmával is fentartott vallomása szerint tényleg már 1913 augusztus havában átvette és arra nézve ez ideig semmi intézkedést sem tett, mert vallomása szerint Kucsera István az említett összegeket megtérítette és őt a pénztárnok már nem alkalmazta, pénzek behajtásánál s ezen okokból nem látta sürgős intézkedés szükségét fenforogni.

A polgármester Kucsera Istvánra nézve általánosságban megkérdezte, azt adta elő, hogy abban az időben, amidőn Kucsera István járhatlevélkezelőnek volt alkalmazva, Fendrik József egy pénztárvizsgálat alkalmával ennek idejét előre közölte Kucsera val, továbbá, hogy ekkor Kucseránál hiány volt a pénzekben, de az a hiányt arra az időre, amikor Fendrik a rovincsolást teljesítette, már pótolta volt s ennek következtében a penzárvizsgálat alkalmával semmi hiány sem állapított meg. A polgármester vallomása szerint az előadottakat csak utólag tudta meg, illetőleg hallotta Vizsy János város gazdától. A polgármesternek kötelessége lett volna ezek folytán a tényállást kideríteni, azonban vallomása szerint nem tette, mint Fendriket figyelmeztette arra, hogy ilyesmit több? ne tegyen.

Fendrik ez alkalommal tagadásba vette, hogy a rovincsolás idejét Kucsera val előre közölte volna. A polgármester Kucserát nem is figyelmeztette, mert — vallomása szerint — beigazolt tényállás nem forgott fenn és nem volt abban a meggyőződésben, hogy a hallomás alapján is vizsgálatot kell indítani.

Vizsy János mit sem tud és mit sem hallott a fentemlített esetről.

A pénztárnok védekezésében előadottakra nézve, amelyek egyúttal vádat képeznek a polgármester ellen, az előadottak szerint bizonyítékok szereztetvén be, megállapítandók a következők:

A polgármester 5643—911. sz. alatt Simon József díjnok ellen, aki akkor városgazda volt, fegyelmi eljárást rendelt el

azért, mivel az, az 1911. április 17-én cs 23-án beszedett 122 K 44 fillér bérösszeget csak a máj. 15-én és 16-án történt felelősségre vonása után fizette be a városi pénztárba, 234 K 20 fillért pedig nem szedett be a bérlőktől. Ugyanazon határozattal Fendrik József ellen is fegyelmi eljárást rendelt el azért, mivel az, abban az időben, amidőn Simon József katonai szolgálatot teljesített, annak felkérésére, a bérösszegek beszedésére vállalkozott és a bérlőktől bevett 47 K 50 fillért szintén csak a vizsgálat során adta át. Ezen határozat Fendrik József felebezése alapján a hiányok póttoltatása után felülbíráltván, feloldatott, az eljárás kiegészítése és új határozat hozatala rendeltetett el. Ezen II-od fokú határozat 3574—912. sz. alatt 1912. március 29-én érkezett a városhoz és a polgármester azt 1918. december 19-én Véber Ödön előadótól az ügyiratokkal együtt átvette és a vizsgálat foganatosításáig elintézetlenül magánál tartotta, amivel, úgy nemkülönben azzal is, hogy Simon Józsefnek katonai szolgálatra történt bevonulásakor nem gondoskodott arról, hogy abból a kezén volt iratok és értékek átvétesenek és a városgazdái teendők mással láttassanak el, szintén mulasztást követett el.

Ugyancsak a pénztárnok védekezése folytán megállapított a 9733—912. sz. iratokból, hogy Zilahi István rendőrkapitány 1912. szeptember 10-én arra kérte a polgármestert, hogy a járhatlennel kezelési teendők ellátására általa a rendőrkapitányi hivatalhoz beosztott Kucsera Istvánt más munkakörbe ossza be, mert megbízhatatlansága és hanyagsága miatt, semmiféle felelősséget nem vállalhat, továbbá, hogy a polgármester 9710—912. sz. alatt ugyanazon hó 13-án hozott határozatával, amidőn Jámor Henriknek Kucsera István ellen tett föntemlített 6739—913. sz. jelentéséről már tudomással birt, Kucsera Istvánt a közszolgálat érdekében a rendőrkapitányi hivatalból a városi pénztári és adóhivatalba rendelte s a segédvégrehajtói teendők ellátásával bízta meg, 13055—913. számú iratok szerint pedig 1913. november 27-én ismét az adóhivatalba osztotta be.

Az említett 6739—913. sz. jelentés szerint Kucsera István azzal van terhelve, hogy az általa behajtott hivatalos pénze-
ket a fentebb felsorolt törvények és szabályok ellenére nem

szolgáltatta azonnal, hanem csak hosszú idő múlva rendeltetésük helyére. Minthogy ez is ugyanazon törvényszakaszbba ütköző fegyelmi vétség tényálladékát állapítja meg, a fegyelmi eljárást ezért is kellett ellene elrendelni.

Ugyanazon jelentés szerint Jámbor Henrik csak 1913. június 18-án jelentette és észlelte, hogy Kucsera István az 1912. év szeptember havában általa behajtott pénzek egy részét csak mintegy fél év múlva, másik részét pedig az említett napig sem fizette be a pénztárba. Ez a tény arra mutat, hogy a nevezett végrehajtó Kucsera István segéd végrehajtót sem ellenőrizte megfelelően teendőiben s ezzel az idézett törvényszakaszbba ütköző fegyelmi vétséget követte el, mely okból ellene a fegyelmi eljárás ezért is elrendelendő volt.

Áryay Lajos s. k.
Zalavármegye alispánja.

Bizony . . . Akkor szigorúan ment nagyon . . .

Az érdekeltek bizonyos megadással fogadták közlésünket. És mi magunk is a terheltekkel éreztünk. Nem hibázott belőlünk a megbocsátás és méltányosság érzése. Nem bosszúért lihegtünk . . . Csak elintézetést kívántunk. Mert egy város főszámvevője., aki minden elszámolást ellenőrizni hivatott, nem maradhat — még föllebbvalóival szemben sem — évtizedeken köröszkül ilyen súlyos függő viszonyban.

Annál nagyobb gyűlöletet fújtak felénk hivatásos ellenségeink ... És az egerszegi kiskocsmák megint megtellettek sötét tervekkel ...

Simon József városi díjnok, címzetes írnok, az egyik terhelt, közben városi végrehajtóvá lépett elő. Az ellene sikkasztás miatt megindult fegyelmi eljárás során ...

Mikor fegyelmi ügyét nyilvánosságra hoztuk, épen a templomadó végrehajtásával foglalkozott.

Szép sorjában foglalták le akkor a hívők bútorait

és ágypárnáit a IV. Károly emlékére épülő zalaegerszegi nagytemplom adója miatt . . . Annak a nagytemplomnak törvénytelenül kivetett adója lejében, melynek alapító levelében büszkén hirdetik az építők:

„Emeltetett a hívők áldozatkészségéből” . . .

Az áldozatkész hívők közül sokan ellenszegültek. Egyikök Simon József városi végrehajtót hivatalos tevékenységében megakadályozta, amidőn a templomadóban ingóságait el akarta vitétni.

A megszorult ember értem küldött a kora reggeli órákban, hogy tanúja legyek r. végrehajtásnak és segítsek rajta.

Betegen feküdt a lakásán.

Rendőrök dulakodtak a végrehajtást szenvedő család jávai amikor a helyszínére érkeztem . . . Az egész ucca népe odacsődült.

— Az Istenért segítsen rajtunk! — könyörgött kétségbeesve a szegény beteg ember. — Elviszik mindénünket ...

— A végrehajtó és a rendőrök parancsra járnak el — mondtam — akármennyire jogtalan és törvénytelen maga az adó kivetése ...

Aztán megkértem a végrehajtót, hogy halassa el a végrehajtást a nép izgatott hangulata miatt. A polgármester figyelmét is fölhívtam a történetekre, aki aztán visszahívta a végrehajtót és rövid haladékot adott...

És aznap történt ez, mikor este vasbotokkal megtámadtak és éjjel már lyukas koponyával feküdtem vérben fetrengve ...

Simon József városi végrehajtó is gyorsan megfizette a fegyelmi ügyében írt cikkem tiszteletdíját...

Halálos ágyamon vergődtem. Azt tehetett velem, amit akart . . .

Följelentett hatósági közeg elleni erőszak vétsége miatt, mert szerinte a templomadó végrehajtásában megakadályoztam . . .

Minden eszközzel vádlottat akart belőlem formálni . . .

De erőfeszítései már az ügyészségen megakadtak.

2180/1926. k. ü. sz.

A zalaegerszegi kir ügyészségtől.

HATÁROZAT.

Ferenczy István és Szekeres Márton ellen hatósági közeg elleni erőszak vétsége miatt teljesített nyomozást a Bp. 101. §. 3. pontja alapján megszüntetem és erről sértettekét és gyanúsítottakat értesítem.

Indokolás.

Gyanúsítottak ellen azért folyt a nyomozás, mert Ferenczy István Zalaegerszegen 1926. évi május hó 4-én nála a hitközségi adó fejében végrehajtásilag lefoglalt ingók elvitele céljából megjelent Stefanecz Gyula és Simon József városi végrehajtókat leszúrással való fenyegetéssel, hivatásuk jogszerű gyakorlásában akadályozta,

továbbá mert Szekeres Márton 1926. évi április hó 27-én a Fülöp János lakásánál fenti célból megjelent városi végrehajtókat azzal, hogy eljárásukat jogtalanak mondotta, továbbá, hogy az általuk a lakás kinyitása céljából hivatott Benkő Imre lakatostanoncnak azt mondotta, hogy az ajtót nem kötelessége kinyitni, hivatásuk jogszerű gyakorlásában akadályozta.

Ferenczy István tagadja azt, hogy a hatóság közegeit leszúrással fenyegette volna. Előadta, hogy a végrehajtók lakásánál megjelentek, ahol éppen disznóöléssel foglalkozott, és felszólították a lefoglalt ingóságok átadására, amit ő megtagadott és megtagadta az ajtó kinyitását is. Kérte a végrehajtókat, hozassanak olyan írást a polgármestertől, hogy a lefoglalt díványt el kell szállítani s akkor odaadja.

Szekeres Márton szintén tagadja, hogy bűncselekményt követett volna el. Előadja, hogy ő hívásra jelent meg a Fülöpék lakásánál és ott azt mondta, hogy az adóketés jogtalan ugyan, de a hatósági közegek parancsra járnak el. És mikor a lakatostanonc megjelent, annak azt mondta, hogy véleménye szerint nem kötelessége kinyitni az ajtót.

Ferenczy István tagadásával szemben a nyomozás adatai semmiféle bizonyítékot nem szolgáltatnak arra, hogy ő fenyegetéssel, vagy erőszakkal a hatóság közegeit hivatásuk jogszerű gyakorlásában akadályozta volna.

Szekeres Márton előadásával szemben pedig egyedül Simon József állítja azt, hogy a lakatostanoncnak azt mondta volna, hogy ne merje az ajtót kinyitni, mert ehhez nincsen joga, de a többi kihallgatott tanuk vallomása Szekeres Márton előadását támogatják.

Mint hogy pedig ekként gyanúsítottak előadásával és tagadásával szemben a nyomozás adatai nem szolgáltatnak bizonyítékot annak kétségtelen megállapítására, hogy gyanúsítottak a hatóság közegeit akár erőszakkal, akár fenyegetéssel hivatásuk jogszerű gyakorlásában akadályozták volna, velük szemben a további nyomozást bizonyítékok hiányában a Bp. uo. §. 3. pontja alapján meg kellett szüntetni.

Zalaegerszeg, 1926. évi június hó 10-én.

Dr. Kiss Dénes sk. kir. ügyészségi elnök.

A kiadmány hitelével

P. H.

Pintér Sándor
irodafőtiszt.

Mikor a hamis vádaskodások csütörtököt mondotak, akkor sajtópörökkel próbálkoztak. Talán még száznál is több sajtópört indított ellenem. De amikor látták, hogy a bizonyítékokkal rendelkező vádlott egyúttal a tárgyalások erkölcsi vádlója is, akkor meghökkentek a kétélű fegyver előtt, meglassították pörlekedési rohamuk tempóját és inkább az Önbíráskodás útjának szélére húzódtak . . . Lesbe . . . Fokosokkal . . . Vasbotokkal ... A magára maradt, gyűlölt hajsza toll ellen . . .

Finánc-furfang ...

Végét járta a tél . . . Az egerszegi uccák pöre testét, eleven húsát, április zuhogó esője áztatta, verte, sebesre marta . . . Naphosszat kotorták, nyúzták róla a vastag, sárpogácsákat, de csak szakadt-fakadt, puffadt tovább a fődetlen testű ucca, mintha már teljesen oszlásnak indult volna . . . A városvégi lankás Jánkahegy füstölögve izzadt, verejtékezett és szennyes leve végigcsorgott a mezítelen városon, hatalmas tavakba gyűlvén az utak derékhajlásaiban. Mint fekete folyam hömpölygött a lejtős főucca az állomástól a városba . . ., Megrekedt szekerek, elakadt hintók, derékig merült marhacsordák, göcseji parasztok, tarka menyecskék, vásárosok, csacsi cigányok, kocsisok, kucepek, fináncok, hajcsárok mintha valami volhyniai viszsza vonulást rendeznének . . . Pedig csak Zalaegerszegen vagyunk . . . Feneketlen sárban . . .

És mégis ez az irtóztató sár lett az életmentőm...

Molnár József nyugalmazott pénzügyi főbiztos épen hozzám tartott. Valami sürgős közlendőjével:

— Nem szeretném, ha mingyárt kitudódnék, hogy én informáltam — kezdte — azért jöttem a lakására. De megint meg akarják támadni és mint földimet idejekorán figyelmeztetem. Intézkedjék. Lőrincz József pénzügyi főbiztos, aki ma külszolgálaton van, az állomáson fennhangon fenyegetőzött, hogy ott vágja ketté a fejét, ahol megtalálja.

— Erről épen egy órával ezelőtt hallottam egy

másik, idevaló köztisztviselőtől. Ezt a Lőrinczet pedig nem is ismerem.

— A Zalamegyei Újság munkatársának az atyja. Nem árt óvatoskodni. Jobb ha elkerüli az összetűzést. Nem érdemes szembeszállni az ilyen támadásokkal...

Elsiettem dr. Roth Andor rendőrtanácsoshoz — akivel akkoriban már néhány sajtópörben voltam — és megtettem Lőrincz József ellen a följelentést, preventív intézkedést kérve:

M kir. államrendőrség kapitánysága.

JEGYZŐKÖNYV

fölvétetett a m. kir. államrendőrség zalaegerszegi kapitányságán, 1926. április 6-án, Szekeres Márton, sárvári születésű, 39 éves, r. kath. vallású hírlapíró foglalkozású, zalaegerszegi, Petőfuccai lakossal, aki a következőket adja elő:

— Egy zalaegerszegi pénzügyi tisztviselő útján tudomásomra jutott, hogy Lőrincz József, pénzügyi főbiztos, akit én még látásból sem ismerek, állítólag azon kijelentést tette, hogyha velem legközelebb találkozok, kardjával meg fog támadni.

Kijelentem, hogyha bárki részéről ilyen fegyveres támadás érne, revolveremmel fogok védekezni. Egyben hivatkozom a tegnapi napon tett telefonfőljelentésemre, melyet Csiszár Lajos detektív vett át, hogy állítólag Lőrincz László, a főbiztos fia, a Zalamegyei Újság munkatársa, egy zalaegerszegi köztisztviselő bemondása szerint, szintén fegyveres támadást tervez ellenem, ami ellen — ha bekövetkeznék — ugyancsak fegyveresen fogok védekezni, ha a rendőrség részéről kellő védelemben nem részesülhetnék azért, mert esetleg rendőr nem lenne a közelben.

Kérem fenti értesüléseim alaposágát kinyomozni és az esetleges összetűzéseket preventive megakadályozni szíveskedjék. Lőrincz József a ma esti vonattal érkezik haza külszolgálatból.

Jegyzőkönyv fölolvasás után lezárattott és helyben-hagyólag aláíratattott.

Kmf.

Havas Ella sk.

Szekeres Márton sk.

Jegyzőkönyvvezető

(Beiktatva 554/926. sz. a.)

Lőrincz József aznap este mégis megkísérelhette a támadást. Szerencsére, amikor engem észrevett, a főucca másik során ment és a nagy sár meggátolta átkelésében. Megkerülte az uccát és a legközelebbi útkörösztozésnél átjött sietett utánam. Rendőrnek nyoma sem volt . . . Pedig ez a főuccán történt. Épen arra haladt dr. Janzsó Ferenc, törvényszéki bíró, aki az ucca túlsó szeréről figyelte a szokatlan látványosságot. Meghallotta, hogy mi készül ellenem és fölszóltott, hogy a szemmel látható támadást kerüljem el.

— Amint tetszik látni bíró úr — mondtam — a magam részéről kerülöm az összeütközést, de itt brigantik módjára készülnek ellenem a támadások.

Lőrincz már majdnem utólért és kardjához kapva támadólépést akart tenni felém, de abban a pillanatban ott termett dr. Janzsó törvényszéki bíró, aki elkapta Lőrincz csuklóját és erélyesen rászólt:

— Tessék a támadást azonnal beszüntetni!

— Kicsoda ön? — kérdezte Lőrincz.

— Én dr. Janzsó Ferenc törvényszéki bíró vagyok — mondotta — és hivatalosan közbelepek, hogy a támadást megakadályozzam.

Ezzel Lőrinczet elvezette a helyszínéről, aki néhány fenyegető mozdulat és kijelentés után eltávozott.

Közcsend elleni kihágás miatt indult meg Lőrincz ellen az eljárás. De Lőrincz is följelentett engem.

A járásbírószágon lett folytatása ennek az utónál-lásnak, melynek tárgyalásáról mindennél többet mond a megjelent tudósítás:

Szerdán egész nap tárgyalta ezt az ügyet dr. Horváth Bertalan, kir. járásbíró.

Lőrincz hivatkozott arra, hogy eszeágában se volt Szekeres megtámadni, csak meg akarta „nézni”, mert eddig még nem látta.

A bíróság megkezdte a tanúkihallgatásokat. A tanúk egyöntetűen vallották, hogy Lőrincz József támadólag és fenyegetőleg lépett föl Szekeres ellen és csak dr. Janzó bíró közbelépése akadályozta meg a kardtámadás végrehajtásában.

A bizonyítási eljárás befejezése után a perbeszédre került -a sor. Dr. Antal Gáspár, ügyészi megbízott, úgy Lőrincz, mint Szekeres ellen fönntartotta vádját. Lőrincz kérte felmentését, majd Szekeres szólalt föl:

Szomorú, hogy őt sorozatos, utcai támadások érik és mégis egész napokat köll töltenie a bíróság előtt a vádlottak padján. Ezt az esetet is, több hasonlóval egyetemben, előre bejelentette a rendőrség vezetőjének, dr. Roth Andornak, aki a följelentést jegyzőkönyvbe is foglaltatta, melyet a tárgyaláson ismertettek. Ámde a rendőrség semmiféle intézkedést nem tett és így ki volt szolgáltatva egy fegyveres ember üldözésének. Pedig a polgárság személyi biztonsága fölött örködni a rendőrség legelső kötelessége. Ilyen konkrét esetben joggal elvárhatta volna, hogy a támadást a rendőrség, ne pedig egy véletlenül arra haladó törvényszéki bíró, emberienssé-gével és lélek jeleni étével legyen kénytelen megakadályozni. Békésen hazafelé tartott az utcán és Lőrincz ilyen helyzetben támadt reá. Mivel a rendőrségtől nem kap védelmet, azt a független bíróságtól kéri és reméli továbbra is.

A bíróság erre kihirdette ítéletét:

B. 3654/5/1926. Zalaegerszegi kir. járásbírószág.

A magyar állam nevében!

A zalaegerszegi kir. járásbírószág, mint büntető bí-

róság, közcsend elleni kihágás miatt Lőrincz József és társa ellen indított bűnügyben a kir. ügyészségi megbízott vádja fölött dr. Horváth Bertalan, kir. járásbíró és Heiter János, jegyzőkönyvvezető, részvételével, dr. Antal Gáspár, kir. ügyészi megbízott, jelenlétében Zalaegerszegen, 1926. április 17-én, megtartott nyilvános tárgyalás napján, a vád- és védelem meghallgatása után meghozta a következő

ítéletet:

Lőrincz József vádlott, 50 éves, r. kath. vallású, lócsi születésű, zalaegerszegi lakos, magyar állampolgár, nő, katonai szolgálatot teljesített, vagyontalan pénzügyőri főbiztos, bűnös a Kbtk. 41. §-ába ütköző közcsend elleni kihágásban, melyet úgy követett el, hogy Zalaegerszegen, 1926. április 6-án, Szekeres Mártont, nem zsarolási célból, súlyos testi sértés elkövetésével fenyegette. A kir. járásbírószék ezért Lőrincz József vádlottat a Kbtk. 41. §-a alapján, a Kbtk. 21. §-ának alkalmazásával 800.000 korona pénzbüntetésre, mint főbüntetésre, ezenfelül 200.000 korona pénzbüntetésre, mint mellékbüntetésre ítéli.

Indokolás:

A kir. járásbírószék Lőrincz József tagadásával szemben, Bocskay Károly, pénzügyi fogalmazó, dr. Janzsó Ferenc, kir. törvényszéki bíró, Rosenfeld József és Horváth Ferenc tanúk vallomásai alapján, a következő tényállást állapította meg: 1926. április 6-án Lőrincz József, este fél kilenc óra tájban, s zalaegerszegi Kosuth Lajos-ucca túlsó során szemközt jövő Szekeres Mártont megpillantotta, megállott, majd kerülővel átmenve a túlsó oldalra, sebes lépésekkel követte a köz-

ben visszafordult Szekeres Mártont és midőn őt megközelítette, kardjának markolatához kapott, de annak kirántásában dr. Janszó Ferenc megakadályozta, ezt a kijelentést használta Szekeres Mártonra: „Vigyázzon, ennek még folytatása lesz!” Fenyegetni nem csak szóval lehet, hanem tettekkel, jelekkel is. A kir. járásbíróság abból a körülményből, hogy Lőrincz József oly gyorsan követte Szekeres Mártont, hogy a közöttük levő távolság folyton csökkent, megállapítja a követésnek üldözésszerű jellegét és ebből s az általa használt, fent ismertetett kijelentésből megállapítja, hogy a vádlott akkor, amikor dr. Janszó Ferenc őt visszafordulásra akarta bírni, ama mozdulatával, hogy Szekeres Márton felé fordulva, egyik kezével kardjának hüvelyéhez, másik kezével pedig kardjának markolatához kapott, azt fejezte ki, hogy Szekeres Márton kardjával meg fogja támadni. Vagyis azzal fenyegette, hogy ellene súlyos testi sértést követ el. Stb. Heiter János s. k. Dr. Horváth Bertalan s. k. jegyzőkönyvvezető. kir. járásbíró.

Dr. Roth Andor rendőrtanácsos pedig röviddel ezután megkereste a budapesti államrendőrséget, hogy fegyverviselési engedélyemet sürgősen vonja vissza!

Meg is történt. Hiszen hatóság kérte . . .

Még egy kis malíciát is kevert a főztébe. Elkörosztolt „Szekeres Móricnak”. És attól fogva minden hivatalos írásában annak hívott. Pedig ez a tiszteletre méltó keresztnév — néhány száz évre visszamenően — nem fordult elő szerény polgári családjamban. Ezt a fényűzést csak néhány igen előkelő vezetéknev viselője kockáztathatta meg. Akinek csöppkorában még

a „Móricka” becézgetés se tette kétségessé származását . . . Bezzeg megharagudott rám kéretlen körösztapám, amikor udvarias viszonzásképp - „Izidor-nak” neveztem . . . szépen . . . Még rágalmazásért is föladott miatta ... B 1494/1926. szám alatt, a zalaegerszegi törvényszéken . . . Jogtudósaink majd csak kikaparják, hogy miért nem „emelhetek vizontvádat” ellene ...

A bírói ítéletek, melyek támadóimat sújtották, mégis csak többet jelentettek az apró borzongásoknál.

Megint örülhettem ajándékéletemnek, aminek vés delméről — ezúttal — a magasságos ég a zalaegerszegi sár alakjában gondoskodott . . . Mert a fölháborodott főbiztos a száraz uccai átkelést többre böcsülte, mint az — életemet.

De az ilyen ítéletek tüskét raknak az emberek lelkébe . . . A lélekbe szorult tüske pedig furdalja-szurdalja, keseríti- forralja hordozóját . . .

És aztán — ha teheti — bosszút is áll miatta . . .

Közéleti kripták . . .

Ezrével voltak híveink Zalaegerszegen. Akik kiemelkedtek az elmúlt esztendőök viharának, ködének forgatagából.

De szeretetekbe, színvallásukba kenyérféltés lopkodott. Kisvárosoknak hajlasztó gerincbaja. Lelkiösmeretet kínzó, tettvágyat elnyomó, közönyt, fásultságot termő gondoljaival. Hivatásuk, függőségük neme és foka szerint.

Ritka jószág a belülről fakadó meggyőződés . . . elvhűség . . . áldozatosság.

Inkább albréletbe adták az emberek politikai hitöket . . . Csak ne kölljön helyt állani valamiért.

Nehéz a menekülés az össze-vissza kuszált érdekszálak hálójából . . .

Kenyér és nyugalom — politikai hatalom . . .

Közérdek?! . . . Közszeretet?! . . . Apró, törékeny, gyámolatlan jószág, vagy fölületes szórakozás . . .

Dilettáns dalárdák dallamába, legényegyletek nótaiba, rezesbandák megijesztő, hirtelen rugó zökkenéseibe, recsegő zendüléseibe; tűzoltók, szaktársak, veteránok, bajtársak nekihevült ölekezéseibe hányatlótt minden kezdeményezés . . . Elnyújtózkodó vasárnapi estéken . . . Itókás-löttyös, pityókás-fröccsös, kacagós-, vicces”, kedélyes-,spicces” ünnepségek, sokadalmak, tolongások, fogadalmak szivárványos hangulatában . . .

— Tyuhaj! Az áldomását! Megint megverték egy újságírót!

— No igyunk rá egyet!

— Az a legény, aki bírja!

— Isten éltesen bennünket!

— Öreg! Koccints te is!

— Bort a ciszternákba!

— Úgy van!

— Okos beszéd!

— Éljenek a ciszternák!

— Megszavazzuk a köccséget!

— Éljen a szeretett, nagyságos polgármesterünk!

— Igyunk! . . . Igyunk! . . .

Lássuk hát, mit is csináltak a híres göcseji cisz-témákkal?

Kedves jó falusiak, akik az erdön át körösztben vit-ték a létrát és kivágták útjából a fákat ... és akik a község bikáját a toronyra húzták legelészni, megirigy-lik — ha megtudják — zalaegerszegi társuk tudomá-nyát. Vagy nagyot nevetnek majd rajta . . .

A népjóléti miniszter elrendelte a vidéki városok hivatásos tűzoltóságának újjászervezését.

Zalaegerszeg tanácsa is buzgón belefogott a munkába.

Fölfogadtak hivatásos tűzoltókat. Fendrik József, városi főszámvevőt, pedig megtették főparancsnokká. És sebtében hatvan pengő tiszteletdíjat is megszavaz-tak a tüzek legfőbb őrének. Mialatt az évek óta húzódó feyelmi ügye csöndesen szundikált . . .

Bizottság ment Budapestre. Bevásárolni. Hoztak is haza minden jót és szépet. Még egy gőzfecskendőt

is. Hatszáz millióért. Akkorát, mint egy vasúti mozdony. Amikor megérkezett mingyárt be is mutatkozott a közönségnek. Prüszkölve-fröcskörve végignyargalászott az utcák saráiban. Megszeppent gyerekek cigánykerekeket hánytak láttára.

Baj lett vele mégis, hamarosan.

Mert a fecskendőhöz víz is köllött. De nem volt.

A Zala-folyó — papírcsónakok és vágóhídi maradványok víziútja — kívül kanyarodik a városon. Vívezetéről meg csak a mérnöki hivatal vázrajzai ábrádoztak. A házbéli kutakat pedig egyszuszra kiszippantotta a hatalmas fecskendő és aztán hiába hörpölt, hiába tátogatta száját vízért . . .

Mitévők legyenek? Honnan szerezzenek hát vizet a fecskendő bendőjébe?

Megvan! Szent igaz, hogy megvan! A mentőötlet! Nem hiába tanács a — tanács, torkig tele van tanáccsal.

Hogy hogyan csinálták? Nagyszerű . . . Hát medencéket ástak. Akkorát, mint egy-egy — uszoda. Négy helyen. A város belterületén. Aztán kilométeres tömlőket vettek. Hogy — tűz esetén — valamelyik medencét bárhonnán elérjék velők.

És a hatalmas lyukakat olyan gyorsan bebeszélték az egerszegi föld gyomrába, mintha bizony valami hiszékeny ember lett volna.

Cementből, betonból építették az éktelen medenceóriásokat. Hogy tartósak, vízállóak, díszesek legyenek. S késő százak után méltán látassák vezérlő bölcseik nagy művét s földrontó hatalmát . . .

Sürgős volt a munka. Még engedélyt se kértek a

közgyűléstől. Csak utólag, amikor már elkészültek vele. Kellemes ünnepi meglepetésnek, százmillió, hanglejtő ajándéknak tartogatták . . . S aztán a közgyűlés jóváhagyta a sietve befejezett építkezést, pótmunkát, költséget, mindent . . . mindent . . .

Mi meg csepültük, szidtuk a pokoli kriptákat a város közepén, amíg csak hét vármegye nem kacagott rajtok . . .

Akik kieszelték, szerettek volna már a medencékbe sülyedni a gúny, meg a hahota elől ... De már nem lehetett: mert elhullott állatokkal és sűrű szennyvízzel teltetek meg közben.

És ekkor — mintha főpróbát rendezett volna a végzet — kigyulladt a városmajor. Zalaegerszeg szívében. Későn este. Égett, lángolt a város szénája. Kivonult a tűzoltóság. Előttük loholt a gőzfecskendő. De csődöt mondott minden tudománya. Sehol egy csöpp víz nem volt. A hosszú tömlőket beleillesztették a ciszternákba, de víz nem jött belőlük. Tehetetlenül pöfékelt a gőzfecskendő és a tűzoltók husángokkal csapkodták az égő gerendákat, száraz szénát, szalmát, szemetet. Porrá égett a major a város népének szemeláttára. Bottal ütötték-verték agyon a tüzet. Ha szél kerekedik, leégett volna az egész város. Újonnan épített tűztornyával együtt, melyet a rádió korszakában, milliárdokért emeltek, a bölcs előrelátás örök dicsőségére . . .

A megyei főorvos pedig a ciszternák beföldelését sürgette — közegészségi okokból . . .

Engem meg majdnem megköveztek, amikor a medencék miatt vizsgálatot indítványoztam. Gyűléseken követelték, hogy bocsánatot kérjek a — ciszternáktól.

Így boldogult a józan ész Göcsejben az Úrnak ezerkilencszázhuszonhatodik esztendejében . . .

Azért az egerszegi parlamentnek mégis volt ellenzeke. Egyetlen szál ember. Wapper Ignác, öreg, derék, vakhitű, céhbeli kőfaragómester. Büszke volt balkeze kisujján keménykedő, kőfaragó tyúkszemére, de az ellenzékiiségére is. Svábból lett magyarrá. Törte a magyar szót, mintha gőzkalapács lenne a nyelve, de a szentnek se beszélt németül, soha . . .

Senki jobban nem ismerte a város bajait, hibáit. Élő lelkiösmerete volt a közügyeknek. Sorjában megfölibbezte a közgyűlés határozatait. És majdnem mindig elért velők valamit. Nagy hozzáértéssel indokolta meg okos kifogásait, mintha csak véste volna okét. Naphosszat dolgozott, futkosott, adatokat gyűjtött és ha sikere volt, a közönség megmenekedett néhány százaléknyi — pótdától. A ciszternák botránya, meg a városmajor leégése végül annyira elkésérítette, hogy írásba foglalta Zalaegerszeg keserveit. Aztán átadta a gondos panaszírást, hogy tegyem közzé és juttassam el a sajtóirodába.

Szomorú ének, szomorú valóság — szomorú fényék, szomorú igazság:

Nagyméltóságú m. kir. Miniszterelnök Úr!

Kegyelmes Uram!

Méltóztassék megengedni, hogy azzal a kéréssel fordulhassak a Kegyelmes Úrhoz, szíveskedjék panaszomat és kérésemet meghallgatni. A zalaegerszegi közéleti tisztaságot jellemző állapotokat és a városnál 1918 óta folyó gazdálkodás által előidézett anyagi romlás okait vagyok bátor felsorolni.

Mély tisztelettel mellékelem a 12 év óta nyugvóba helyezett súlyos fegyelmi ügyre vonatkozó iratokat, melynek félbenmaradásáról Czobor Mátyás polgármesternek nemcsak tudomása volt, hanem annak folytatására figyelmét több ízben is felhívták. Magam is — állások szervezése ügyében — a törvényhatósági bizottság 16584/ni. 1925. számú véghatározata ellen még 1925-ben a mellékelt közleményekben, továbbá a város 1925. évi pótköltségvetése tárgyában a képviselőtestület határozata ellen beadott fellebbezéseimben egyre sürgettem az ügy lefolytatását. De a mai napig sincs tudomásom arról, hogy mindezek ellenére az ügyet elintézték volna.

1923-ban a forgalmi adók kezelése körül történtek a kincstár és a város kárára súlyos visszaélések. Indokolt volna, hogy a forgalmisták ellen lefolytatott vizsgálat arra is kiterjesztésék, nem-e a számvevőség ellenőrzésének és a felügyelet hiányának volt a következménye, hogy a visszaélések huzamosabb időn át is folyhattak és a fegyelmi eljárás miért oly vontatottan indult meg, akkor is csak a közönség fölzúdulására. A törvényhatósági bizottságnak 17.385/m. 1925. sz. határozata ellen a múlt évben beadott felebbezésemben többek között erre is kértem az eljárás kiegészítését. Ez ideig még arról sem tudok, hogy a vizsgálatot megindították volna.

1919. és 1920. években a városi villamos művek részére a faszenet Sebestyén Jenő szállította. A szállítmányok ellen minőség és súly tekintetében kifogások merültek fel. Ez az ügy felebbezés következtében a törvényhatósági bizottság elé került. A törvényhatósági bizottság ebben az ügyben vizsgálat megejtését rendelte el és azzal megbízta a törvényhatóság első tisztviselőjét. Máiig sem tudjuk, még a felebbező városi képviselő sem, hogy mi lett az elrendelt vizsgálat eredménye, miként fejezték be ezt a súlyos ügyet. Farkas Tibor dr., törvényhatósági bizottsági tag, későbbi vármegyei gyűléseken is többször sürgette, hogy a vizsgálat eredményét a törvényhatósági bizottságnak bejelentsék. A vármegyei közgyűlésnek a 17385/ni. 1925. sz. határozata ellen beadott felebbezésemben magam is szorgalmaztam még a múlt évben, hogy a törvényhatóság határozatát közöljék a képviselőtestülettel.

Tudomásomra jutott, hogy az 1923. vagy 1924. évben a város erdőre, erdőmunkások fölfogadása körül, a város kárára

hütlenséget követett el. Emiatt a tanács egyes tagjainak véleménye szerint bűnügyi útra kellett volna terelni az ügyet. A polgármester magatartása miatt azonban a bűnügyet nem tették folyamatba. Még csak fegyelmi úton sem vonták felelősségre az erdőört.

Czobor Mátyás nagyszabású, főleg üzemek létesítésére vonatkozó, tervek megrajzolásával foglalta el a polgármesteri széket 1918-ban.

Egymás után létesült is a sertéshizlaló, a mezőgazdasági, a szeszfőzdéi, a baki uradalomtól kitermelésre vásárolt erdőüzem. Mind a polgármester vezetése alatt. Vállalták a város közönségének tűzifával való ellátására nagymennyiségű fa beszerzését Esterházy herceg lenti-i erdőgazdaságából. Az ígéretek azonban, hogy ezek az üzemek mind nagyon jövedelmezők, a város vagyonosodását előmozdító és közterheket csökkentő vállalatok lesznek, nem teljesedtek. Ellenkezőleg: a sertéshizlaló — bár a zsír abban az időben Európaszerte rendkívül keresett cikk volt — két évi üzem után, jelentékeny ráfizetéssel szűnt meg. Feltűnő sok volt a kényszervágás.

A faüzemtől várt jövedelem is elmaradt. Hibás volt a faellátás is. Gyakran csak orvosi rendeletre lehetett néhány hársáb fához jutni. Bár a városnak gazdasági iparvasútja volt, ennek és minden más felszerelésnek ellenére, a kitermelt fa szállítását mégis bérbe adta Sebestyén Jenőnek, akivel a villamos üzem faszénszállításai miatt oly sok kellemetlensége volt.

Megdöbrentő képet tár elénk a mezőgazdasági üzem. Míg a gazdaság kizárólag a város tulajdonát képező ingatlanokból állott, 13.000 arany korona jövedelmet hajtott. 1919 óta ez a gazdaság 60 hold bérlettel nagyobbodott. Ez a sokkal nagyobb gazdaság, annak ellenére, hogy a polgármester bejelentése szerint, 15 q a termés eredménye, most csak 4000 arany koronát jövedelmez. Annak dacára, hogy meg nem engedett módon a gazdasági munkák ellátására ígás közmunkaerőt is a városi közmunkaalap terhére alkalmazott és ugyanezen alap terhére útkaparókat vett igénybe, minden ellenszolgáltatás nélkül. Az utóbbi években díszfogatot is tart fenn, melyet a polgármester magáncéljaira vesz igénybe, több napot igénylő utakra, Somogyba, Keszthelyre, ahová vasúton is el lehet jutni. Pedig sem díszfogat tartása, sem pedig a polgármester magáncéljaira

engedélyezve nincs. A gazdasághoz egy major tartozik, hol a polgármester nagyobb szabású befektetéseket eszközöltetett: cselédlakást és a városi apaállatok részére istállót építtetett. A major egyik zsúppal fedett épületét cseréppel fedette. A szerződés megszűnésével a város a befektetéseket nem igényelheti, tisztán a bérbeadó belátásától függ, megtérít-e valamit a bérlet megszűnése után. A bérlet megszűntével a város apaállatai részére kénytelen lesz újból istállót építtetni.

A 60 hold földet a város Pehm József apátplébánostól bérelte.

1919 óta a város értékes ingatlanainak jelentékeny része idegen kézre került. Azok ellenében a város semmivel sem gyarapodott. Adósságai azonban már milliárdokra emelkedtek, így eladták: az Arany-bárány szállodát, a dandárparancsnoksági épületet, a Fehérképi vendéglőt. Eladás után bírói eljárás tétetett folyamatba az eladás érvénytelenítése végett. Az évekig húzódó perek költségei és pénzünk folytonos leromlása következtében a vételár semmivé vált. Súlyosbította a helyzetet az, hogy Fangler Béla városi képviselő a per további folytatásába belerántotta a várost, kötelezván magát arra, hogy ha pervesztes lesz a város, ő fedezi a költségeket. Pervesztés után, okiratban adott kötelezettségét nem teljesítette, erre szorítva nem is lett. Értéken alul adták el a volt monarchia területének legnagyobb, fedett, lovardáját, a város legnagyobb fa-, széna- és sertéspiacul szolgáló tereit. Elajándékozták a sörházépületet, örök időre idegen rendelkezésre és használatra bocsátották — minden ellenszolgáltatás nélkül — azt az 5—6 hold belterületet, amelyen a fedett lovarda volt.

Kétségbeejtő, hogy hova fog jutni a város, ha annyi bal lépés után, a polgármesternek sikerülni fog a közgyűlés által már elfogadott az a terve, hogy a jelenlegi — kibővítésre nagyon alkalmas — kórháznak, a munkaügyi és népjóléti minisztérium által tervezett fejlesztése helyett, a várost egy teljesen új, 40—50 milliárdba kerülő építkezésbe belerántsa csak azért, hogy a jelenlegi kórházat ismét örök időkre ajándékba adhassa olyan célokra, amelyeknek szükségét falusi jellegű kis városunk nem érzi.

Kifogás alá vonható a polgármester rengeteg sok budapesti utazása is. A polgármester a tiltakozások dacára

évek óta 2—3—4 hetenként, 5—6 napra, sőt hosszabb időre is felrándul Budapestre, bár városi ügyek ezt nem teszik szükségessé és ezenfelül a belügyminiszter úr rendelete szigorúan tiltja a gyakori utazásokat.

A polgármester, az 1925. évben, vízgyűjtő medencéket építtetett a város belterületén, piszkos, szennyvizeket levezető patakok medrébe, a képviselőtestület előzetes engedélye nélkül.

Amikor a közgyűlés elé vitte az ügyet, a medencék egy része már elkészült, egy része pedig munkában volt. A munkálatoknak előzetes fogantatása folytán a képviselőtestületet befejezett tények elé állították s így nem volt módjában a várost a károsodástól megóvni. Ezek a vízgyűjtők teljesen hasznavehetetlenek, első sorban azért, mert esőzések alkalmával iszappal teljesen megtelnek, továbbá, mert állandóan trágyalétől és szennyvizektől fertőzött vizet tartalmaznak és a körülöttük elterülő „városrészek levegőjét kellemetlenül büzzel fertőzik meg.

Az ügyre vonatkozólag a képviselőtestület, továbbá a vármegye törvényhatósági bizottságának idemellékelte 17385/1925. sz. határozata ellen beadott felelőbizetemben kértem a hatásköri túllépés és a város megkárosítása miatt is a vizsgálat elrendelését és a vagyoni felelősség megállapítását. Tudomásom szerint a mai napig vizsgálat nem indult meg. Hatásköri túllépéssel nagyon gyakran állítják a képviselőtestületet befejezett tények elé. Ami által lehetetlenné válik a város érdekeinek megóvása.

1918-ban, mikor a forradalom kitört és a zalaegerszegi fogságtábor teljesen őrízetlen maradt, a polgármester a táborban felhalmozott anyagokból: dohányárúkat, épületfát, fából készült épület alkatrészeket, nagymennyiségű vaskályhát, egyéb vasneműket, lábbelikeket, kályhacsöveket, fürdőkészleteket, keféket, stb., továbbá a tábor csácsbozsoki bérgazdaságából nagymennyiségű gabonát, tengerit, különféle élőállatokat szállítottott és hajtatott Zalaegerszegre, melyek itt értékesítették. Továbbá míg a tábor fennállott, gyakran barakkokat is kapott a város. Mindezekről a végelszámolás még nem került a képviselőtestület elé. A város közönségének, a vagyoni felelősség tudatában, érdekében áll tudni, hogy kötelezettségeinknek a kincstárral szemben eleget tettünk-e, tudni akarnánk, volt-e ezek után

jövedelme a városnak, ha igen, azt mire fordították és hogy a kinnlevőségek befolytak-e? A város 1925. évi pótköltségvetése és az 1926. évi költségvetése ellen beadott felebbezésben kértém, hogy ennek a végelszámolásnak előterjesztésére utasítsanak a polgármester. Nincs azonban tudomásom arról, hogy a mai napig erre vonatkozólag intézkedés történt volna.

1925. évre, 1925. december 28-án, 1926. évre pedig folyó év május végén, a költségvetések tárgyalásával kapcsolatban 50—50 százalékos pótdadók kivétele határozatot adott el. Mindkét költségelőirányzat meg van felebbezve, tehát nem jogerős. Mégis szedik a pótdadókat. A pótdadók beszédese törvényellenes, mert a felebbezések nincsenek elintézve és a költségvetés nincs jóváhagyva.

Nagy akadály a városi gazdálkodásnak az, hogy sem a költségelőirányzatokat, sem a számadásokat nem készítik el a kellő időben. A törvényen kívüli állapotot az ilyen mulasztások idézik elő.

Kegyelmes Uram! Sok közül e néhány eset megemlítése után bátorkodom a legmélyebb tisztelettel rámutatni azokra az okokra is, melyek a gazdálkodás megjavítására, az ország kormányzatát támogató közéleti és társadalmi konszolidálódásra irányuló törekvéseket nagyon hátrányosan befolyásolják még ma is.

Mi, akik a közgyűlésen óvó szavunkat felemeltük, gyakran megkülönböztetett bánásban részesültünk. A közérdekre sérelmesnek talált határozatokkal szemben jogorvoslatkeresésünk eredménytelen maradt. Bekövetkezett a közgyűlésektől való elidegenedés, a közgyűlések elnéptelenedése. A közérdekért és a társadalmi konszolidációért is dolgozóknak mellőztetést kell érezni.

A közgyűlés elé kerülő javaslatok azoknak a támogatásával emelkednek határozattá, akik a polgármesternek, érdeknél fogva le vannak kötve.

Mély tisztelettel kérem Kegyelmes Uramat, szíveskedjék a közéleti tisztaság helyreállítása, a város gazdálkodásának a törvényesség és a takarékoság keretei közé szorítása céljából a vizsgálatot elrendelni. Kegyeskedjék a gazdálkodásra nézve a vizsgálatot visszamenőleg is, az 1925. és a folyó évben előterjesztett sokrendbeli felebbezéseimnek a figye-

lembevételével megejtetni és a vagyoni felelősséget megállapíttatni azon károkért, amelyek a várost a szabálytalanságok miatt érték.

Végül tisztelettel kérem, méltóztassék a vizsgálat megejtése céljából egy minden tekintetben érdektelen és független idegen hatóságot és számvevőséget kirendelni.

Kérésém megújításával vagyok a Nagyméltóságú m. kir. Miniszterelnök Urnák

Zalaegerszeg, 1926. június hó 15-én

alázatos szolgája

Wapper Ignác,

városi képviselő.

Hát nem érdemli meg az öreg, naiv Wapper Ignác, céhbeli kőfaragómester pörirata a nyilvánosság figyelmét?

És nem érett meg a közigazgatás reformja?

*

Menteni szerettük volna a menthetőt . . . Göcseji Gazdasági Párt alapítását terveztük. Megszervezésében a város kitűnőségei vettek részt: Bogyay Elemér, kormányfőtanácsos, dr. Szász Gerő, ny. királyi ügyész, ügyvéd, Paslek Lajos, oki. gyógyszerész, földbirtokos, dr. Rosenthal Jenő, orvos, az izr. hitközség elnöke, Schmidt Győző, ipartestületi alelnök, a ref. hitközség gondnoka, Brenn Zoltán, ny. városi aljegyző, Bedő Vendel földbirtokos és a többi.

A túlsó parton megborzadtak az új alakulás hallátára. Elementáris erővel tört ki belőlük az elkeseredés, hatalomféltés — a „kommunista szervezkedés” miatt. És most már halaszthatatlanul gondoskodni kellett elnémításom felől ...

Hogyan?

Minden eszközzel . . .

Országos választások előszele fűjdogált . . .

Az egerszegi polgárság elégedetlenkedett. És a mi nyakunkba akarták varrni az elégedetlenség szítását. Pedig nem mi okoztuk, hanem Pehm Józsefnek és híveinek hibás politikája ...

Miért Zalaegerszegen minden megtörtént és megtörténhetett, amit Pehm József akart ...

A közélet betegsége azzal kezdődik, ha a hibáknak több hívók van, mint bírálójuk . . . Halála meg azzal, ha a hibák hívei a bírálókat elnémíthatják . . .

Krisztus követői . . .

Mi már útban voltunk és nem fordultunk se oldalt, se vissza . . . Mentünk előre . . .

Legnagyobb kudarcaikat a bíróság előtt szenvedték ellenségeink.

Minden szavunkba, bötünkbe belekapaszkodtak. Szinte rendellenes gyönyörűséggel számlálták és lobogtatták sajtópereiket, melyek följelentéseikre ellenünk indultak. Hiába . . . Csalódtak. A zalaegerszegi törvényszék bírái a magasból tekintettek az eseményekre . . .

Nyugodtan állottam majdnem naponként a zalaegerszegi bíróság elé, mert hittem és tudtam, hogy pontosan méri az igazságot. Egyetlen Ítéletet se hozott, mely ne keltett volna bennünk őszinte megnyugvást. De mi nem is ítéleteket kaptunk, hanem — igazságot. És az igazságok — ahogy fájnak — épúgy gyógyítanak is . . .

Ekkor segítségül hívták Budapestről a kurzus-sajtónak egyik nivótlan délutáni újságját, mely aztán a göcseji uccák szélén, öles plakátokon beharangozta, hogy vasárnapi számában a várost érdeklő nagy cikke fog megjelenni . . . Hogy milyen cikk volt? Amilyen az újság . . . Vetekedett a Zalamegyei Újsággal . . .

Meg a göcseji sárrengeteggel . . .

Minden fegyverök kiesett már a kezökből . . .
Csak a — vasbot maradt még benne . . .

Ekker Gyula, gyógyszerészegéd, aki szoros barátságot kötött a Zala megyei Újsággal, sajtópört indított ellenem, egyik kávéházi botrányáról írt cikkem miatt.

A zalaegerszegi törvényszék, április 26-án, beszüntette — ellenem — az eljárást. Erről is megemlékeztem az újságban és közleményem bizony nem kedvező színben füstötte meg ennek a dárdával, fokosokkal nyárgalászó sötét, alattomos sváblegénynek a portréját. Akit egyszer már a kávéházból is kiutasítottak botrányai miatt.

Az ilyen elszánt, mindenre kapható ember a legalkalmasabb támadó annyi sikertelen kísérlet után. Fokosát az arzenáljába tette és vastag, méteres vasbottal szerelkedett föl. És aznap este — két barátjával — meglesett az uccán.

Kilenc óra lehetett. Hazafelé tartottam. A város háza tájékán valahonnan előtermett és vasbotjával — hátulról, észrevétlenül — fejbcsújtott. Elöntött a vér. Megtántorodtam. Visszafordulva, előttem láttam a káromkodó orvtámadót. Egyik kezemmel vértpatakozó tarkómat tartottam, másikkal támadóm ellen fordultam. Ekkor hirtelen — mintha az égből pottyant volna — ott termett a rendőrszem. Nekem esett. Lefogta kezeimet. Be akart kíséni. Mialatt én, meg a körülállók is vitatkoztunk a rendőrrel, hogy ne engem, a megtámadottat, hanem a támadót fogja le, a gyilkos legény — szorult helyzetemben, most már oldalt állva — teljes erejéből, mégegyszer fejbeütött vasbotjával.

Egészen védtelen voltam. Fegyveremet is jóelőre elvették tőlem. Így aztán már könnyen ment minden.

Jobb halántékom fölött ért a második ütés, ami-

től behorpadt a koponyám. A behorpadt csontrészt agyamra nehezedett, amitől megbénult a nyelvem, meg a bal végtagjaim. Az agyburok megtelt vérrel és teljes öntudatnál éreztem erőm fogytát. Az első segély után kórházba szállítottak és mingyárt megoperáltak. Féltényérni csontrészt lékelt ki az orvos a koponyámból, kalapáccsal, vésővel, beszélgetésünk közben.

Egy újabb tárgyi bizonyíték igazságom mellett: a betört fejem . . .

A rendőrség csak a vizsgálóbíró utasítására tartóztatta le az orvtámadót. Szerencséjére. Mert meg akarták lincselni. Életre-halálra kereste a tömeg, de akkor már a rendőrség foglya volt . . .

Dr. Roth Andor rendőrtanácsos vezette a nyomozást! És megint magához hívatta a Magyar Távirati Iroda zalaegerszegi ügynökét, akinek kommunikét adott át, melyben engem nevezett ki támadó félnek.

Én meg élettelenül vergődtem kórházi ágyamon. Az orvosok véleménye szerint számíthattak a halalomra ...

És a halottra mindent rákenhettek volna . . .

A nyomozás iratai alapján a gyógyszerészegédet három hét múlva szabadlábra helyezték. A vizsgálatot csak ezután rendelték el ellene. És a zalaegerszegi vizsgálóbíró hamarosan ki is derítette a pontos tényállást.

Sokezer látogatóm és egy kocsira való virág bizonygatta, hogy még se dolgoztam egészen hiába Göcsejben . . . Egy szegény, öreg özvegyasszony piszkótát tett az agyamra . . . aztán szó nélkül . . . csendesen . . . könnyezve távozott ...

Hordágyon levittek — meleg napokon — a kórház kertjébe. Épen két hölgy jött hozzám látogatóba. Hirtelen megeredt az eső. Az egyik hölgy — zenetanárnő — rámerítette köpenyét, hogy megóvjon az esőtől . . . Másnap Pehm József már magához hivatta . . . Szemrehányással illette, mert meglátogatott. És megróttta, mert segített rajtam . . . Pehm József.. Krisztus papja . . . Zalaegerszeg harminchároméves apátplébánosa . . . Szegény . . .

Vájjon így tanítottam Krisztus? . . .

Dr. Roth Andor kommunikéje — mely bejárta megint az ország sajtóját — módfölött fölháborított.

Ismét engem állított be támadónak! . . .

Egyedül, védtelenül, fegyvertelenül, három leselkedő, vasbotos orvtámadó ellen . . .

Nyilatkozatot diktáltam a kommuniké ellen és dr. Roth Andor rendőrtanácsost — halálos ágyamon — megsértettem benne, de úgy, ahogy még soha, senkit. Azt akartam nyilatkozatommal, hogy halálom esetén ne a rendőrtanácsos nyomozása legyen a bűnügyi eljárás alapja. Hogy kerek egy esztendő után lassanként mégis talpra állok, erre kevesen számítottak . . . Dr. Roth Andor sem . . .

A rendőrtanácsos ezután elhatározta, hogy elkerget Zalaegerszegről.

Előkelő hírhozók naponta újságolták a kórházban, hogy mi készül ellenem.

Csak csinálják . . .

Minden farsangnak eljön a böjtje . . .

Kórházban ápoltak még, amikor beadványt intéztem a zalaegerszegi vizsgálóbíróhoz. Életem védelmét

kertem benne, ha ki jövetelemkor, törvénytelenül leltár tozthatnának. Bejelentettem, hogy nem leszek — öngyilkos. Kérvényemet átadtam egyik zalaegerszegi ismerősömnek, hogy amint letartóztatnak, mingyárt küldje el a vizsgálóbíróhoz. Ma se tudom, hogy későbbi letartóztatásom után eljutotta beadványom a vizsgálóbíró kezébe?

De az orvtámadók és híveik se maradtak tétlenül . . .

Volt a merényletnek egy részeges kőmíveslegény szemtanúja. Aki minden héten legalább egyszer összeverekedett a rendőrökkel. Akkor is vagy harminc ilyen ügy volt.

Ez a kőmíveslegény a merénylet perceiben tárna-dóim ellen lépett föl és őt is megsebesítették. Ennek a tanúskodásától igen félték az ellenségeim és csakhamar gondoskodtak is róla, hogy félelmük elmúljon. A munkanélküli kőmíveslegény egyszerre hangos és fizető vendége lett a zalaegerszegi kocsmáknak és éjjel-nappal részegen róttá az uccákat . . .

Sebesülésem negyedik napján, a halállal vívódva feküdtem ágyamon, amikor a százával érkező látogatók között a kőmíveslegény is megjelent. Részegen. Mint később hallottam, az előző napokban sokat tárgyalt vele Molnár János rendőrfelügyelő . . . Halálos ellenségem . . .

Láttam rajta, hogy egyedül szeretne velem maradni. De rossz sejtelveim voltak és féltém az ittas embertől. Beszélni még alig tudtam, de nem is volt szabad. És a kőmíveslegény szeméből látszott, hogy valami aljas cselekedetre készül . . .

Látogatóimat megkértem, hogy távolítsák el a kór-
ágyam mellől az ittas embert, akit valamilyen céllal
mások küldtek hozzám ...

Elkezdett mentegetőzni, hogy őt mindenfelől be-
folyásolják, hogy megbánta a rendőrségen tett valló-
mását, de majd helyrehozza a hibáját ...

Persze, nem is tudtam, hogy miről beszél, mert
sebesülésem óta soha az iratokba nem tekintettem és
akkor — halálos ágyamon — még kevésbé tudhattam,
hogy kiket hallgattak ki tanuként és mit vallottak...

De amikor eltávozott, bizalmasan figyelmeztettek,
hogy a kőműveslegényt fölbujtották hamis tanúzásra.

Hogy erről a gatzetről eltereljék a figyelmet, rá-
vették arra, hogy ellenem tegyen följelentést, hamis
tanúzásra való fölbujtás miatt . . .

Ezt meg is rendezték annak rendje és módja sze-
rint és a kőműveslegény, akinek nem volt veszteni
valója, följelentett, hogy én akartam vallomásának
megváltoztatására bírni.

Egy újabb — súlyos — „bűncselekmény”, amire
dr. Roth Andor ellenem hivatkozhatott . . .

A kórházban jelenvolt látogatók mind a följelentő
állításainak az ellenkezőjét vallották és jegyzőkönyvbe
mondották, hogy a kőműveslegény „látogatása” alkal-
mával akadozva és alig hallhatóan csak ennyit mon-
dottam neki: „Tiszteletes ember mindig csak az igazat
vallja, ahhoz se hozzátenni, se abból elvenni nem
szabad” . . . Csodálatos hogy az ügyészség megszü-
ntető határozatából a tanuknak ez a sokat jelentő val-
lomása kimaradt ...

A rendőrség megindította ellenem, a halálos ágya-
mon elkövetett hamis tanúzásra való rábírás miatt, a

bűnvádi eljárást és orvosi tilalom ellenére, mint gyanúsítottat kihallgatott. De ennek a súlyos vádnak se lett eredménye:

2158/1920. k. ü. sz.

A zalaegerszegi kir. ügyészségtől.

HATÁROZAT.

Hamis tanúzásra való rábírás büntette miatt Szekeres Márton ellen teljesített nyomozást a Bp. 101. §. 3. pontja alapján megszüntetem.

Sértettnek a Bp. 42. §-a értelmében joga van a határozatom ellen, a kézbesítéstől számított 8 nap alatt a győri kir. főgyész úrhoz folyamodni, vagy ugyanazon idő alatt a vád képviselőjét átvenni és ennek bejelentésével a Bp. 99. §. utolsó bekezdése értelmében a zalaegerszegi kir. törvényszék vizsgálóbírójánál a vizsgálat elrendelését kérni.

A kir. főgyész úrhoz intézett folyamodást nálam célszerű benyújtani.

INDOKOLÁS.

Polcza Elemér azért tett feljelentést Szekeres Márton ellen, mert 1926 évi május hó 2-án, mikor Szekeres Márton a kórházban meglátogatta, Szekeres Márton rátámadt, hogy az Ekker Gyula ellen indított bűnügyben ellene vallott s hogy a rendőrség, valamint Kaszter gyógyszerész őt megvesztegette azért, hogy hamis vallomást tegyen. Szekeres Márton azután azt ajánlotta neki, hogy lelkiismerete megnyugtató végett menjen a vizsgálóbíróhoz és ott tegyen új vallomást és azzal fenyegette meg, hogy vallomásából kifolyólag az építómunkásokkal meggyúlik a baja, ő kideríti az igazságot, újságokban meghurcolja s majd a következményeket meg fogja látni.

Gyanúsított tagadja a terhére rótt bűncselekmény elkövetését.

Gyanúsított tagadásával szemben Polcza Elemér fejelentőnek mivel sem támogatott vallomása nem képez oly bizonyítékokat, melynek alapján minden kétséget kizáró módon meglehetne állapítani azt, hogy őt gyanúsított, az Ekker Gyula el-

len indított bűnügyben hamis tanúzásra rábírní igyekezett volna, miért is a további nyomozást bizonyítékok hiányában a Bp. tor. §. 3. pontja alapján meg kellett szüntetni. Zalaegerszeg, 1926. évi június hó 9-én.

Dr. Kiss Dénes s. k. kir. ügyészségi elnök.

A kiadmány hitelül:

P. H.

Pintér Sándor

irodafőtiszt.

Pehm József, a szelídlelkű újságelnök elérkezettnek látta az időt arra, hogy most már nyíltan nekemrontson ... Mások megpuhították a talajt, ő majd megadja a kegyelemdőfést . . . Tudta, hogy nem bírok védekezni semmilyen vád ellen és ez volt az alkalom arra, hogy a megyegyűlésen példátlanul durva és valótlan tartalmú támadást intézzem ellenem.

Nyíltan követelte eltávolításomat Zalaegerszegről — fölolvastván a pesti kurzuslap gyalázkodó cikkét — és Pehm József, a Zalamegyei Újság elnöke merészkedett nyilvánosan elmondani, hogy én intéztem az uccai támadásokat a békés zalaegerszegi polgárok ellen! Ez volt a módszere . . .

Koturnus . . . Nagyképűség . . .

Vádolni ott és akkor, ahol és amikor a megtámadott nem védekezhetik ...

Felszólalása természetesen nem a megyegyűlés elé tartozott, mert a megyegyűlés ilyen ügyekben nem is illetékes. Még akkor se, ha igaza lett volna. De mit törődött vele Pehm József?! Neki csak az lebegett a szeme előtt, hogy rágalmazhasson, hogy forralja, szítsa ellenem a hangulatot, minden módon. Népszerűségének minden elkeseredésével . . .

Tudta, hogy nem védekezhetem már . . .

Kiterítve feküdtem kórházi ágyamon . . .

Ennek a kétes hadjáratnak mégis minden mozzanata eljutott betegágyamhoz. S talán éppen ezt akarták.

Nekem meg a gyógyulás ... és szabadulás a kórházból volt minden vágyam, gondolatom.

Öt hét után már a lakásomon ápoltak. Onnan jártam, támolyogtam kötözésre. És dr. Roth Andor gondoskodott a szórakoztatásomról . . . Hébe-hóba nekem uszított négy-öt rendőrt, akik kitepték kis fiamat a karjaimból. Engem meg vittek, cipeltek, hurcoltak, kocsin, gyalog, dobáltak, ráztak, rendületlenül, aléltan, betegen.

Jog ide... törvény oda... Ki törődött vele? . . .

Négszer vizsgálta meg azóta sebemet dr. Minich Károly, egyetemi tanár, a budapesti törvényszék orvosszakértője, dr. Schäffer Oszkár a soproni törvényszék orvosszakértője, meg más orvostanárok és mind megállapították súlyos betegségemet, amit jórészt dr. Roth Andor brutalizáló intézkedéseinek köszönhetek . . .

Dr. Roth Andor pedig ezalatt pokoli tervet eszeit ki ellenem ...

Illetőségi helyemre — Sopronba — sürgönyözött, hogy „Szekeres Móric” odavaló-e? Persze dr. Roth Andor tudta, hogy tagadó választ fog kapni, mert célzatosan elferdítette a nevemet és arra számított, hogy kiutasításom és őrizetbevételém esetén Budapestre szállíttat. Így aztán illetőségem megállapításáig — ami hónapokig is eltarthatott volna — megtesz a rendőrfogdák ide-oda hurcolkodó lakójának... Csak arra nem gondolt, hogy a soproni hatóság tagadó válaszával szemben, frissen kelt, jogérvényes oklevéllel igazolom soproni illetőségemet ... Ez volt minden szerencsém.

Mert ha dr. Roth Andor terve sikerült volna, akkor ma egy hanttal több domborulna valamelyik magyar sírkertben . . .

Mikor Pehm József apátplébános támogatásával dr. Roth Andor, rendőrtanácsos, elvégezte a kiutasítás előkészületeit; — háromhetes háziápolás után — a rendőrségi szolgát küldötte értem a — lakásomra.

Elmentem ... A napos rendőr fölsegített az emeletre . . .

— No, most megkezdődik . . .

Dr. Roth Andor meglegedett mosollyal fogadott:

— Hova illetőségű ön? — kérdezte.

— Soproni ...

— Sopronból táviratot kaptunk, hogy ott Szekeres-Móric ismeretlen.

— Csak úgy, mint dr. Roth Adolf, Zalaegerszegen — vettem közbe.

A rendőrtanácsos majdnem megevett a szemével, annyira méregbe jött a válaszom miatt. Persze, nem is sejtette, hogy értesültem minden tervéről. De aztán túrtörtetéssel kérdezett tovább:

— Mivel tudja igazolni illetőségét?

— Illetőségi okirattal — válaszoltam — de figyelmeztetem arra is, hogy tudomásom van minden törvénytelen cselekedetéről, amit el akar követni ellenem.

— Ez nem érdekel bennünket — legyintett — holnap délelőtt tízóraira hozza el az illetőségi bizonyítványát.

Másnap délelőtt már ügyvédemmel mentem a rendőrségre, hogy tanúja legyen az eseményeknek.

Dr. Roth Andor átvette az okiratot és utána minyárt kihirdette határozatát:

— Mivel önnek Zalaegerszegen rendes lakása nincs — mondotta — a szerkesztői állás pedig rendes foglalkozásnak nem tekinthető, önt a város területéről kiutasítom és elrendelem azonnali őrizetbevételét.

Még néhány hasonló bölcseséget sorolt föl a tanácsos, aztán fölényesen kérde:

— Megnyugszik a határozatban?

— Nem nyugszom meg — mondottam dr. Takáts Dezső ügyvéd jelenlétében — mert a határozat hiányos.

— Miért hiányos? — lepődött meg a rendőrtanácsos ...

— Mert hibázik belőle, hogy — közönséges szélhámosság az egész — válaszoltam szinte részketve az indulattól. — Tessék ezt a megjegyzésemet belevenni a jegyzőkönyvbe, akkor majd aláírja az — ügyvédem. Eléggé jellemző, hogy a lakásomról, betegágyamból cipelnek ide, idézés nélkül és aztán kedélyesen megállapítják, hogy nincs lakásom ... A határozatot pedig megfélebbezem.

Dr. Roth Andor elképedt. Belefehéredett . . . Úgy állott előttünk, mintha fejbekólintották volna. A határozat atyja — határozatlanul nézett — gyermekére ...

A jegyzőkönyvet vezető Mészáros Árpád, detektív, segítette ki a rendőrtanácsost kínos helyzetéből:

— Az őrizetes utóbbi megjegyzéseit szintén jegyzőkönyvbe foglaljuk — mondotta.

És kijelentéseim szószerint ott fityegnek a jegyzőkönyv alján, mint a pöcsét a régi okleveleken.

Egy esztendeje már ennek. De — úgylátszik — elfelejtettek miattok eljárást indítani ellenem . . .

A felebbezés elintézéséig a zalaegerszegi rendőrfogdában köllött volna tölteni az időmet.

Gerinctelen, megijedt orvosok, akik megvizsgáltak, beleegyeztek letartóztatásomba. Egyedül a megyei főorvos — dr. Tassy Gábor — állapította meg, hogy súlyos fejszemmel, nyitott agyhártyával, nem tehetnek a rendőrség pincefogdájába.

Erre a rendőrség egyik földszinti irodájában jelöltek ki egy ágyat számomra.

Néhány napig vergődtem, henteregtem a rendőrségen. Nem tudtam hova hajtsam fájó, forró fejemet . . . Amíg csak Heimlich László rendőrírnok nem gondoskodott felőle . . .

Egyik délelőtt fölrántotta az ajtót, vérben forgó szemekkel nekem rontott, elkapta a fejemet és tépterazta, mint a gyümölcsöságot.

Segítségért is csak gyöngye hangon tudtam kiáltani . . . Néhány jobbérzésű rendőr rohant be közbénk és kimentett az alkoholgőzös, földühödött írrok kezei közül.

Elhívták a rendőrorvos helyettesét, aki mingyárt kórházba vitetett. Negyven fokra emelkedett a lázam . . . Már csak a halált kívántam kínjaimban . . .

Fájdalmak és szenvedések megbarátkoztatnak bennünket a halállal . . . Kívánatosná teszik a szenvedéstelen pihenést . . . Megöregítenek órák alatt és csöndes megadással elvágódunk az ismeretlen örök honba . . . Tudattalan nyugalomba . . . A kínok kertjéből . . . Ahol emberek gonoszsága öntözi a mérges, mámorító, hamisan hívogató, veszítő virágokat . . . Gyilkos gyümölcsöket . . . Halálért eped a kínokba aggott szenvedő . . .

. . . „Lásd agg ember, meghalni nem nehéz . . .”

Csiszár Lajos detektív kísért a kórházba . . . Azon kezdte új hivatalát, hogy kitepte botomat a kezemből. Amelyre támaszkodtam . . .

— Őrizetesnek nem jár bot — állapította meg a törvénytartó ember . . .

Az ápolónővér meg iszonykodva csapta össze kezét:

—. Annak jár a bot, aki béna ember kezéből kikapja a mankót — mondotta haragosan. De a Csiszár nem akarta meghallani . . .

A kórházi főorvos láttelelet állított ki újabb sérüléséről, melyet a rendőrírnok ejtett az arcomon:

ORVOSI LATLELET.

Szekeres Mártont a mai napon megvizsgáltam saját kérelmére és a következőket észleltem:

A bal száj üregből kiinduló két, egymással párhuzamosan haladó, kb. 1 cm. hosszú bőrhorzsolás észlelhető.

VÉLEMÉNY.

Jelen sérülés karcólástól, vagy valamely tárggyal történt horzsolástól eredhet. Gyógytartam nyolc napon belül.

Zalaegerszeg, 1926. június 25.

Dr. Keszly István.

Aztán rendőri fölügyelet mellett a kórterembe fektettek. Onnan sürgős beadványt intéztem a rendőrséghez, hogy toloncoljanak azonnal Sopronba, nehogy megint bántódás érjen a — rendőrségen! . . .

El is vittek másnap Sopronba, hol a rendőrség mingyárt szabadon bocsátott . . .

Ellenségeim most már minden céljukat elérték.

Előbb agyonvertek . . . Aztán elkergettek . . .

Egy esztendő múlt el azóta, de panaszom sorsának — amit a belügyminiszternél tettem — még hír-

virága sincsen.

Pedig már itt volna az ideje . . . Mert közben —
lassanként — elárverezik bútoraimat . . .

A kincstár javára ... És az én káromra . . .

Pedig Dr. Roth Andor, rendőrtanácsos, állapította
meg, hogy — lakásom sincsen:

209/1926. vht. szám.

ÁRVERÉSI HIRDETMÉNY.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102.

§-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a zalaegerszegi kir.

járásbíróságnak 1926. évi 4341. számú végzése következtében

a Magyar. Kir. Kincstár,

'Szekeres Márton ellen 800.000 K és jár. erejéig 1926. évi július
hó 26-án foganatosított kielégítési végrehajtás útján le- és felül-
foglalt és 5,000.000 koronára becsült következő ingóságok, u. .
m.: bútor (egy szekrény) nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a zalaegerszegi kir. járásbíróság 1926.
évi 5993. számú végzése folytán 800.000 korona tőkekövetelés,
és a bíróilag már megállapított költségek erejéig, Zalaegersze-
gen leendő megtartására 1926. évi november hó 11. napjának dél-
előtt 11 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándéko-
zók ezennel oly megjegyzéssel hívatnak meg, hogy az érintett
ingóságok az 1881. évi LX. t.-c. 107. és 108. §-ai értelmében
készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén (,
becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és
felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen
árverés az 1881. évi LX. t.-c. 102. §-a értelmében ezek javára
is elrendeltek.

Kelt Zalaegerszeg, 1926. évi október hó 21. napján.

Lukács József,

kir. bir. végrehajtó.

Többezer pengős bútoromat — ötven pengőért
már elkótyavetyélték . . . Amit vérverejtékkel, fillé-
renként kerestem . . . ,

Vagy talán az a helyes, ha így folytatják? . . .
örökös példájául annak, hogyan tehetnek tönkre erő-
szakkal embereket? . . .

Kakas Ágostonnak megvolt a napilapja, Herboly
Ferencnek meg a nyugdíja, nyugalma és emberséges
jövedelme.

Rám nem volt szükségük már.

Jobb lesz arra felé fordulni, amerről a szél fúj...

És abban a pillanatban, amikor betegen és véd-
telenül, lefogott kézzel és elnémított ajakkal vártam
az eljövendőt, két védencem már vígan lubickolt az
ellenséges vizeken. Hát persze. Befektetésemért, mun-
kámért nem kaptam egy fillért se. Ingyen lap és in-
gyen szerkesztő köllött a sunyi nyomdásznak. Ha aka-
rok valamit, jöjjen érte . . . Zalaegerszegre . . . Gö-
csejbe ...

Ahol kitették a kis táblát: Tilos a bemenet!

III. FEJEZET.

Bőcsület bére . . .

Harminc esztendeje már ...

Első középiskolás voltam ...

Ezren voltunk rongyos diákok Sopronban. A magyar kultúra bevehetetlen végvárában.

A középiskolák — évente — előadásokat rendeztek a diákmenza javára. így segítettek rajtunk.

Kisdiák szereplő is köllött. Magyar tanárom, dr. Viszota Gyula, — azóta már akadémikus lett — válogatta meg a szereplőket.

— Na, csöpi — mondta nekem — te szavalsz az ünnepélyen. Gyere csak ki, mondd el azt a költeményt: „Tudjátok-e, mi a haza?”

Sápadt, gérnya kis gyerek voltam . . . Akkora csak, mint egy reklám-tollszár ... de izgő-mozgó, mint az eleven kéneső. Durcás, haragos, büszke . . . De ha szavalni köllött, rohantam, mint az eszeveszett. Most is a torkomban dobogott a szívem az örömtől, örökölt bakkancsaimban a katedra elé dübörögtem. Aztán belefogtam a szaválásba ... A harmadik strófa refrénjénél már folytak a könnyeim . . . Szinte zokogva mondtam:

„Bárhova visz szerencsétek,
Ezt a hazát szeressétek! . . .”

Tanárom észrevette a gyereklélek fájdalmas, öröm-

könnyes háborgását . . . Eleinte meglegedetten dörzsölte tenyereit — a sikerre gondolván ...

De amint egyre szaporodtak a sóhajok, könnyék és átragadt az egész osztályra a lelkesedés, tanárom a falon függő világtérkép felé fordult . . . Mintha valamit keresett volna . . . Pedig könnyeit titkolta . . .

Aztán mindennap elmondatta velem a verset . . .

Egyszer, amikor helyrementem, tettetett szigorral rámszólt:

— Mi bajod, te csöpi?

— Semmi, tanár úr.

— Hát akkor minek pityeregsz?

— Ez csak a szavalástól van, tanár úr.

— No, jó . . . de aztán el ne rídd ám az ünnepélyt ...

Másnap megbetegedtem . . . Csak az ünnepély napján szálltam ki az ágyból. Gyöngé voltam, mint a pille ... De az első új ruha életemben, meggyógyított... Meg a széles nemzetiszín szalag a balkaromon . . . Nem engedtem megtűzni . . . Féltettem a szép fekete ruhát . . . Egyszerre „úri” gyerek lettem benne. Nem úgy, mint azelőtt a rossz ruhában . . . Mely vagy rövid volt, vagy hosszú . . . Aszerint, hogy apám, vagy testvéreim rámhagyott rongyaiból kikerült. Meg ahogyan a toldások-foldások estek . . . Új ruhámban még a tanár úr is megdicsért . . . Pedig — azt hiszem — ő csináltatta . . . Titokban . . .

Megkezdődött az ünnepély . . . Hatalmas, négykeréken járó szószék állott a széksorok előtt . . . Egy-másután következtek el a szereplők: tanárok, zenekar, nagydiákok . . . Mellmagasságig zárta körül az előadókat a díszes szószék korlátja . . . Ezren is voltak

az előadáson . . . örültek, tapsoltak, gyönyörködtek.

Most én következtem . . . Amint fölmegeyek a hat lépcsőn, egyszeriben belevesztem a nagy „kaszniba”. Még a fejem búbja se látszott ki a szószerk korlátján... Rossz ómen ... A hallgatóság hahotája rázta meg az óriási tornatermet. Sietve hoztak alá egy ugrózsá-molyt és apránként kiemelkedtem a szószerk korlátja fölé . . . Mint Lucifer a sülyesztőn. Erre még zajosabb kacagás tört ki a közönségből. Szegény rongyos kisdia-kon mindenki nevetett ...

Dühömben ökölbe szorult a kezem. Akkorába, mint egy karácsonyfadió ...

— No megálljatok! . . . Mingyárt megbosszulom ezt a szégyent!

És belekezdtem az előadásba . . . Elcsendesült a kacagás . . . Mindenki figyelt ... Hallgatott . . .

— Az a hajlék, hol születünk ...

Elfátyolosodott a szemem ... és megeredtek da-cos gyerekkönnyeim . . .

— Bárhova visz szerencsétek,

Ezt a hazát szeressétek! ...

Szív nem maradt mozdulatlan . . . Szem nem ma-radt szárazon . . . Ezren szipákoltak együtt a sápadt diákgyerekkel ...

Mikor aztán leszálltam a szószerkből, elibém állt dr. Stengl Antal — bíró a Kúrián — akkor a soproni füg-getlen magyarok vezére, fölkapott, magához szorított és lelkendezve mondta:

— Te kis földim, a magyar múltat sirattad! . . .

Pedig valamennyien a jövődöt sirattuk, sejtelmes szomorún . . .

*

Húszévvvel ezután már a harctéren védtük — magyáar honvédek — a hajlékot, hol születünk . . . Az el-sok között sebesültem meg, messze földön, lengyel me-zőkön.

Egy kis sárguló füzetet tartogatok róla fiamnak, emlékébe:

Kivonat a katonai ellátási törvény határozásyaiból.

Általános magatartási szabályok és Utasítás.

Nyugdíjas rokkantak számára.

1911/1927. szám.

Szekeres Márton egyéves önkéntes honvéd, Sopron.

De én, a nyugdíjas rokkant, nyugdíjat sohase kaptam . . .

. . . Persze . . . Igaz is ám . . . Nem is kaphattam. Hiszen lemondottam róla . . . A soproni m. kir. hon-védkiegészítő parancsnokságon. A harctéren megvakult magyar honvédek javára . . . Onnan meg Budapestre küldöttek 46. sz. kt. 1918. sz. alatt, a m. kir. katonai parancsnokság nyugdíjszámfejtőségének.

Hogy megkapják-e a vak honvédek kis pénzöket?

Lehet . . . Nem tudom . . .

*

Aztán kitört a forradalom . . . A kommunizmus.

Engem is berendelt a soproni népbiztos: — A kommünben munkakényszer van — mondotta szigorúan — maga meg sztrájkol és tüntet ellenünk. Pedig aki nem dolgozik, nem kap enni. Maga se, más se. Holnaptól kezdve kirendelem munkára . . .

Hadd mondja el a „Sopronvármegye” 1926. január 22-i cikke, mit feleltem a félelmetes helytartónak:

Kinyílt az ügyészégi fogház kapuja s besétált rajt' egy újságíró társam, a „Zalavármegye” című napilap főszerkesztője, Szekeres Márton. Akinek pont pár héttel ezelőtt, mikor itt járt Sopronban, megjósoltam, hogy úgy fog járni, mint én jártam. Neki van igaza, mégis fogházba fog kerülni.

Szekeres Mártont régóta ismerem. Kemény fából faragott ember. Olyan, mint a földbe vert cövek, mennél több sulyok-ütés zuhan a feje tetejére, annál keményebben áll. Szekeres Márton fejére évek óta nem is sulyok-, de pörölyütések zuhognak. Elkeseredett birokban, kézigránátos közelharcban áll ellenségeivel s eddig nemhogy nem tudták két vállra teríteni, de ő kerekedett felül, neki adott igazat a bíróság is. Éppen azon a napon, mikor a zalaegerszegi törvényszék felmentette Szekereset egyik súlyos rágalmozási perében, megint fölnyitották előtte az ügyészség fogházának kapuját, hogy hét év után felelősségre vonják a proletárdiktatúra idején tanúsított politikai magatartása miatt.

Szekeres diktatúra alatti magatartását ismerem, tán jobban, mint bárki más. Való igaz, hogy az első és egyetlen volt Sopronban, aki szembe mert fordulni a félelmetes Kellner Sándor kormányzótanácsi biztossal, akinek fülem hallatára vágta a szemébe, hogy csirkefogóval nem hajlandó együtt dolgozni. Kellner el is rendelte emiatt Szekeres letartóztatását. Mikor Kellner két detektívje az elfogatást foganatosítani akarta, Szekeres felháborodással a következőket mondotta Kellnernek:

— Ön bitorolja itt a teljhatalmat. Aljas, utolsó csirkefogó!

És a félelmetes, a teljhatalmú Kellner szemrehúzott kalapjal sompolygott el Szekeres mellől két fogdmegyével együtt.

Szekeres pedig Kellner és Számuely vérbosszúja elől Ausztriába emigrált, élénk sajnálatára azoknak, akiknek a diktatúra borzalmai elől nem volt módjukban külföldre menekülni.

Nem tudni, nem egy-egy ilyen bátran kimondott megállj-on múlt-e, hogy nagyobb borzalmak nem sújtották a terror alatt térdre roskadt magyar társadalmat.

Sümeghy Zoltán.

És a sok vörös huncut, vörös ember — aki egy se jó — mikor már fehérre vedlett és jó helyen elfészelt, egyre csak engem kommunistázott.

Mennyi kis tolvaj kiáltott így tüzet azóta!

Kommün bukásával boldogan hazatértem. De a másik szélsőség is hamar kedvemet szegte.

Vidéken a hírlapírónak sok az ellensége . . .

Eszmékért küzdenek, kenyérért küzködnek.

Ideák ősei... rohamok hősei... elveik rabjai... kiadók szolgálai.

Gazdagok, mint a mesebeli országok királyai és szegények, mint a szerzetesek ...

Amikor bizonytalanság, zavar kerekedik az országban, mindig a hírlapírókat teszik meg bűnbakoknak. És milliók töltik ki rajtok adóz bosszújukat. A visszafojtott keserűség eszeveszett dühével. Még harmadízigen is. Egy-egy cikkből eredő gyűlölet apáróMiúra száll. Mert a bűnösöknek jobban fáj a büntetésnél a — nyilvánosság. Aztán — hacsak módját ejthették — rá«vetették magukat a hírlapírókra.

A jogot, okot, címet megkeresték melléje . . .

Vagy — még egyszerűbben és kényelmesebben — kieszték.

Az elmúlt forradalmas idők, politikai és társadalmi zavarok, robbanások mindenütt ezt igazolták. Néha-nyan összefogtak valamelyik hírlapíró ellen és ezelől aztán nem volt menekülés.

Amikor háborognak, kavarnak a lelkek, meglazul az erkölcs, elfátyolosodik a tisztánlátás, megzavarodik az értelem, megbetegszene a fogalmak, prostituálódik a lelkiösmeret és gyűlölködő tanuk jelentkeznek,

készülten kínálkoznak és esküsznek, — akkor megszűnik az igazság védelme és még a pártatlan, független bíróság is tehetetlenül áll az előle elföldelt, eltaposott valósággal szemben ... Ha félrevezetik ... A bíróság nem nyomoz. Mérlegel és ítélezik, hite, meggyőződése, esküje és lelkiösmerete parancsára — az élő törvénnyel a kezében, tisztességgel és hozzáférhetett lenül, azok fölött, akiket elébe állítanak . . . De ki lát azoknak a lelkébe, akik vádolnak, vallanak és vakon esküsznek?

A kivédhetetlen vádaskodások elől menekültem el a kommunizmus alatt és a fölkavart lelkek gyűlölete elől vonultam el a kommunizmus után. Ez volt a szélsőségektől, veszettségtől irtózó vidéki hírlapírók sorsa ... A fehérre meszelt vörös terroristák féltek a leleplezéstől és ebben a félelmökben a kenyérféltés elszántasága és az ösztönös önvédelem rettenetes ereje, elkeseredettsége kavargott . . .

Bécsben éltünk néhányan, soproni illetőségűek. És egyre nyomasztóbb honvággyal vártuk a sűrűn változó kormányok erőfeszítésének legkívánatosabb gyümölcsét: a konszolidációt.

Ott ért bennünket a soproni népszavazás is . . .

Bécsben négyünknek: Leser Lajosnak, dr. Schwarcz Sándor soproni ügyvédnek, Berczeller Andornak és nekem pompás érvényesülést ajánlottak, káprázatos ígéreteket tettek, ha az osztrák állameszme szolgálatába szegődünk ...

Dr. Schwarcz Sándor hazakívánkozott és se a fölajánlott képviselőség, se az államtikárság meg nem tántorította. Egyszerű, hangtalan magyar állampolgár akart maradni. És az is maradt . . .

A német érzelmű — akkor húszegynéhány esztendő — Leser Lajos, a kommunizmus alatt, Sopronban a „Westungarische Gau” vezetője volt. És a tapintatos, nagyintelligenciájú ember, keményen küzdött a kommunista uralom ellen. A kommunizmust követő első választásokon még itthon lépett föl egyik választókérlelben. De programbeszédének elmondása után letartóztatták, kommün alatti magatartása miatt. És utána majdnem másfél esztendőt töltött a fegyintézetben. A vád tanúi ellene vallottak. El köllött ítélni . . . Aztán hónapokig betegeskedett a badeni közkórházi ban. Majd Bécsbe költözött. Talán elszenvedett fog-sága is hozzájárult ahhoz, hogy hazáját megtagadja és belekapcsolódjék a burgenlandi osztrák agitációba és propagandába ...

Ma — Leser Lajos — a volt soproni fegyenc: Burgenland tartományfőnöke . . .

Landeshauptmann Ludwig Leser . . .

. . . Hatalmas beszédek mond a burgenlandi tartománygyűléseken a nagynémet ideálról és a német „Anschluss”-ról, a Németországhoz való csatlakozás folyton kísértő álmáról ... És Rákosi Jenő, mindenre kiterjedő figyelmével és előrelátásával, vezércikkekben foglalkozik Leser Lajossal, mint súlyos szavú, veszedelmes német — ellenféllel ...

Berczeller Andor is künn maradt. Itthon esőtől hullottak rá a bűnvádi följelentések, félt az ellenségeitől és üldözéseiktől, hát inkább az osztrákokhoz pártolt. Szolgálatukba szegődött. Kiváló egyéniség, tisztakezü ember volt. Gyorsan előrejutott.

És a körözött ember: „Oberregierungsrat Berczeller” — az osztrák kormányfőtanácsos — „Burgenland”.

ban, a lenyisszentett magyar földön, már évek óta, az összes munkásbiztosító pénztárak legfőbb igazgatója.

Engem is csábított, csalogatott az osztrákok barát?
sága . . .

Kitépjem magamból múltamat magyarságomat?

Lehet-e megtagadni?

Lehelé elszakadni?

Az óriás Bécs fölött millió vezeték, rézhuzal, acél-drót feszül ... A nyüzsgő, keringő forgalom idegszállai, erei ezek, melyekben hevesen lüktet az élet ereje, áramvére ... De én úgy éreztem, mintha lelkem börtönének rácsai lennének ... És hosszú éjszakák fekete csöndjében elszöktem a bécsi drótok fogságából . . . Haza ...

Emlékeknek útján, vágykönnnyeknek árján, sóhajszellők szárnyán szálltam . . . messze . . . vissza . . . felejtető múltba . . . kisgyerekkoromba . . . szép szülőfalumba . . . Hol zsendülőbb az erdő . . . ringőbb a rét . . . tarkább a mező . . . illatosabb a virág, zengőbb a dal, dalosabb a madár ... édesebb a szó... ízesebb a — kenyér . . . Hol lombok susognak . . . patakok csobognak . . . őstüzek lobognak ... s kis, fehér házikók kuporodnak szépen ...

„Az a hajlék hol születünk” . . .

S az a hant, mely ideköt ...

Egy öreg tanító sírja ... Az apámé.

Nem kértem a német jólétből . . .

Hazakívánkoztam ...

És megadtam a választ az osztrák hívogatásra . . .

Hetek multán jelentette a bécsi magyar követség a belügyminisztériumnak, Wö. 147. biz. ikt. ad. 1372. s-z. alatt:

„ . . . „Szekeres Márton, szül. Sárvárott, Vas-megyében, soproni illetőségű, r. k. vallású, jelenleg wieni lakos, a soproni népszavazás alkalmából oly agitációt fejtett ki Magyarország mellett, hogy emiatt őt a „Burgenlandi Heimatdienst” följelentésére letartóztatták ...

Aláírás.
Tanácsnok”.

Két évvel azután hazatértem . . .

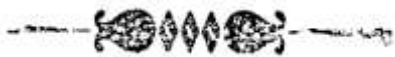
Boldogan, gyönyörűséggel néztem, hogy a magyar haza — édes anyánk — szeretettel fogadta keblére — közibénk — az elszakított magyar földről hazatért honfitársainkat.

Kit a drága Erdélyből, kit meg más, vérző, vergődő országrészekből ...

... És a hű Szepességből, Leibicből, közénk költözött, szeretettel köszöntött dr. Roth Andor, rendőrtanácsos, engem a geresdi birtokos földnélküli unokáját, kikergetett Zalegerszegről . . . Sóhajtásnyira szülőfalumtól.

Mint a kóbor kutyát ...

Agyonverve . . .

Tartalomjegyzék.

I. FEJEZET

oldal

Sajtó sorsa.....	11
------------------	----

II. FEJEZET.

Zalai zavaros.....	41
Keserűvíz képviselő.....	50
Tekintélytisztelet.....	53
Pórujárt parancsnok.....	62
Fogdáról-fogdára.....	69
Hajlongok hálája.....	80
Fogat-fogért.....	84
Finánc-furfang.....	98
Közéleti kripták.....	105
Krisztus követői.....	117

III. FEJEZET.

Becsület bére.....	133
--------------------	-----

SZERZŐ KIADÁSA.

„OTTHON”-NYOMDA (KISS IVÁN) BUDAPEST, VIII., MÁRIA-UCCA 42.